

TINERII DIN REPUBLICA MOLDOVA:

O GENERAȚIE POLARIZATĂ ȘI ALIENATĂ

Concluziile Studiului
despre tineri 2022

TINERII DIN REPUBLICA MOLDOVA: O GENERAȚIE POLARIZATĂ ȘI ALIENATĂ

Concluziile Studiului despre tineri 2022

Această publicație este realizată de **Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)**. Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorului și nu reprezintă în mod neapărat opinia FES. Friedrich-Ebert-Stiftung nu garantează acuratețea datelor folosite în această publicație. Comercializarea publicațiilor FES nu este permisă decât cu aprobarea în scris a FES.

© Friedrich-Ebert-Stiftung 2023

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	7
INTRODUCERE	9
METODOLOGIE ȘI DATE	10
<i>Capitolul 1.</i>	
CONDIȚII DE VIAȚĂ ȘI BUNĂSTARE	11
Context	11
Constatări-cheie	11
Structura gospodăriei	12
Relația cu părinții	14
Situția financiară	15
Siguranța personală	17
<i>Capitolul 2.</i>	
EDUCAȚIA ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ	18
Context	18
Constatări-cheie	18
Înscrierea în învățământ	19
Calitatea și relevanța educației	20
Statutul ocupării	20
<i>Capitolul 3.</i>	
ATITUDINI FAȚĂ DE DEMOCRAȚIE ȘI GUVERNANȚĂ	23
Context	23
Constatări-cheie	23
Experiența de muncă voluntară	24
Activismul politic	24
Reprezentarea și votul (participarea la vot)	26
Percepții privind calitatea guvernării și încrederea în guvernare	28
<i>Capitolul 4.</i>	
ATITUDINI PRIVIND POLITICA EXTERNĂ, INTEGRAREA ÎN UE ȘI AFACERILE INTERNAȚIONALE	31
Context	31
Constatări-cheie	31
Prietenii Moldovei	32
Atitudini față de integrarea europeană a Republicii Moldova	33
Războiul din Ucraina	34
<i>Capitolul 5.</i>	
VIZIUNI DESPRE URSS ȘI TRANZIȚIE	37
Context	37
Constatări-cheie	37
Regrete cu privire la destrămarea URSS	38
„Amintiri” despre anii ‘90	39
<i>Capitolul 6.</i>	
IDENTITATE ȘI VALORI	41
Context	41
Constatări-cheie	41
Cine sunt tinerii moldoveni?	42
De dreapta sau de stânga	43
Valori în viață	44
Experiența de a fi discriminat	46
Distanța socială	48
<i>Capitolul 7.</i>	
SENTIMENTE LEGATE DE SCHIMBĂRILE CLIMATICE	49
Context	49
Constatări-cheie	49

Cât de presantă este problema schimbărilor climatice?	50
Sentimente și cunoștințe legate de schimbările climatice	50
Capitolul 8.	
ASPIRAȚII, PLANURI ȘI AȘTEPTĂRI	53
Context	53
Constatări-cheie	53
Viziuni despre viitor	54
Familia și copiii	55
Experiență de migrație și planuri de migrare	56
Dacă Moldova ar fi atacată?	58
Reintegrarea țării	58
Capitolul 9.	
CONCLUZII-CHEIE	59

Lista tabelelor

Tabelul 1.	
Procentul de tineri care locuiesc în diferite tipuri de gospodării	12
Tabelul 2.	
Cel mai înalt nivel de educație, atins după statutul actual educațional	19
Tabelul 3.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe unul dintre următoarele motive?”, în funcție de sex, %	47
Tabelul 4.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe motiv de context economic?”, în funcție de nivelul de bunăstare materială, %	47

Lista figurelor

Figura 1.	
Asocierea dintre gen și tipul gospodăriei	13
Figura 2.	
Asocierea dintre grupul de vârstă și tipul gospodăriei	13
Figura 3.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine relația ta cu părinții tăi?”, în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă	14
Figura 4.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine situația ta [de conviețuire cu părinții]?”, în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă	15
Figura 5.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele descrieri se potrivește cel mai bine cu situația financiară a gospodăriei tale în acest moment?”, după zona de reședință, %	15
Figura 6.	
Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă în comparație cu media națională	16
Figura 7.	
Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de tipul de gospodărie și de statutul de angajare	16
Figura 8.	
Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de regiune și de naționalitate	17

<i>Figura 9.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Te simți în siguranță în comunitatea ta în timp ce...” ,în funcție de situația vizată, zonă de reședință și sex, %	17
<i>Figura 10.</i>	
Distribuția tinerilor pe nivel de educație, grup de vârstă și zonă de reședință, %	19
<i>Figura 11.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Lucrezi în prezent la un loc de muncă ce...”, în funcție de nivelul de studii și de gen	20
<i>Figura 12.</i>	
Distribuția tinerilor neînscriși în învățământ, în funcție de nivelul de studii și de statutul de angajare, %	21
<i>Figura 13.</i>	
Distribuția tinerilor ocupați pe principalele sectoare economice, gen și forme de muncă, persoane	21
<i>Figura 14.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de importante sunt următoarele pentru a obține locul de muncă pe care ți l-ai dori cu adevărat?”, %	22
<i>Figura 15.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați făcut în mod voluntar vreo muncă neremunerată în ultimele 12 luni?”, în funcție de grup de vârstă și zonă de reședință, %.	24
<i>Figura 16.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de interesat ați spune că sunteți în politică?”, în funcție de grup de vârstă și zonă de reședință, %	25
<i>Figura 17.</i>	
Implicarea tinerilor în diverse forme de activitate politică, %	25
<i>Figura 18.</i>	
Participarea la vot în funcție de gen și de nivel de educație, % celor cu drept de vot	26
<i>Figura 19.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele tinerilor în politica națională?”, în funcție de atitudinea față de vot, %	27
<i>Figura 20.</i>	
Motive de a vota versus motive de a nu vota, în funcție de statutul de înscriere în învățământ, %	27
<i>Figura 21.</i>	
Asocierea dintre comportamentul electoral și intențiile de vot	28
<i>Figura 22.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum a gestionat, în general, guvernul pandemia de COVID-19”, în funcție de gen, grup de vârstă și regiune, %	28
<i>Figura 23.</i>	
Asocierea dintre percepțiile privind gestionarea crizei de COVID-19 și impactul acesteia asupra veniturilor gospodăriei	29
<i>Figura 24.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum a afectat pandemia de COVID-19 ...?”, în funcție de grupul de venit, %	29
<i>Figura 25.</i>	
Nivelul de încredere în diverse instituții, în funcție de naționalitate, %	30
<i>Figura 26.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Din perspectiva dumneavoastră, cine este cel mai mare prieten al Republicii Moldova?”, în funcție de naționalitate și de regiune, %	32
<i>Figura 27.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ce sentimente aveți în privința obținerii de către Republica Moldova a statutului de țară candidată pentru aderarea la UE?”, în funcție de grup de vârstă, gen, zonă de reședință și naționalitate	33

Figura 28.	
Asocierea dintre percepțiile despre Republica Moldova ca fiind o țară europeană și sentimentele privind statutul ei de țară candidată pentru aderarea la UE	34
Figura 29.	
Clasificarea acțiunilor militare din Ucraina, în funcție de naționalitate, %	35
Figura 30.	
Structura răspunsurilor privind acțiunile militare din Ucraina și structura naționalității, în funcție de sursa dominantă de informare, %	36
Figura 31.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeti că destrămarea URSS a fost un lucru bun sau rău?”, în funcție de situația financiară a gospodăriei și de zona de reședință, %	38
Figura 32.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeti că destrămarea URSS a fost un lucru bun sau rău?”, în funcție de regiune și de sursa dominantă de informare, %	39
Figura 33.	
Asocierea dintre gen și impactul perceput al anilor '90	39
Figura 34.	
Asocierea dintre zona de reședință și impactul perceput al anilor '90	39
Figura 35.	
Asocierea dintre situația financiară a gospodăriei și impactul perceput al anilor '90	40
Figura 36.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Comparativ cu anii '90, a devenit mai ușor sau mai dificil de a...?”, pe grup de vârstă, %	40
Figura 37.	
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „Te vezi ca...”	42
Figura 38.	
Distribuția sentimentului de a fi european, în funcție de naționalitate, %	43
Figura 39.	
Histograma răspunsurilor la întrebarea „Cum ați plasa propriile opinii politice pe această scală de la stânga la dreapta?”	44
Figura 40.	
„De stânga sau de dreapta?” - distribuția răspunsurilor generale la declarațiile politice	44
Figura 41.	
Distribuția răspunsurilor femeilor la întrebările „Cât de important este să...?”	45
Figura 42.	
Distribuția răspunsurilor bărbaților la întrebările „Cât de important este să...?”	45
Figura 43.	
Diagrama Sankey de alegeri pentru cea mai importantă valoare, a doua cea mai importantă valoare și a treia cea mai importantă valoare	46
Figura 44.	
Frecvența raportată a rugăciunilor, în funcție de religie și locaș de cult, %	46
Figura 45.	
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe unul dintre următoarele motive?”, %	47
Figura 46.	
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „În ce calitate ați accepta următoarele persoane...?”, %	48
Figura 47.	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeti că schimbările climatice sunt o urgență globală?”, în funcție de zonă de reședință și de regiune, %	50

<i>Figura 48.</i>	
Distribuția răspunsurilor la afirmația „Când aud despre încălzirea globală și despre eforturile de a o atenua, în cea mai mare parte simt...”, în funcție de zonă de reședință, %	51
<i>Figura 49.</i>	
Distribuția răspunsurilor la afirmația „Când aud despre încălzirea globală și despre eforturile de a o atenua, în cea mai mare parte simt...”, în funcție de religiozitate, %	52
<i>Figura 50.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că în cinci ani nivelul de trai al familiei dumneavoastră va...”, în funcție de zonă de reședință, sex și grup de vârstă, %	54
<i>Figura 51.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că în cinci ani nivelul de trai în Republica Moldova va...”, în funcție de zonă de reședință, sex și grup de vârstă, %	54
<i>Figura 52.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că în cinci ani nivelul de trai va...”, în funcție de obiectul întrebării și de situația financiară a gospodăriei, %	55
<i>Figura 53.</i>	
Nor de cuvinte cu motive pentru a nu avea copii	55
<i>Figura 54.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați dori să plecați în străinătate pentru a studia sau a lucra?”, în funcție de grupul de vârstă, %	56
<i>Figura 55.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați dori să plecați în străinătate pentru a studia sau a lucra?”, în funcție de indicele situației financiare a gospodăriei, %	56
<i>Figura 56.</i>	
Motive pentru mutarea în străinătate, în funcție de sex și de grup de vârstă, %	57
<i>Figura 57.</i>	
Primele cinci țări de destinație preferate, în funcție de naționalitate, %	57
<i>Figura 58.</i>	
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Dacă Moldova ar fi invadată, ce ați face cel mai probabil?”, în funcție de indicele situației financiare	58
<i>Figura 59.</i>	
„Ce sentimente aveți în legătură cu relația dintre Moldova și regiunea separatistă transnistreană?”, în funcție de naționalitate	58

Sumar executiv

*Acest raport prezintă principalele rezultate ale Studiului despre tinerii din Republica Moldova 2022. Documentul oferă o imagine de ansamblu asupra vieții, valorilor, atitudinilor, preocupărilor și planurilor tinerilor cetățeni ai Republicii Moldova cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani. Totodată, constatările cele mai importante, care derivă din studiu, se focusează preponderent pe sentimentele de **alienare** și de **polarizare** a tinerei generații din Moldova.*

Alienarea se manifestă pe trei dimensiuni. Din punct de vedere economic, ea este determinată de o pondere foarte mare a grupului NEET - 30% din tineri. Dezinteresul tinerilor pentru a fi activi economic reflectă doi factori-cheie. Pe de o parte, piața disfuncțională a muncii descurajează mulți tineri să caute în mod activ un loc de muncă. Pe de altă parte, există o discrepanță structurală între oferta sistemului educațional și cererea de pe piața muncii. Astfel, jumătate dintre respondenți au evidențiat că nivelul educației lor profesionale nu corespunde cu cerințele de la locul de muncă.

Din perspectiva socială, se pare că mulți dintre tinerii moldoveni trăiesc în propriile lor bule sociale și nu sunt interesați să caute o implicare socială mai largă. În acest sens, sondajul a constatat că munca voluntară este relativ neglijată în rândul tinerilor din Republica Moldova, iar acolo, unde aceasta se desfășoară, ea este adesea o componentă obligatorie a unui program educațional.

A treia dimensiune a alienării este cea politică. Interesul tinerilor pentru politică este foarte scăzut, în special în rândul celor mai tinere cohorte de vârstă din zonele rurale. Acest fapt se atestă, adesea, în paralel cu deconectarea de politică a părinților lor, astfel încât apatia politică a tinerilor poate fi considerată o atitudine învățată social. De asemenea, acest dezinteres poate fi explicat prin sentimentul, împărtășit de 70% din respondenți, că ei nu sunt bine reprezentați în politica națională.

Ca o reflectare a alienării economice, sociale și politice, factorii ce motivează tinerii să părăsească Republica Moldova sunt foarte puternici, atât în rândul locuitorilor din mediul rural, cât și din cel urban, deopotrivă pentru femei și bărbați. Mai mult de 50% dintre res-

pondenți se arată „convinși” că vor pleca în străinătate pentru studii sau pentru muncă, iar alți 30% au afirmat că „probabil” vor pleca. Intențiile de migrație pe termen lung sau permanent prevalează.

Destinațiile geografice dorite pentru migrație depind majoritar de naționalitate. Tinerii din Republica Moldova, care se identifică drept moldoveni, optează pentru Germania și Italia; cei care se declară români preferă să meargă în Italia și Franța; rușii ar alege în principal Germania și SUA, în timp ce în cazul găgăuzilor, bulgarilor și ucrainenilor, Federația Rusă este prima preferință.

Sentimentele de alienare pot explica, de asemenea, nivelul scăzut de apreciere a calității guvernării. O confirmare a acestui fapt este, bunăoară, dezamăgirea pe larg răspândită față de modul în care Guvernul a gestionat criza de COVID-19. Aprecierea slabă a calității guvernării se reflectă și în nivelul destul de scăzut de încredere în organele statului, mai ales în rândul grupurilor etnice rusești, găgăuze și ucrainene. În cazul acestora, însă, lipsa de încredere poate fi parțial alimentată de preferințele lor geopolitice.

Tot preferințele geopolitice - în special, în contextul așteptărilor privind politica externă a Republicii Moldova și al atitudinilor față de evenimentele regionale - sunt cele mai semnificative clivaje în rândul tinerilor moldoveni. Iar cele două evenimente-cheie care au marcat anul 2022 - războiul din Ucraina și obținerea de către Republica Moldova a statutului de țară candidată la UE - au exacerbato diviziunile existente.

Doar 42% dintre tinerii chestionați declară că sunt „mândri și optimiști” de faptul că Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată pentru aderarea la UE. Aproape 35%

au afirmat că „nu se așteaptă la nicio schimbare” de la acest lucru. Puțin peste 11% - în special, în rândul minorităților etnice - cred că Moldova va regreta această mișcare. Unui număr de aproximativ 5% dintre tineri pur și simplu „nu le pasă” de acest fapt, în timp ce 8% „nu știu” ce să creadă despre subiectul în cauză.

Perspectivile asupra războiului declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei relevă o scindare dramatică în rândul tinerilor din Moldova. Jumătate dintre ei cred că acțiunile militare ce au loc în țara vecină sunt „un război nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei”. Aproximativ o cincime sunt de părerea că ceea ce se întâmplă în Ucraina este „un război nedeclarat între Rusia și NATO/Occident”, în timp ce 11% consideră că războiul din Ucraina este o „operație militară specială a Rusiei justificată”. Aceștia din urmă reprezintă aproape aceeași proporție care consideră că Republica Moldova va regreta integrarea sa europeană. Aproximativ 5% au spus că „nu au niciun sentiment, nu le pasă”, în timp ce 11% au recunoscut că nu știu cum să definească acest război.

În ceea ce privește politica externă a Republicii Moldova, există particularități regionale/naționale clare. Autonomia găgăuză apare ca fiind clar îngăduitoare față de Rusia, urmată îndeaproape de etnicii bulgari, care locuiesc în vecinătatea Unității Teritorial-Administrative Gagauz-Yeri (Găgăuzia). Sursele predominante de informare sunt un factor-cheie în spatele acestor preferințe, găgăuzii și bulgarii trăind aparent într-un spațiu informațional separat, care este puternic modelat de perspectivele Federației Ruse asupra războiului din Ucraina și a relațiilor internaționale.

În ciuda faptului că nu au amintiri personale cu privire la viața din epoca sovietică, o treime dintre respondenți consideră că dizolvarea URSS a fost un lucru bun, 29% cred

că nu a fost nici bun, nici rău, 22% cred că a reprezentat o evoluție proastă și doar 15% spun că nu știu. Situația socioeconomică pare să fie una dintre cele mai puternice determinante ale atitudinilor cu privire la URSS. Persoanele vulnerabile din punct de vedere financiar sau șomerii împărtășesc regretul cu privire la sfârșitul URSS, în timp ce tinerii care o duc mai bine au tendința de a vedea în mod pozitiv dispariția acesteia. Din nou, legătura naționalitate-regiune apare ca un factor puternic, ce determină opinia cu privire la dizolvarea Uniunii Sovietice: jumătate dintre găgăuzii din Republica Moldova sunt nostalgici în privința URSS, comparativ cu mai puțin de un sfert dintre respondenții din restul țării.

Majoritatea tinerilor intervievați se poziționează ideologic pe stânga eșichierului politic. Tinerii și tinerele împărtășesc aproape aceleași valori de viață, în aceeași măsură. Ambele grupuri consideră de cea mai mare importanță valori precum asumarea responsabilității personale, fidelitatea față de partener și independența personală. Atât bărbații, cât și femeile consideră activitatea politică și participarea la acțiunile civice ca fiind de o importanță foarte scăzută.

Mai mult de jumătate dintre respondenți se simt destul de optimiști și se așteaptă ca viața familiei lor să se îmbunătățească în următorii cinci ani. Acest optimism este mai puțin articulat când vine vorba de viitorul întregii țări în următorii cinci ani.

Doar 17% din bărbați și 3% din femei declară că sunt gata să se înroleze în armată, dacă Republica Moldova ar fi invadată de trupe străine. 43% și, respectiv, 49% dintre respondenți au spus că, într-o asemenea situație, ar părăsi țara. Alegerea de a pleca în cazul unei invazii este mai răspândită în rândul respondenților mai tineri și în rândul celor care se descurcă mai bine din punct de vedere financiar.

*Scopul acestui raport este de a prezenta o analiză descriptivă și exploratorie a datelor obținute în cadrul **Studiului despre tinerii din Republica Moldova 2022**. Raportul oferă o relatare cuprinzătoare și consecventă asupra vieții, valorilor, preocupărilor și planurilor tinerilor moldoveni cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani. Studiul folosește intens diferite tipuri de diagrame. Având în vedere orientarea exploratorie a studiului, acestea sunt considerate a fi cel mai util instrument de comunicare a rezultatelor.*

Studiul explorează următoarele aspecte ale vieții tinerilor:

- *Condițiile de viață, bunăstarea financiară și personală (structura gospodăriei, relațiile cu părinții, bunăstarea materială și siguranța percepută în comunitățile lor);*
- *Legătura educație-angajare (participarea la educație, calitatea și relevanța educației primite sau care urmează să fie primită și statutul de angajare);*
- *Atitudinile privind democrația și participarea civică (experiența de voluntariat, activismul politic, reprezentarea și votul, percepțiile privind calitatea guvernării în Republica Moldova);*
- *Atitudinile față de politica externă a țării (cine sunt prietenii Moldovei, atitudinile față de integrarea europeană, atitudinile față de războiul din Ucraina);*
- *Viziunile despre URSS și tranziție (au ei regrete în legătură cu dizolvarea URSS și ce amintiri au despre anii 1990?);*
- *Identitatea, valorile, credințele (percepția de sine, ideologia politică, valorile pe care le cred importante în viață, experiența de a fi discriminați, toleranța și distanța socială);*
- *Sentimentele privind schimbările climatice (cât de presante sunt schimbările climatice din perspectiva lor, ce sentimente au în legătură cu această provocare globală și ce știu despre ea?);*
- *Aspirațiile, planurile și așteptările lor (imaginarea viitorului lor pe termen mediu, planuri cu privire la familie și la potențialii copii, planuri de migrație, cursul personal de acțiune în cazul în care Republica Moldova ar fi invadată militar și atitudinile privind reintegrarea țării).*

Raportul este structurat în opt capitole, în baza elementelor descrise mai sus. Fiecare capitol începe cu un rezumat al principalelor constatări. Capitolul final, al nouălea, prezintă concluziile studiului.

În analiză sunt prezentate și discutate, în măsura posibilului, doar elementele și corelațiile cele mai semnificative din punct de vedere statistic. Semnificația statistică a fost testată, folosindu-se teste statistice relevante, în principal testul Chi-pătrat.

Metodologie și date

Acest raport reprezintă o analiză descriptivă și exploratorie a datelor din Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022, realizat de **R-Research LTD** pentru **Fundația „Friedrich Ebert”**.

Colectarea datelor a fost efectuată în perioada

**29 octombrie -
12 decembrie 2022**

Cercetarea a fost efectuată pe un eșantion reprezentativ la nivel național, grupul țintit fiind de **1600 de respondenți** cu vârsta cuprinsă între **15 și 29 de ani**, fiind realizate complet **1609 interviuri**, cu o eroare de eșantionare de **+/-2,3%**.

Datele primare au fost colectate prin **interview personal**, folosind dispozitive portabile (interview personal asistat de computer) la domiciliul respondenților.

Cercetarea de teren propriu-zisă a fost realizată de CIVIS, o companie sociologică ce are sediul în Chișinău. **Cinci supervizori** au monitorizat direct **54 de interviuatori**. Toți cei 54 de interviuatori sunt persoane cu experiență în domeniu și au avut o pregătire temeinică înainte de începerea proiectului. Toți cei cinci supervizori au cel puțin cinci ani de experiență în această calitate.

A fost utilizat următorul **plan de eșantionare** în mai multe etape:

- **Etapa 1:**
Republica Moldova a fost stratificată pe regiuni socioeconomice (Chișinău, Nord, Centru, Sud și Găgăuzia) și tip de localitate (urban/rural), iar interviurile au fost alocate populațiilor urbane și rurale din fiecare macroregiune proporțional cu dimensiunea populației și au fost ajustate în scopul etapei 2.
- **Etapa 2:**
Unitățile primare de eșantionare (UPE) urbane (așezări urbane, sectoare din Chișinău) și rurale (localități rurale) au fost selectate dintre toate aceste UPE din fiecare macroregiune, ca metodă de selecție folosindu-se probabilitatea proporțională cu dimensiunea.
- **Etapa 3:**
În fiecare UPE selectată, rutele aleatorii (localități din UPE rurale) au fost alese aleatoriu.
- **Etapa 4:**
Pe fiecare traseu aleatoriu selectat (în fiecare localitate) au fost alese aleatoriu cinci gospodării.
- **Etapa 5:**
În fiecare gospodărie selectată, a fost identificat și interviuat un respondent, folosindu-se cote (bărbați/femei cu vârste cuprinse între 15-17, 18-24, 25-29 de ani).

Regiunea transnistreană a fost exclusă din eșantion pe motiv că acest teritoriu se află în afara controlului politic și administrativ al autorităților naționale ale Republicii Moldova.

Capitolul 1

Condiții de viață și bunăstare

În primul capitol sunt prezentate principalele constatări ale studiului, referitoare la condițiile de viață ale tinerilor din Republica Moldova. El pune în lumină relația tinerilor cu părinții lor și motivele pentru care ei locuiesc separat ori stau împreună. Capitolul în cauză evidențiază, de asemenea, aspecte-cheie ale bunăstării materiale a tinerilor din Republica Moldova și modul în care acestea variază în funcție de grupurile geografice și sociale.

Context

Potrivit Cercetării bugetelor gospodăriilor casnice a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, în anul 2021 aproximativ 8,3% din toate gospodăriile din țară erau compuse din familii tinere cu membri cu vârsta cuprinsă între 14-34 de ani. Din acestea, 81,9% erau gospodării formate doar din familii tinere, 10,5% - gospodării cu familii tinere și părinți, iar 7,5% erau gospodării cu familii tinere și alte persoane¹. Ponderea gospodăriilor compuse numai din familii tinere care locuiesc separat de părinți a fost cu 154 puncte procentuale mai mare în mediul urban comparativ cu mediul rural. În același timp, în mediul rural, ponderea gospodăriilor formate din familii tinere care locuiesc cu părinții a fost de aproximativ patru ori mai mare decât în mediul urban, iar ponderea gospodăriilor formate din familii tinere și alte persoane a fost de 1,2 ori mai mare decât în mediul urban.

În aceleași date oficiale, principalele surse de venit raportate pentru tineri (din aceeași categorie de vârstă de 14-34 de ani) au fost sprijinul financiar oferit de părinți (33,2%) și munca proprie (32,1%), urmate de prestațiile sociale (9,9%), activitatea agricolă individuală (7,2%) și transferurile din străinătate (6,3%). Datele oficiale sugerează că sursele de venit variază semnificativ în funcție de grupurile de vârstă. Transferurile de la părinți scad de la 74,6% pentru segmentul de vârstă 14-19 ani până la 4,3% pentru cei cu vârsta cuprinsă între 30-34 de ani, ceea ce este în linii mari în concordanță cu constatările din Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022.

Constatări-cheie

- *Aproximativ o treime din tineri locuiesc în familia părinților lor - fie cu frați și surori, fie fără. Alți 16% locuiesc împreună cu partenerii lor și cu propriii lor copii, în timp ce 12% trăiesc singuri.*
- *Majoritatea tinerilor intervievați se înțeleg bine sau foarte bine cu părinții lor, cu o diferențiere mică în funcție de gen, zona în care locuiesc sau tipul de gospodărie.*
- *Majoritatea tinerilor participanți la sondaj relatează despre situația financiară a gospodăriei lor astfel: „Suficienți bani pentru haine, dar nu pentru electrocasnice”, răspuns care se află la mijlocul scalei bunăstării. Cei din cohorta mai tânără, prin simplul fapt că locuiesc împreună cu părinții lor, tind să se descurce mai bine decât cei mai mari, care locuiesc cu propriul partener și/sau cu copiii lor.*
- *Orice formă de angajare a respondentului este asociată cu o situație financiară mai bună, în comparație cu lipsa totală a unui loc de muncă sau cu un loc de muncă de calitate scăzută.*
- *O treime dintre tineri declară că au un venit din propria muncă, în timp ce un sfert raportează că sunt susținuți financiar de părinții lor.*

¹ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, „Tinerii în Republica Moldova în 2021”; disponibil doar în limba română la https://statistica.gov.md/ro/tinerii-in-republica-moldova-in-anul-2021-9578_59664.html.

Structura gospodăriei

Respondenții la sondaj au fost rugați să indice care sunt persoanele din gospodăria lor: niciuna (locuiește singur), mama, tata, frați/surori, partener, copii, bunici și prieteni/rude. În general, s-a calculat că există 129 de modele distincte posibile de compoziție a gospodăriei (128 de gospodării

cu mai multe persoane plus o gospodărie de o singură persoană). În studiul realizat în Republica Moldova, au fost întâlnite de facto doar 51 de modele. Tabelul 1 prezintă primele 12 modele de gospodării, în care au indicat că locuiesc 90% dintre tinerii care au participat la studiu.

Tabelul 1.

Procentul de tineri care locuiesc în diferite tipuri de gospodării

Procentul tinerilor	Locuiesc cu ...							
	Singur	Mama	Tata	Frați, surori	Partenerul/partenera	Copilul	Bunicii	Prieteni
16.8		✓	✓	✓				
16.0		✓	✓					
15.7					✓	✓		
11.6	✓							
11.1					✓			
5.0		✓						
2.9		✓		✓				
2.5							✓	
2.4						✓		
2.0		✓	✓	✓			✓	
1.5								✓
1.2				✓				

Sursa: Toate tabelele și cifrele din acest raport au fost pregătite de către autor, pe baza datelor din Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022. În tabelele și figurile ulterioare, referirile la sursă sunt omise

Tabelul 1 nu este atât de complex, pe cât ar putea părea la prima vedere: prima coloană arată procentul tinerilor care locuiesc în diverse modele de gospodărie, care sunt afișate sub formă de potențiali membri în titlurile coloanei. De exemplu, aproximativ 17% din tineri locuiesc împreună cu părinții și frații și surorii lor, în timp ce 16% locuiesc doar cu părinții.

Un segment important al populației tinere este reprezentat de cei care s-au mutat deja din casa părintească și locuiesc fie cu propriul partener/propria parteneră (11,1%), fie împreună cu partenerul/partenera și copiii lor (15,7%). Starea civilă a aproape 85% dintre tinerii care locuiesc în acest tip de gospodărie este „căsătorit”, în timp ce 15% declară că se află într-o „relație”.

Subgrupul celor care locuiesc singuri repre-

zintă aproximativ 11,6% din total și cuprinde, în mare parte, bărbați din zonele urbane. Este interesant de remarcat faptul că a locui singur nu înseamnă neapărat „singur/singură” ca stare civilă. Astfel 27% dintre cei care locuiesc singuri indică alte forme de stare civilă, majoritatea menționând că sunt „într-o relație, dar nu locuiesc împreună”.

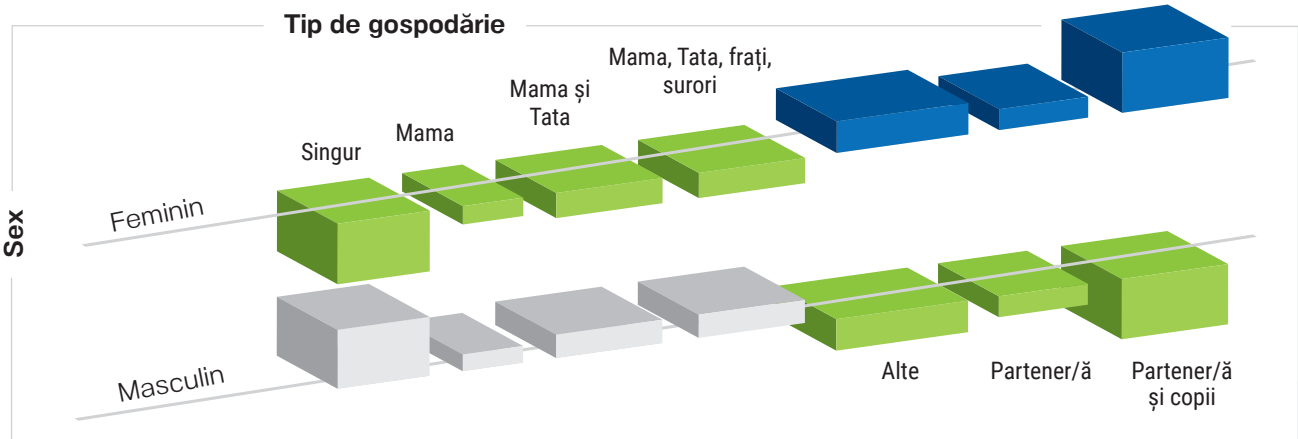
Aproximativ 5% din totalul respondenților locuiesc numai cu mama, în timp ce alți 2,9% locuiesc împreună cu mama și cu alți frați și/sau surori. După cum arată datele sondajului, gospodăriile în cauză sunt deosebit de vulnerabile din punct de vedere financiar, deoarece mulți dintre tinerii aflați în această situație de trai relatează că sunt șomeri, inactivi sau au doar locuri de muncă ocazionale. Aproximativ 2,4% dintre respondenți locuiesc doar cu copilul lor, trei sferturi dintre aceștia fiind femei.

Doar 2% din tineri locuiesc în familii extinse de trei generații, mai ales în zonele rurale.

Sexul și vârsta par a fi determinantele cele mai semnificative, din punct de vedere statistic, ale tipului de gospodărie în care locuiește un respondent. După cum se arată în Figura 1, tendința de a locui cu partenerul și cu propriii lor copii este mai mare în cazul femeilor decât al bărbaților, în timp ce tendința de a locui

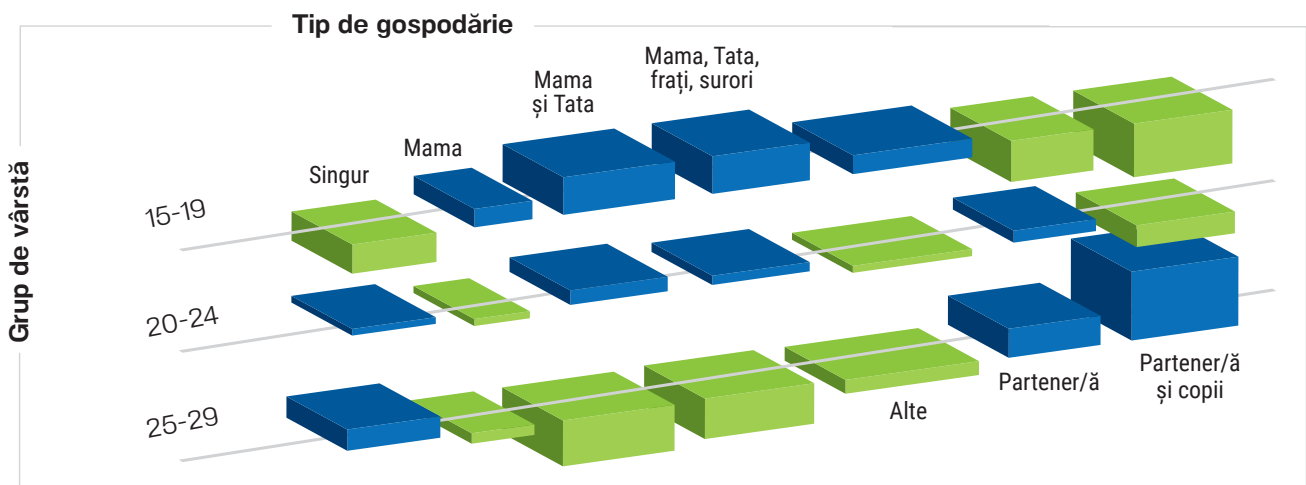
împreună cu părinții lor sau singuri este mai răspândită în rândul bărbaților. Acest tipar se explică prin faptul că femeile din Moldova se căsătoresc pentru prima dată la aproximativ 26 de ani, în timp ce bărbații o fac la aproximativ 29 de ani. În concordanță cu aceasta, există o tendință clară de tranziție de la a locui cu părinții, în grupul de vârstă de 15-19 ani, la a locui în propria familie sau singur în cohorta de vârstă de 25-29 de ani (Figura 2).

Figura 1.
Asocierea dintre gen și tipul gospodăriei

Notă: Deoarece majoritatea variabilelor din Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022 sunt calitative (categorice), corelația dintre variabile nu poate fi afișată în graficele de dispersie convenționale. Diagramele de asociere de tipul celor afișate mai sus este modalitatea cea mai intuitivă de prezentare a gradului de asociere între variabilele categorice. În diagramele de asociere, lățimea blocurilor corespunde numărului de observații din perechea respectivă, în timp ce înălțimea/adâncimea corespunde forței legăturii dintre variabilele din pereche. Blocurile care se extind deasupra axei arată asocieri pozitive, în timp ce blocurile care se extind sub axă arată asocieri negative. Cu cât blocul este mai înalt (mai adânc), cu atât asocierea pozitivă (negativă) este mai puternică. De exemplu, în figura de mai sus, există un bloc adânc și larg care se extinde deasupra axei pentru tipul de gospodărie „partener + copii” și un bloc larg pentru gospodăria „singur” pe axa femeilor. Aceasta înseamnă că femeile sunt puternic înclinate să locuiască împreună cu partenerul lor și cu propriii lor copii și nu sunt puternic înclinate să trăiască singure. Legăturile dintre gen și alte modele de gospodărie nu sunt puternice. Alte asocieri din acest raport ar trebui interpretate într-un mod similar.

Figura 2.
Asocierea dintre grupul de vârstă și tipul gospodăriei

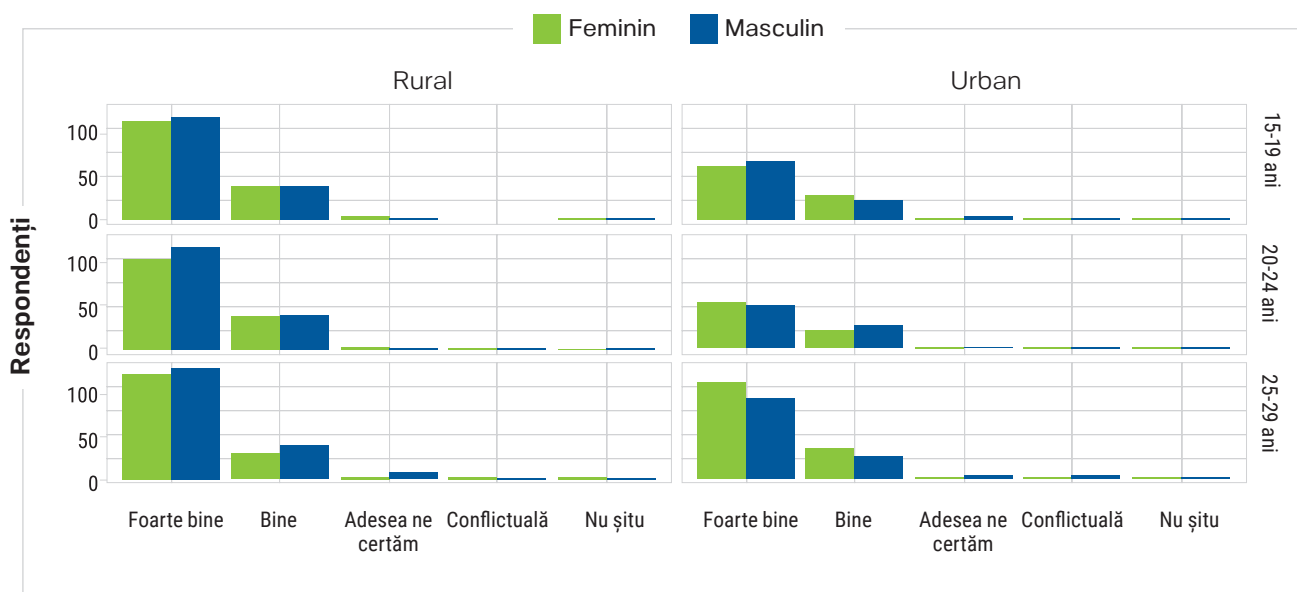
Relația cu părinții

Majoritatea tinerilor (71%) consideră că „se înțeleg foarte bine” cu părinții, în timp ce alți 24% spun că „se înțeleg bine, deși uneori există diferențe de opinie”. Doar 2% declară că „se ceartă frecvent” și mai puțin de 1% că „au o re-

lație foarte conflictuală”. Distribuția răspunsurilor nu diferă dramatic în funcție de grupul de vârstă, zona de reședință sau genul persoanei intervievate (Figura 3).

Figura 3.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine relația ta cu părinții tăi?”, în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă

Notă: În această diagramă și în următoarele, valorile răspunsului au fost ajustate într-un mod coerent din punct de vedere semantic pentru a se potrivi în diagrama grafică.

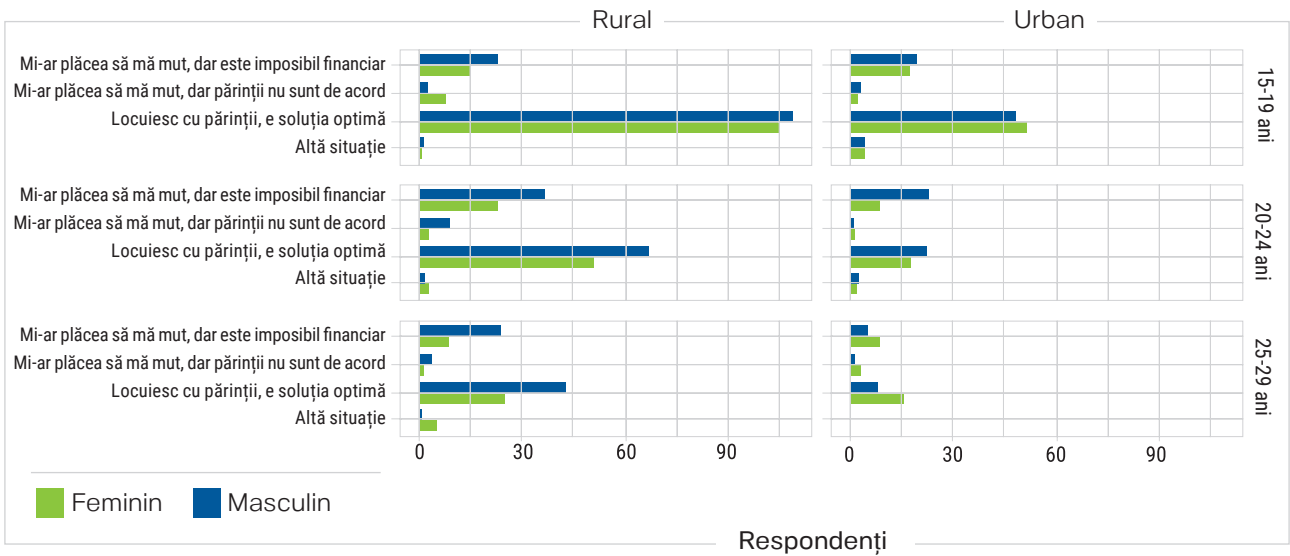
Relațiile conflictuale sau dificile sunt puțin mai frecvente în rândul cohortelor mai tinere comparativ cu cele mai în vârstă.

Totuși, dat fiind numărul destul de mic de observații, dovezile privind legătura dintre alegerea de a locui singuri și calitatea relației cu părinții nu sunt foarte convingătoare, cu doar câteva indicii slabe că cei care au relații conflictuale ar putea prefera să se mute din casa părintească. Direcția legăturii cauzale nu poate fi însă dezvăluită din aceste date observaționale.

Două treimi dintre cei care locuiesc împreună cu părinții au declarat drept motiv pentru opțiunea dată faptul că „este soluția cea mai confortabilă” (implicit, aceasta poate însemna și că nu se gândesc să se mute curând). Răspunsul în cauză domină toate grupurile de vârstă, sexele și zonele de reședință (Figura 4). Aproximativ 25% dintre tineri ar dori să locuiască separat de părinți, dacă circumstanțele financiare le-ar permite acest lucru. Alegerea dată este mai frecventă în rândul cohortelor mai în vârstă, de 20-24 și 25-29 de ani. Alți 5% din tineri și-ar dori să locuiască separat de părinți, însă părinții lor nu sunt de acord cu această opțiune. O constatare curioasă este că acest lucru se atestă mai frecvent în cazul coortei de vârstă superioară.

Figura 4.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine situația ta [de conviețuire cu părinții]?”, în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă

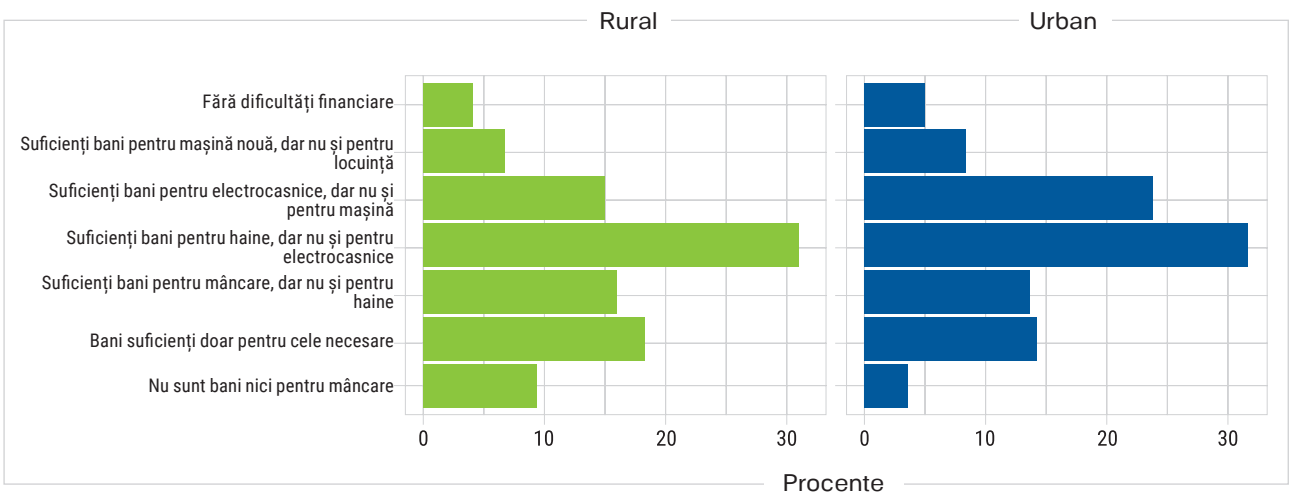
Situația financiară

În cadrul sondajului, respondenților li s-a cerut să estimeze situația financiară a gospodăriei în care trăiesc. Grila de răspunsuri a început de la „Nu sunt suficienți bani nici măcar pentru mâncare” până la „Nu întâmpinăm dificultăți materiale. Dacă este nevoie, am putea achiziționa un apartament sau o casă”. Aproape 7% din tineri spun că în gospodăria

lor „nu sunt suficienți bani nici măcar pentru mâncare”. Aproximativ 16% afirmă că „avem destui bani doar pentru cele mai necesare lucruri”. La o altă extremă, mai puțin de 5% consideră că gospodăria lor nu se confruntă cu dificultăți materiale. În general, situația financiară este mai bună în gospodăriile urbane decât în cele rurale (Figura 5).

Figura 5.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care dintre următoarele descrieri se potrivește cel mai bine cu situația financiară a gospodăriei tale în acest moment?”, după zona de reședință, %

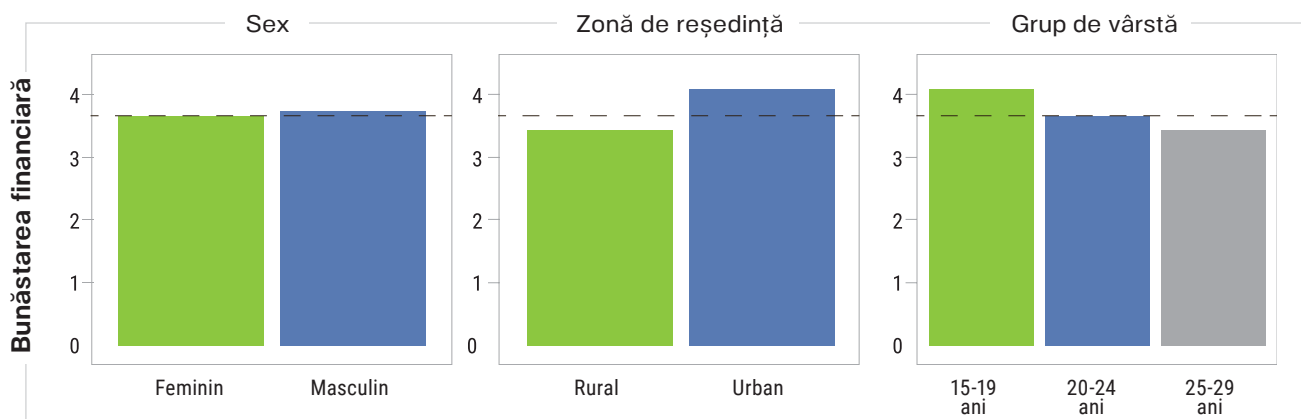

În scopul unei comparații cantitative mai intuitive, am introdus o măsurătoare a bunăstării financiare, luând, progresiv, valori de la 1 („Nu sunt suficienți bani nici măcar pentru mâncare”) la 7 („Fără dificultăți materiale”). Media națională calculată este de 3,8, ceea ce corespunde în mare măsură situației „Suficienți bani pentru haine, dar nu și pentru electrocasnice noi”. Această măsurătoare permite o vizualizare simplă a bunăstării financiare pe mai multe criterii. După cum se arată în Figura 6 (unde linia orizontală sau

verticală delimitează media națională de 3,8), nu există diferențe semnificative în funcție de sex în ceea ce privește bunăstarea. În zonele urbane situația este, previzibil, mai bună decât în cele rurale. Nivelul de bunăstare scade odată cu vârsta, ceea ce, ipotetic, ar putea fi explicat prin faptul că cei mai tineri locuiesc împreună cu părinții, în timp ce cei mai în vârstă se mută pentru a locui separat și/sau a-și întemeia propriile familii. Întâmpinarea dificultăților financiare la începutul vieții independente este destul de firească.

Figura 6.

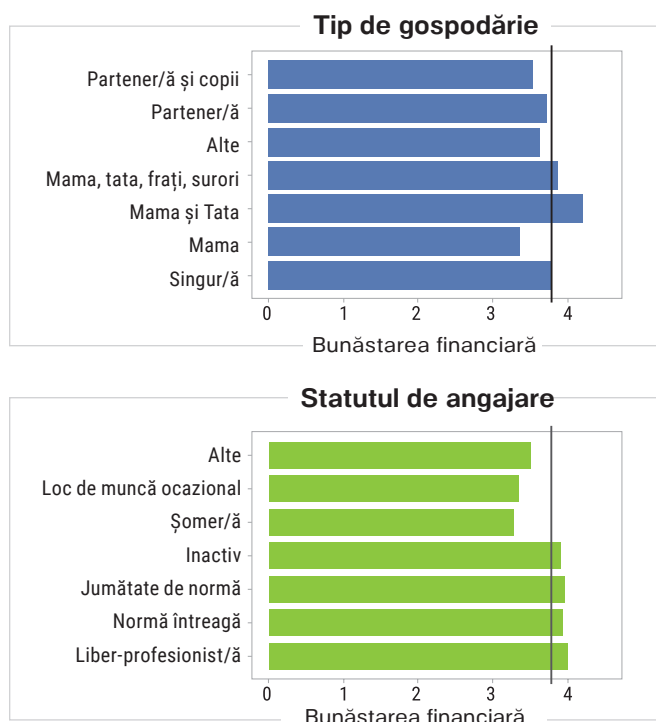
Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de sex, zonă de reședință și grup de vârstă în comparație cu media națională

Notă: Linia orizontală subțire din graficul de mai sus indică media sondajului.

Figura 7.

Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de tipul de gospodărie și de statutul de angajare

Notă: Linia verticală subțire din graficul de mai sus indică media sondajului.

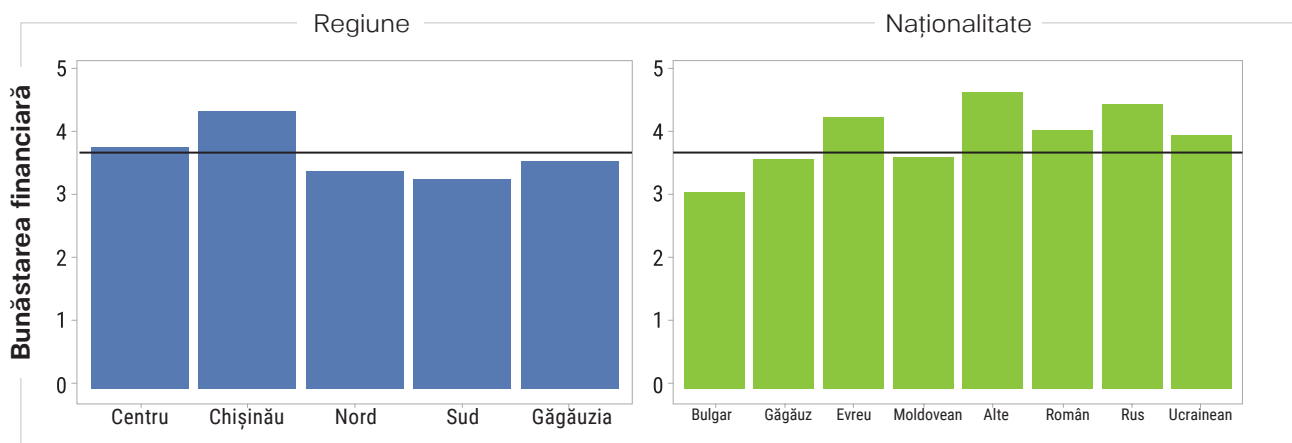
Această ipoteză este parțial confirmată de Figura 7, care arată că cei care locuiesc împreună cu părinții se descurcă peste medie, cei care locuiesc singuri sunt în linie cu media, în timp ce cei care locuiesc cu partenerul/partenera și mai ales cu partenerul/partenera și copiii lor se descurcă mai prost. Tinerii care locuiesc numai cu mama se confruntă, aparent, cu cea mai dificilă situație financiară.

Datele confirmă, de asemenea, legătura așteptată cu statutul de angajare: cei care au un loc de muncă sunt, din punct de vedere financiar, peste medie, în timp ce cei care sunt șomeri sau sunt angajați doar ocazional se confruntă cu dificultăți.

Graficul din Figura 8 coroborează cu Figura 6 și confirmă disparitățile regionale puternice în ceea ce privește bunăstarea economică și financiară. Persoanele care locuiesc în Chișinău o duc semnificativ mai bine decât rezidenții din regiunile mai periferice, regiunea de Sud apărând drept cea mai defavorizată financiar. În termeni etnici, moldovenii (care preponderent locuiesc în zonele rurale) și bulgarii și găgăuzii (care locuiesc în grupuri compacte teritoriale, în sud și în Găgăuzia) sunt sub media națională în ceea ce privește bunăstarea economică și financiară, în timp ce tinerii din alte grupuri etnice sunt mai urbanizați și, respectiv, se situează peste medie.

Figura 8.

Bunăstarea financiară cantitativă în funcție de regiune și de naționalitate

Notă: Linia orizontală subțire din graficul de mai sus indică media sondajului.

De unde își obțin tinerii veniturile? Sondajul relevă două surse dominante în acest sens. Peste 36% din tineri declară că au propriile venituri, obținute în principal din muncă, în timp ce alți 25% indică faptul că sunt întreținuți de părinți. Alți 6% depind de venituri-

le partenerilor lor, în timp ce 5% se bazează pe sprijinul financiar oferit de rude. Acest din urmă indicator îi include atât pe tinerii care locuiesc singuri, cât și pe cei care locuiesc împreună cu partenerul/partenera și copiii lor.

Siguranța personală

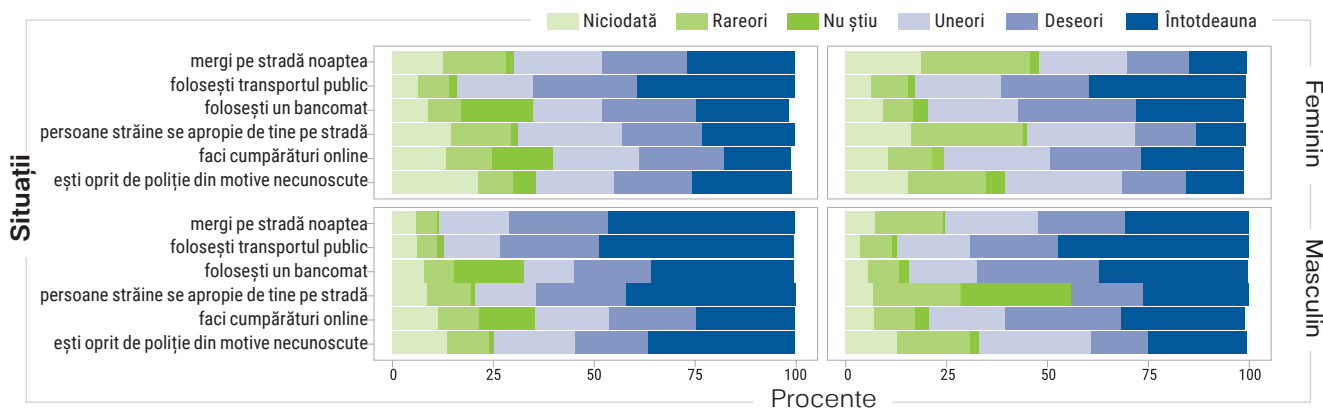
Siguranța personală este o parte importantă a bunăstării unei persoane. În cadrul sondajului, nivelul perceput de securitate personală a fost evaluat prin intermediul al șase întrebări referitoare la percepția de a fi în siguranță în diferite situații ipotetice, cum ar fi mersul pe jos noaptea, utilizarea transportului public etc. În fiecare situație, femeile raportează că se simt mai puțin în siguranță decât bărbații. Femeile se simt cel mai puțin în siguranță atunci când merg pe stradă noaptea și când străinii se apropie de ele, în special în zonele urbane - jumătate dintre femeile chestionate spun că „niciodată” sau „rar” se simt în siguranță.

Pentru femeile din sate, aceleași două situații provoacă cea mai mare frică, deși nivelul de disconfort este mai scăzut - în jur de 30%.

În cazul bărbaților, a fi oprit de poliție este situația care implică cel mai mare nivel de insecuritate: în mediul rural, 25% dintre bărbați au declarat că „niciodată” sau „rar” se simt în siguranță în astfel de momente, în timp ce în mediul urban aproximativ 33% au raportat acest lucru. Este interesant de observat că nivelul perceput de siguranță personală nu diferă semnificativ în funcție de tipul de gospodărie (cum ar fi faptul că locuiește singur).

Figura 9.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Te simți în siguranță în comunitatea ta în timp ce...”, în funcție de situația vizată, zonă de reședință și sex, %

Capitolul 2

Educația și ocuparea forței de muncă

Acest capitol începe prin a discuta despre educație și statutul educațional al tinerilor, continuă prin a face bilanțul statutului de angajare și, în final, analizează legăturile dintre educație și ocuparea forței de muncă.

Context

Datele la nivel național sugerează că, în învățământul general superior (liceu), femeile și bărbații sunt reprezentați mai degrabă în mod egal. Cu toate acestea, diferențele de gen apar în mod clar în învățământul profesional și în cel universitar. În cazul învățământului tehnic profesional secundar („școli de meserii”), aproximativ 73% din studenți sunt bărbați, specializările preferate fiind construcțiile, ingineria și producția.

În învățământul profesional postliceal („colegii”), femeile reprezintă 55% din populația studențească, specializările preferate fiind administrarea afacerilor, drept, sănătate și protecție socială. În învățământul universitar, ponderea femeilor este și mai mare (58%), specializările cel mai frecvent întâlnite fiind în afaceri, drept și pedagogie².

Conform rezultatelor Anchetei Forței de Muncă, în 2021, peste o treime din tinerii moldoveni cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani erau angajați, aproximativ 2% erau șomeri, iar restul (61%) erau inactivi economic (în afara câmpului muncii). Din aceștia din urmă, peste 42% erau încadrați în sistemul de învățământ.

Peste 17% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani și aproximativ 26% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani nu erau încadrați în procesul de educație (formală sau non-formală) și nici angajați, reprezentând tinerii NEET. Pentru toate grupurile de vârstă, valoarea acestui indicator a fost mai mare în rândul femeilor comparativ cu bărbații³.

Constatări-cheie

- *Aproximativ 44% dintre tinerii chestionați sunt înscriși în învățământ. Cei mai mulți sunt mulțumiți atât de calitatea, cât și de relevanța educației pe care urmează să o primească sau au primit-o deja.*
- *În ciuda acestui fapt, doar jumătate dintre respondenți consideră că locul lor de muncă se potrivește în mod satisfăcător cu nivelul lor de calificare. Supra-calificarea tinde să fie asociată mai mult cu bărbații, în timp ce sub-calificarea este mai frecventă în rândul femeilor.*
- *Peste 40% din cei care nu sunt înscriși în învățământ sunt angajați în locuri de muncă cu normă întreagă, în timp ce aproximativ 7% au locuri de muncă cu program redus și aproximativ 5% sunt liber profesioniști.*
- *Inactivii și șomerii reprezintă circa 30% din tinerii care nu sunt înscriși în învățământ, ceea ce se apropiează de categoria NEET.*
- *Majoritatea femeilor ocupă locuri de muncă cu normă întreagă în sectoarele de servicii - în principal educație, comerț și servicii personale. În cazul bărbaților, o proporție semnificativă tind să fie angajați în locuri de muncă ocazionale în sectorul construcțiilor sau în locuri de muncă cu normă întreagă în sectoarele transporturi, industrie și energie.*
- *Educația și experiența de muncă anterioară sunt considerate, în mod universal, drept cei mai importanți factori pentru obținerea unui loc de muncă dorit, în timp ce apartenența la un partid politic nu este văzută ca fiind de vreun ajutor.*

² Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, „Educația în Republica Moldova. Publicație statistică 2021/2022”, https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia_editia_2022.pdf

³ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, „Forța de muncă în Republica Moldova. Ocuparea forței de muncă și șomajul în 2022”, https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Fora_de_munca/FM_editia_2022.pdf

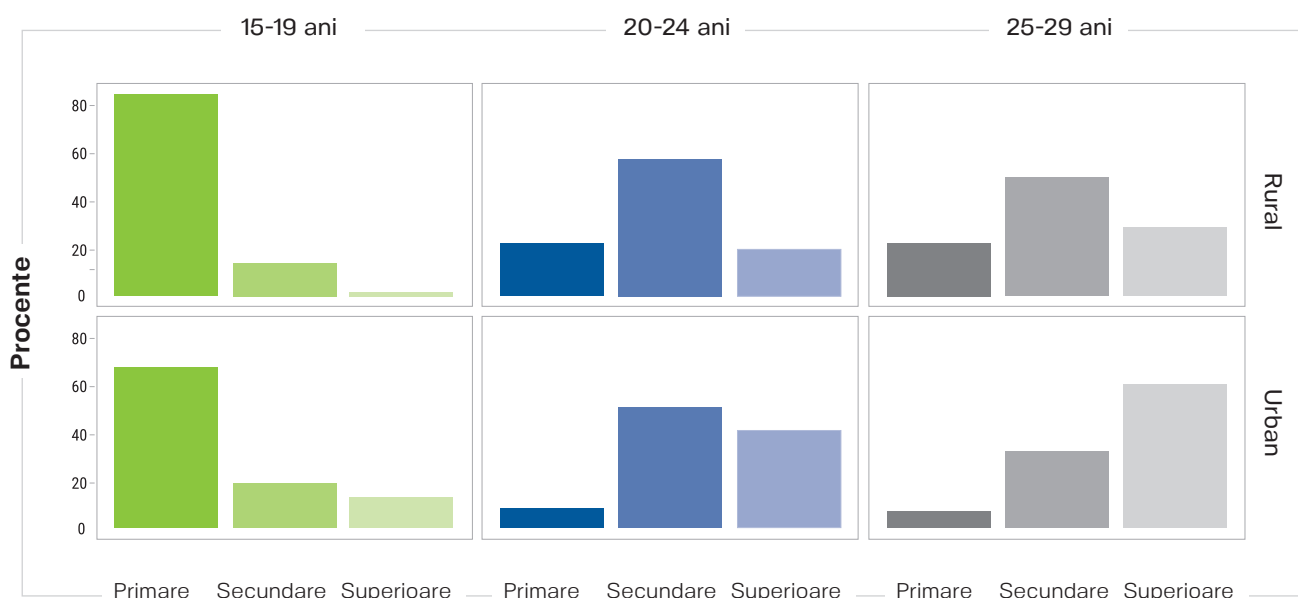
Înscrierea în învățământ

Peste 44% dintre respondenți sunt înscriși în învățământ. Având în vedere diferitele co-horte de vârstă implicate în studiu, nu e surprinzător să constatăm că tinerii intervievați sunt împărțiți destul de uniform pe studii primare (36%), secundare (38%) și superioare (27%) (ca cele mai înalte niveluri atinse de fiecare grup, care îi include și pe cei încă în învățământ). Având în vedere locația urbană a instituțiilor de învățământ superior, nu e surprinzător nici faptul că statutul educațional al tinerilor din mediul urban este mai

avansat. Cu toate acestea, trebuie de luat în considerare că mai mult de jumătate dintre tinerii din universitățile urbane provin, de facto, din mediul rural (Figura 10).

Aproximativ 56% din tinerii chestionați nu sunt în prezent înscriși în învățământul formal. După cum se arată în Tabelul 2, aproximativ o treime dintre tinerii neînscriși în învățământ indică faptul că au o formă de educație „incompletă”, în special secundară generală incompletă.

Figura 10.
Distribuția tinerilor pe nivel de educație, grup de vârstă și zonă de reședință, %

Tabelul 2.
Cel mai înalt nivel de educație, atins după statutul actual educațional

Cel mai înalt nivel de educație atins	Înscriș în prezent?	
	Nu	Da
Primară	1.0	13.6
Secundară generală incompletă	18.7	42.9
Secundară generală	9.9	10.0
Secundară specială incompletă	5.8	5.6
Secundară specială	33.1	7.9
Superioară incompletă	7.3	16.7
Superioară	19.5	2.6
Postuniversitară	4.7	0.9
Total	100.0	100.0

Calitatea și relevanța educației

Contrar opiniei larg răspândite în societatea moldovenească, tinerii care au fost intervievați apreciază la un nivel relativ ridicat calitatea educației din țară. Peste 25% din respondenți sunt „foarte mulțumiți” de calitatea educației pe care au primit-o, în timp ce peste 58% sunt „în mare parte mulțumiți”. Doar 3% spun că nu sunt „deloc mulțumiți”. Femeile sunt mai înclinate decât bărbații să fie mulțumite de calitatea educației lor. Totodată, respondenții din zonele urbane sunt mai înclinați să fie nemulțumiți de calitatea educației, în comparație cu colegii lor din mediul rural.

Aceste răspunsuri sunt strâns asociate cu răspunsurile la întrebările referitoare la relevanța educației pentru piața muncii. Se pare că tinerii tind să asocieze calitatea înaltă cu o relevanță mai mare. Dintre cei care studiază în prezent, 23% sunt „foarte încrezători” că educația lor îi pregătește bine pentru piața muncii, iar 51% sunt „în mare parte încrezători”. Cei care nu sunt în prezent în învățământ

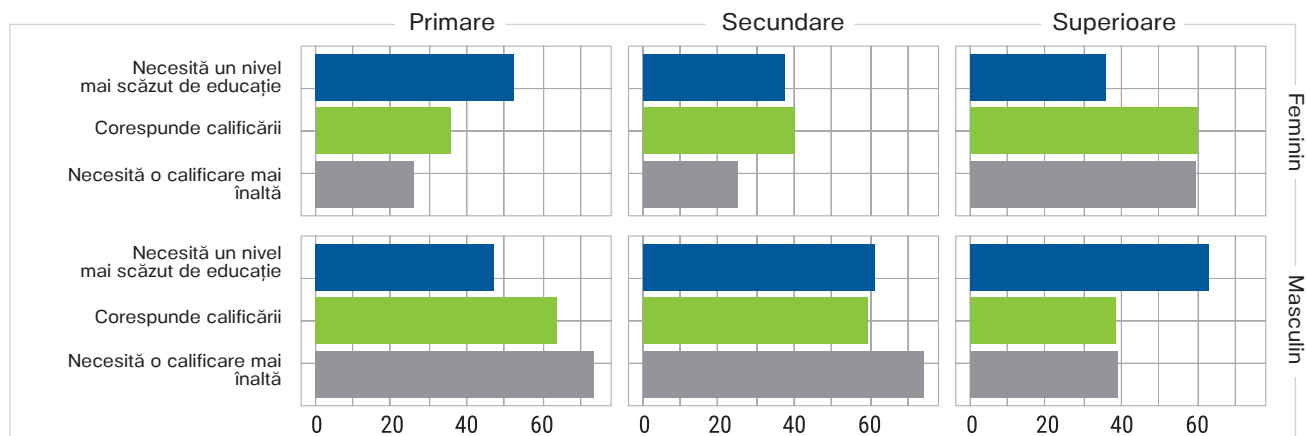
sunt doar ceva mai puțin optimiști: 19% cred că educația lor i-a pregătit „foarte bine” pentru piața muncii, în timp ce 50% cred că i-a pregătit „bine”.

Un alt criteriu care atestă nivelul de calitate și de relevanță ale educației este gradul de corespundere dintre calificările unei persoane și calificarea cerută de postul pe care îl deține. Din această perspectivă, situația tinerilor moldoveni este destul de proastă. Și anume, doar 56% dintre cei intervievați consideră că locul de muncă actual se potrivește cu calificările lor.

Supra-calificarea (24%) pare să fie mai des o problemă, decât sub-calificarea (14%). Supra-calificarea este mai frecventă în rândul bărbaților care au urmat studii superioare (Figura 11). În mod surprinzător, aproximativ 5% din respondenți nu au putut spune nimic despre corespunderea studiilor lor cu calificările necesare la locul de muncă.

Figura 11.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Lucrezi în prezent la un loc de muncă ce...”, în funcție de nivelul de studii și de gen

Statutul ocupării

Figura 12 arată că peste 40% din cei care nu sunt înscriși în învățământ sunt angajați în locuri de muncă cu normă întreagă, în timp ce aproximativ 7% au locuri de muncă cu jumătate de normă, iar circa 5% sunt liberi profesioniști. O proporție semnificativă din tineri, de aproximativ 10%, sunt ocupați în locuri de muncă ocazionale de calitate inferioară. In-

activii și șomerii reprezintă un total de aproximativ 30% din tineri, ceea ce se apropie de grupul NEET.

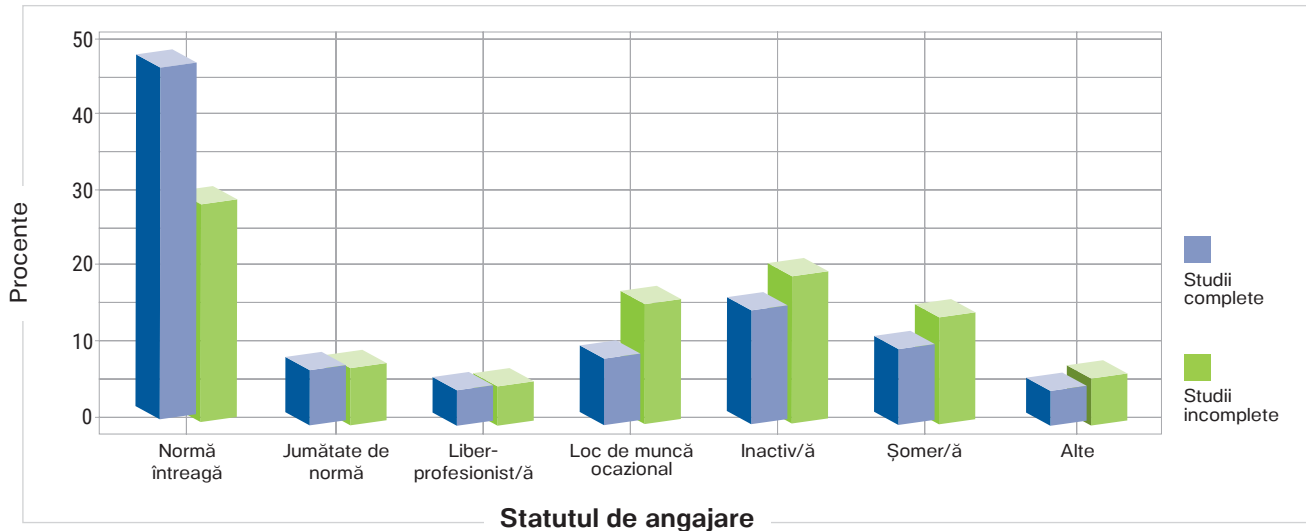
După cum demonstrează în mod convingător Figura 12, cei care nu au studii, dar au o educație incompletă, se află într-o situație mult mai proastă pe piața muncii, iar calitatea an-

gajării lor este mai scăzută. Dintre cei cu studii complete, aproape 50% au un loc de muncă cu normă întreagă, comparativ cu doar 30% în cazul celor cu studii incomplete. De asemenea, rata locurilor de muncă ocazionale

în rândul celor cu studii incomplete este de două ori mai mare decât în cazul celor cu studii complete. Ratele de inactivitate și de șomeraj sunt, la fel, semnificativ mai mari pentru cei cu studii incomplete.

Figura 12.

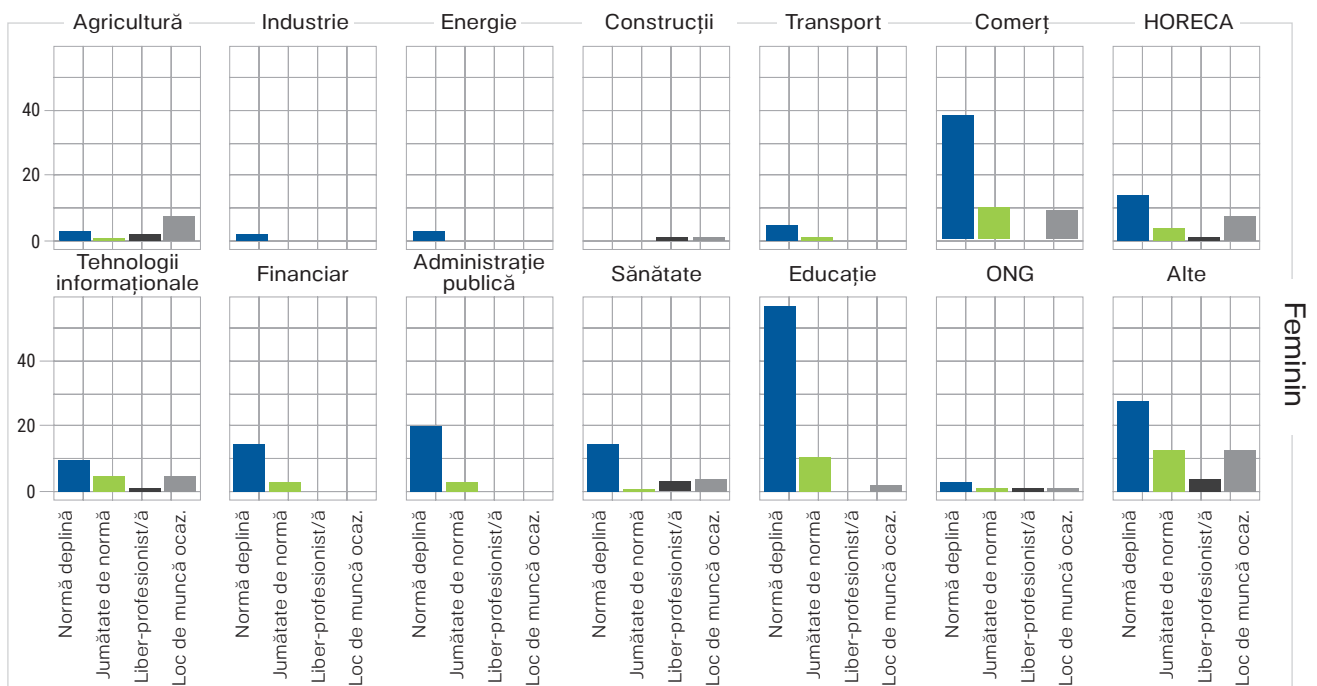
Distribuția tinerilor neînscrși în învățământ, în funcție de nivelul de studii și de statutul de angajare, %

Contrar părerii generale, potrivit căreia majoritatea tinerilor sunt atrași de sectoarele de înaltă tehnologie, datele studiului arată că cei mai mulți dintre ei (15%) sunt, de fapt, angajați în sectorul construcțiilor, în timp ce sectorul informației și telecomunicațiilor (IT) atrage doar 8,3% din tineret. Aproximativ 14% sunt angajați în sectorul comerțului, 11% muncesc în învățământ și circa 7% - în agricultură. După cum reiese din sondaj, sectorul IT este cu siguranță o opțiune în zonele urbane, dar lipsește cu desăvârșire în zonele rurale.

Figura 13.

Distribuția tinerilor ocupați pe principalele sectoare economice, gen și forme de muncă, persoane

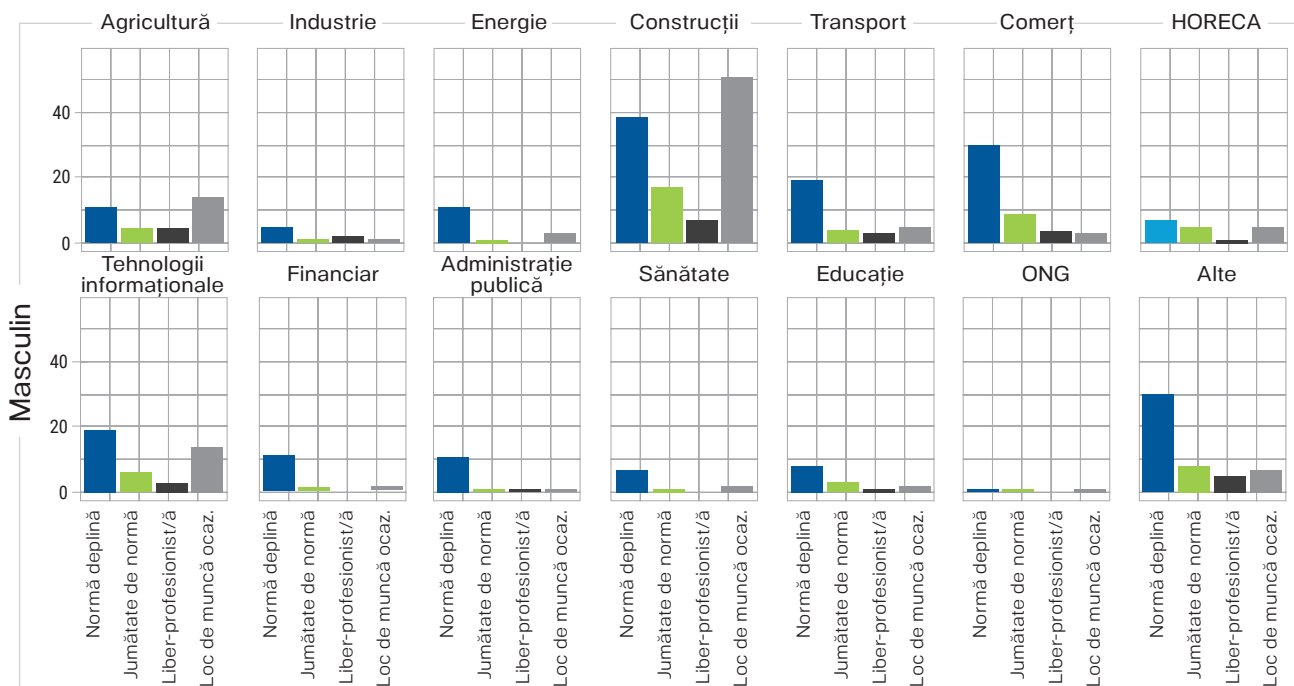
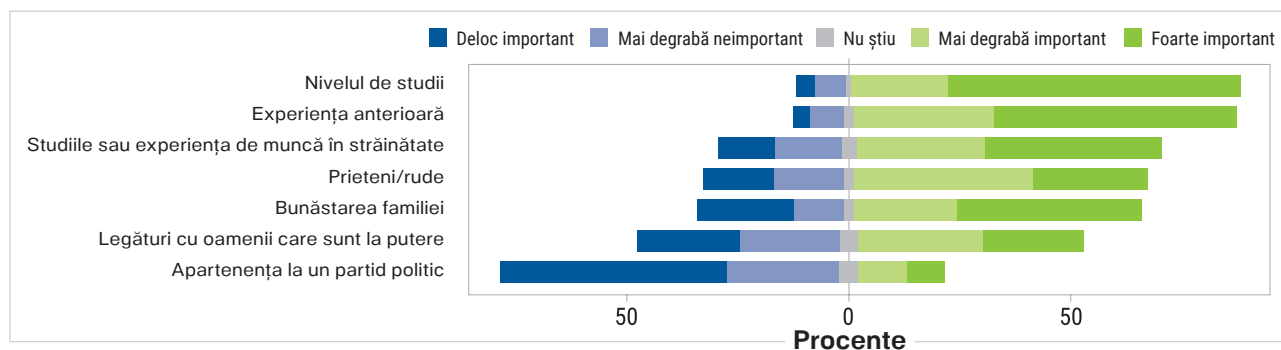

Figura 13 relevă o serie de diferențe importante în ceea ce privește ocuparea în funcție de gen și de tipul predominant de loc de muncă. Majoritatea femeilor preferă locuri de muncă permanente, cu normă întregă, în sectoarele de servicii. În speță, o majoritate relativă de femei merg în educație, comerț și alte sectoare (acestea din urmă includ în principal serviciile personale), precum și în administrația publică. În cazul bărbaților, o parte semnificativă tind să fie angajați în locuri de muncă ocazionale în sectorul construcțiilor. Locurile cu normă întregă în sectorul construcțiilor reprezintă o altă formă atractivă de angajare pentru bărbați. Dominate de bărbați sunt transporturile, industria și energia, alături de sectorul IT, unde ponderea bărbaților este semnificativ mai mare decât cea a femeilor. La fel, în sectorul agricol sunt mai mulți bărbați decât femei, contrar percepției sociale larg împărtășite precum că agricultura este un domeniu de activitate preponderent al femeilor.

În cadrul sondajului au fost colectate opiniile tinerilor cu privire la importanța a diverși factori pentru obținerea locului de muncă pe care și-l doresc cu adevărat. Nu se știe însă în ce măsură opiniile lor se bazează pe propria experiență și în ce măsură - pe percepții. Cu toate acestea, nu încapă îndoială că tinerii acordă cea mai mare importanță unor factori precum nivelul de educație și experiența anterioară (Figura 14). Experiența în străinătate, prietenii bine conectați și familia, precum și prestigiul social par să fie, de asemenea, importante în obținerea unui loc de muncă, deși nu la fel de mult ca educația și experiența. A avea legături bune cu oamenii de la putere este văzut de mulți drept un factor desul de benefic pentru obținerea unui loc bun de muncă, fapt ce poate reflecta unele forme de corupție administrativă în Republica Moldova (în special, pentru o poziție în sectorul public). Totuși, un număr egal de tineri consideră că astfel de conexiuni, la fel ca și - în mare parte - apartenența la un partid politic, sunt irelevante pentru obținerea unui loc de muncă.

Figura 14. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de importante sunt următoarele pentru a obține locul de muncă pe care ți l-ai dori cu adevărat?”, %

Capitolul 3

Atitudini față de democrație și guvernare

Acest capitol prezintă datele studiului referitoare la mai multe aspecte ce sunt importante pentru democrație și guvernare. Începe prin a analiza experiența de muncă voluntară a tinerilor. Sunt, apoi, examinate datele privind participarea efectivă a tinerilor la alegeri și intențiile lor de a merge la vot. Capitolul se încheie cu o privire asupra eficienței guvernării și a încrederii în diverse instituții statale și nestatale.

Context

În anul 2010, Guvernul Republicii Moldova a pus în aplicare cadrul legal necesar - o lege privind activitatea de voluntariat și un regulament de implementare a acesteia - pentru a încuraja activitatea de voluntariat în țară. Conform unui sondaj statistic oficial din 2015, aproximativ 42% din populația Republicii Moldova avea o anumită experiență voluntară la acel moment⁴. Activitățile de voluntariat s-au dovedit a fi mai des întâlnite în rândul femeilor și al locuitorilor din mediul rural. Rata de participare la activități de voluntariat în rândul tinerilor (aproximativ 35%) a fost semnificativ mai mică în comparație cu cea a adulților (circa 50%), în special în zonele urbane.

Participarea electorală a tinerilor - o altă manifestare a educației civice - este, de asemenea, destul de scăzută comparativ cu adulții. Potrivit unei analize efectuate de Comisia Electorală Centrală la alegerile parlamentare anticipate din 2021, rata de participare electorală în rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 18-25 de ani a fost de 41%, față de 44% pentru cetățenii cu vârsta cuprinsă între 26-40 de ani, 51% pentru cei cu vârsta cuprinsă între 41-55 de ani și 70% pentru cei de 56-70 de ani.

Constatări-cheie

- *În conformitate cu concluziile unui sondaj oficial din 2015 privind activitatea de voluntariat, Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022 a constatat că munca voluntară este relativ rar întâlnită în rândul tinerilor din țară, iar cea efectuată este, probabil, determinată de activități școlare cvasi-obligatorii.*
- *Interesul pentru politică este, de asemenea, destul de scăzut, în special în rândul celor mai tinere cohorte de vârstă din zonele rurale.*
- *Această lipsă de interes în rândul tinerilor se atestă, adesea, în paralel cu dezinteresul părinților lor pentru politică. În general, discuțiile politice - fie cu părinții, fie cu prietenii - sunt rare.*
- *Lipsa de interes pentru politică poate fi explicată, într-o oarecare măsură, prin sentimentul predominant în rândul tinerilor, precum că nu sunt bine reprezentați în politica națională - o opinie împărtășită de peste 70% dintre respondenți.*
- *Aproximativ 70% din tinerii cu drept de vot au spus că au participat la cele mai recente scrutine electorale naționale, dar aceste declarații nu sunt susținute de cifrele privind participarea tinerilor la alegerile prezidențiale din 2020 și la cele parlamentare din 2021.*
- *Tinerii nu evaluează deosebit de înalt calitatea guvernării în Republica Moldova, așa cum reiese din opinia lor precum că Guvernul a gestionat destul de prost criza de COVID-19.*
- *Aprecierea slabă a calității guvernării se reflectă și în nivelul destul de scăzut de încredere în organele de stat, în special în rândul grupurilor etnice - ruși, găgăuzi și ucraineni.*

⁴ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Voluntariat/Voluntariat_2015.pdf.

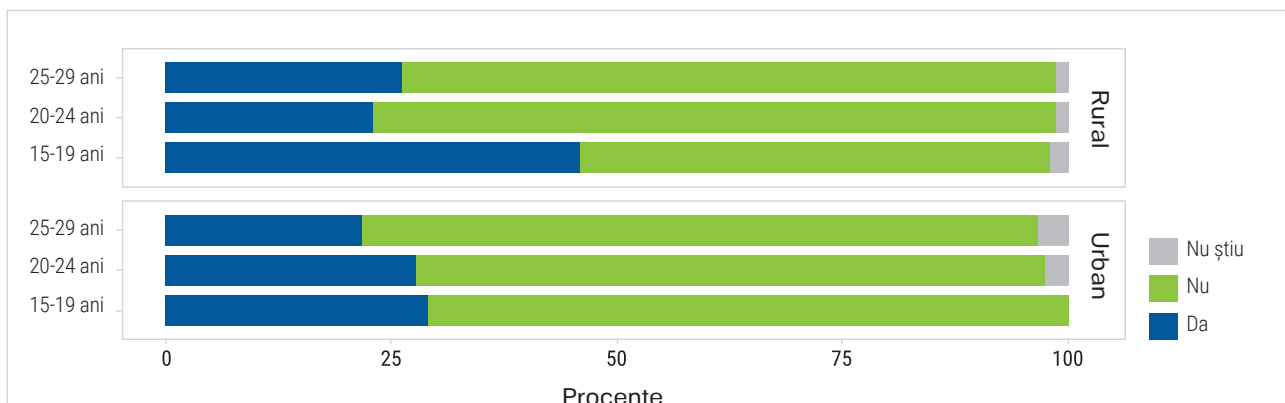
Experiența de muncă voluntară

30% din tinerii intervievați spun că au o anumită experiență de muncă voluntară, cu o pondere puțin mai mare în zonele rurale (32%) comparativ cu orașele (26%). O constatare interesantă ține de asocierea puternică dintre experiența voluntară și înscrierea în învățământ: 39% dintre cei care în prezent sunt înscriși în învățământ spun că au experiență de muncă voluntară în ultimele 12 luni, în timp ce în rândul celor neînscriși proporția este de 22%. Acest lucru se explică prin faptul că 32% din toată experiența voluntară are loc, cel mai probabil, în școli sau universități. Situația dată generează câteva întrebări cu privire la faptul dacă munca

este cu adevărat voluntară, deoarece se știe că astfel de activități în școli sunt determinate de programa de educație civică și sunt cvasi-obligatorii.

Ipoteza în cauză este în concordanță cu profilul de vârstă al voluntarilor (Figura 15). Doar 15% dintre tinerii cu experiență de voluntariat menționează inițiativele cetățenilor ca fiind locul în care au făcut voluntariat, în timp ce alți 11% indică centre sau organizații de tineret. Mai mult, dintre toți tinerii intervievați, niciunul nu a raportat mai mult de un loc de muncă voluntară în ultimul an.

Figura 15.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați făcut în mod voluntar vreo muncă neremunerată în ultimele 12 luni?”, în funcție de grup de vârstă și zonă de reședință, %

Menționăm că, în datele studiului, există puține dovezi că înclinația de a face muncă voluntară este într-un fel sau altul asociată cu religia. În cazul naționalității, cei care se identifică drept români raportează rate semnificativ mai mari decât media de desfășurare a activităților voluntare. Există, de asemenea, unele date ce confirmă că cei care subliniază rolul experienței anterioare în găsirea locului

de muncă dorit tind să fie mai activi și ca voluntari. Acest lucru este în concordanță cu faptul că tinerii încearcă să acumuleze experiență voluntară pentru a-și spori șansele viitoare de angajare. În cele din urmă, datele sugerează că cei din categoriile cu cele mai bune situații financiare sunt puțin mai înclinați să se angajeze în munca voluntară, decât cei care o duc mai prost.

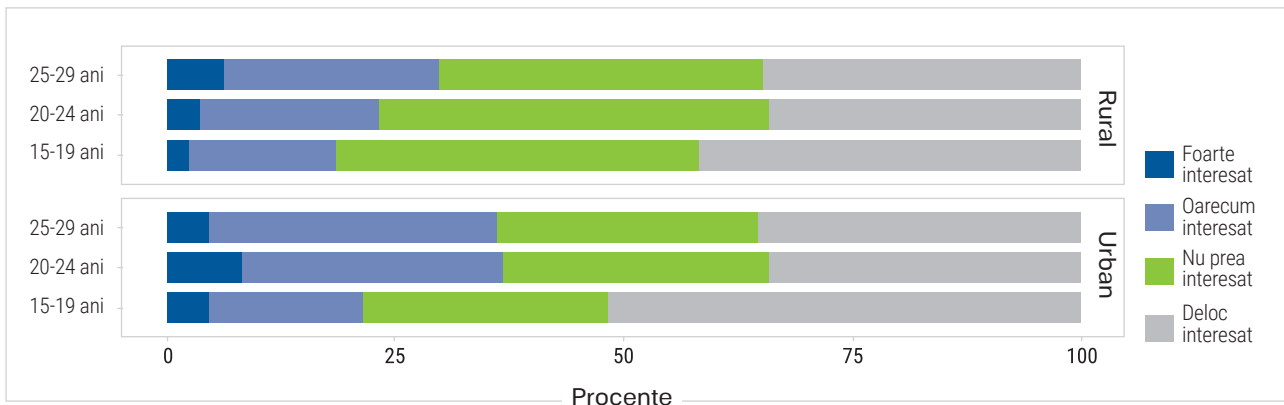
Activismul politic

Tinerii moldoveni nu demonstrează un nivel ridicat de interes pentru politică. Mai puțin de 5% sunt „foarte mult” și 22% sunt „oarecum” interesați de politică. Cei care nu sunt interesați sunt împărțiți destul de egal între categoriile „puțin” (36%) și „deloc” (38%). Diferențele de gen în răspunsuri sunt nesemnificative. În funcție de zona de reședință, tinerii din mediul rural manifestă un interes ușor mai scăzut pentru politică, în special în rândul celor mai tinere și celor mai în vârstă cohorte de vârstă. Singura diferență semnificativă dintre zonele rurale și cele urbane este pentru categoria de

vârstă 20-24 de ani (Figura 16). Aceștia sunt studenți din colegii și universități - locuri cunoscut pentru catalizarea activismului politic în rândul studenților. În plus, cei care au o experiență de muncă voluntară în ONG-uri tind să manifeste un nivel de interes mult mai ridicat pentru politică.

O constatare intrigantă ține de nivelul (declarat) relativ înalt de interes pentru politică în rândul tinerilor din Găgăuzia, aproximativ 40% din ei fiind cel puțin „oarecum” interesați de politică.

Figura 16.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de interesat ați spune că sunteți în politică?”, în funcție de grup de vârstă și zonă de reședință, %

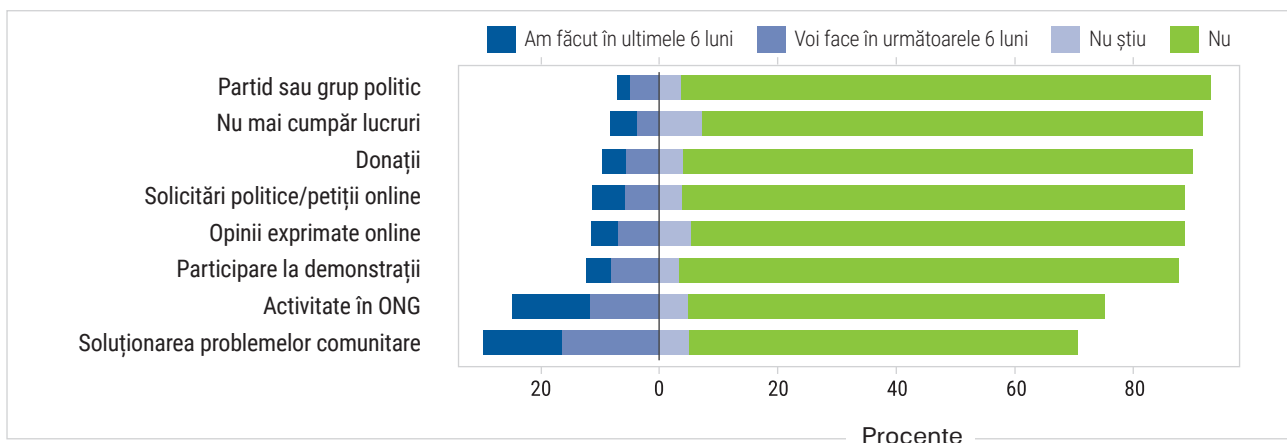
Politica nu este un subiect obișnuit de discuție pentru tineri, nici între prieteni sau membri ai familiei. Doar 3% susțin că discută despre politică „foarte des”, în timp ce aproximativ 17% o fac „des”. Circa 19% din respondenți nu discută niciodată cu părinții despre politică, iar 24% nu discută niciodată cu prietenii. De fapt, răspunsurile privind frecvența discuțiilor pe subiecte politice cu prietenii corelează aproape perfect cu cele privind frecvența discuțiilor pe teme similare cu părinții.

Această lipsă de interes pentru politică se reflectă în rata scăzută de informare privind evenimentele politice. Puțin mai mult de 25% din tineri nu caută „aproape niciodată” astfel de informații, în timp ce 42% spun că le accesează „cel puțin o dată pe lună”. Opțiunea „cel puțin o dată pe săptămână” alcătuiește 19% din răspunsuri, iar „cel puțin o dată pe zi” - 14%. Un fapt surprinzător este că în Găgăuzia jumătate din respondenți susțin că nu accesează informații politice „aproape niciodată”, ceea ce este în contradicție cu nivelul relativ ridicat de interes declarat pentru politică.

Dezacorduri pe subiecte politice există rareori în cercurile sociale apropiate tinerilor, inclusiv dezacorduri cu părinții. Doar 1% din tineri spun că au dezacorduri tot timpul, în timp ce 6% declară că le au des. Alți 7% afirmă că încearcă să nu se confrunte între ei, deși au opinii politice diferite. În cazul a 9% din tineri, dezacordurile lipsesc pentru că părinții lor nu sunt deloc interesați de politică. Aproximativ 20% dintre respondenți au dispute ocazionale, deoarece opiniile lor politice coincid în mare parte cu cele ale părinților lor. Majoritatea (52%) au spus că nu sunt niciodată în dezacord.

Activitatea politică poate lua mai multe forme. În cadrul sondajului, respondenții au fost întrebați dacă s-au implicat în opt tipuri de activități, de la redactarea cererilor politice până la rezolvarea problemelor comunității. Răspunsurile arată un nivel destul de slab de implicare politică în rândul tinerilor. Implicarea în problemele comunității și activitățile ONG-urilor sunt formele predominante de activitate politică, iar activitățile legate de partidele politice - cele mai puțin frecvente (Figura 17).

Figura 17.
Implicarea tinerilor în diverse forme de activitate politică, %

Reprezentarea și votul (participarea la vot)

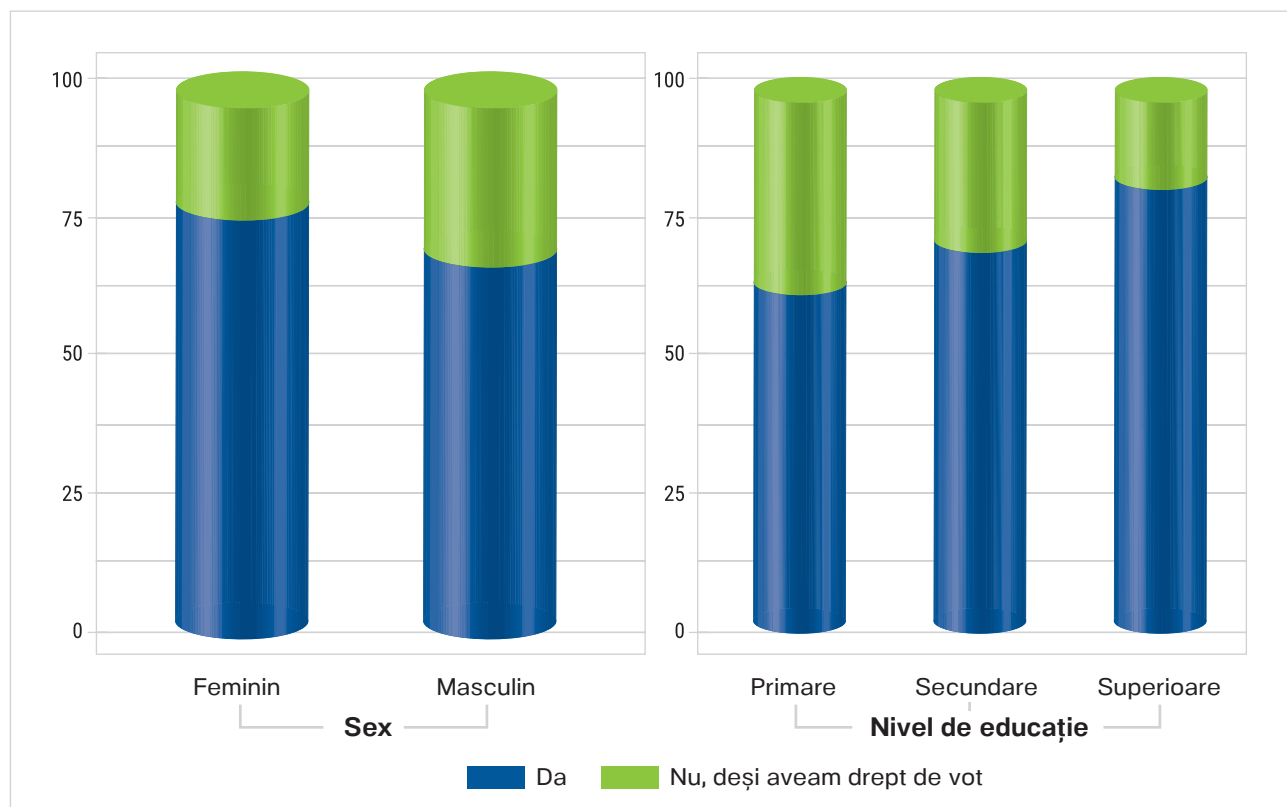
Majoritatea covârșitoare a respondenților consideră că interesele tinerilor din Republica Moldova sunt fie „slab” reprezentate (52%), fie nu sunt reprezentate „deloc” (20%) în politică. La extrema pozitivă, doar 18% cred că tinerii sunt „destul de bine” reprezentați în politica națională, iar 1% consideră că sunt „foarte bine” reprezentați. Având în vedere larg răspândita lipsă de interes pentru politică, ponderea răspunsurilor „nu știu” la această întrebare este destul de mare, de 9%. În ciuda unor diferențe de nuanțe între „slab” și „deloc”, balanța răspunsurilor nu diferă semnificativ în funcție de gen, zonă de reședință sau regiune. De menționat, totuși, că răspunsurile „nu știu” sunt mai puțin de jumătate mai răspândite în Chișinău față de media națională, în timp ce în autonomia gă-

văuză acestea sunt semnificativ peste media națională.

Lăsând deoparte constatarea uluitoare că 1% din respondenți „nu știu” dacă au votat la cele mai recente alegeri, aproape 52% susțin că au participat la vot. Aproximativ un sfert dintre tinerii chestionați nu au votat, deoarece erau sub vârsta legală. Cu toate acestea, alți 4% au spus că ar fi votat, dacă ar fi fost majori. Doar 17% au declarat că nu au votat, deși au dreptul, iar acest lucru vine de fapt în contradicție cu cifrele naționale privind participarea efectivă a tinerilor la alegerile din 2020 și 2021. Potrivit sondajului, femeile tind să vină la secția de votare mai des decât bărbații (Figura 18). E de menționat că rata de participare crește semnificativ odată cu nivelul de educație.

Figura 18.

Participarea la vot în funcție de gen și de nivelul de educație, % celor cu drept de vot

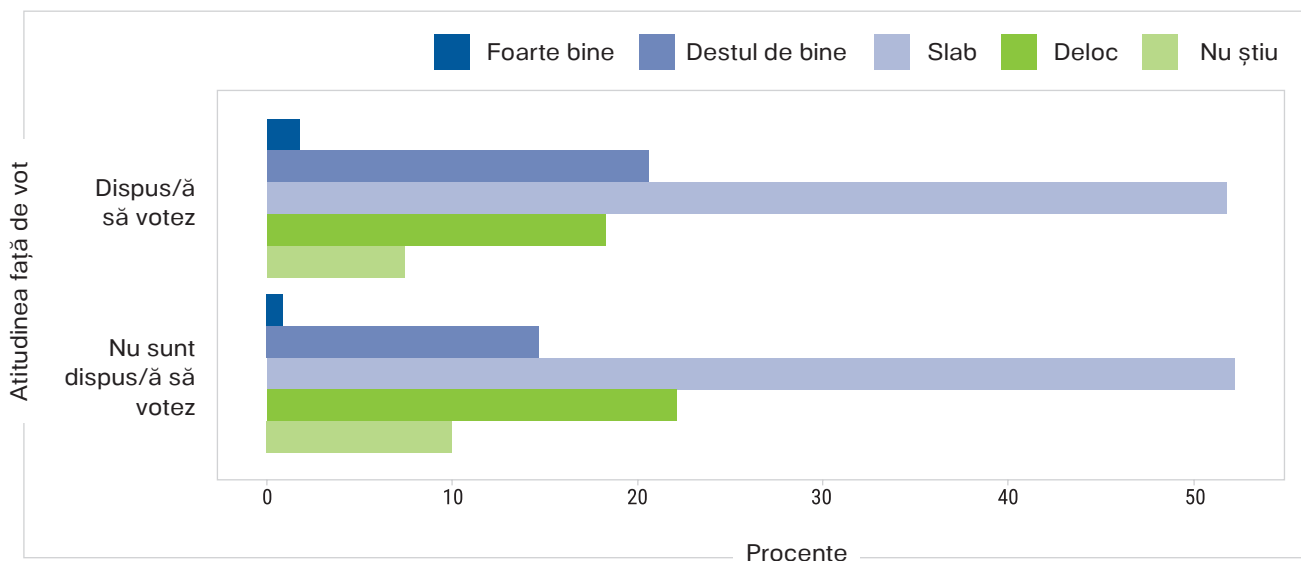

Percepțiile tinerilor cu privire la nivelul de reprezentare politică pot explica și comportamentul lor electoral. Cei care adoptă un comportament de vot pozitiv (fie au votat, fie ar fi votat dacă ar fi avut vârsta potrivită) sunt mai înclinați să creadă că tinerii se bucură de un nivel mai ridicat de re-

prezentare în politică, în comparație cu cei care au un comportament de vot negativ (nu participă chiar dacă au dreptul sau nu spun că ar participa, dacă ar avea dreptul) și în rândul cărora percepțiile negative cu privire la nivelul de reprezentare sunt mai răspândite (Figura 19).

Figura 19.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele tinerilor în politica națională?”, în funcție de atitudinea față de vot, %

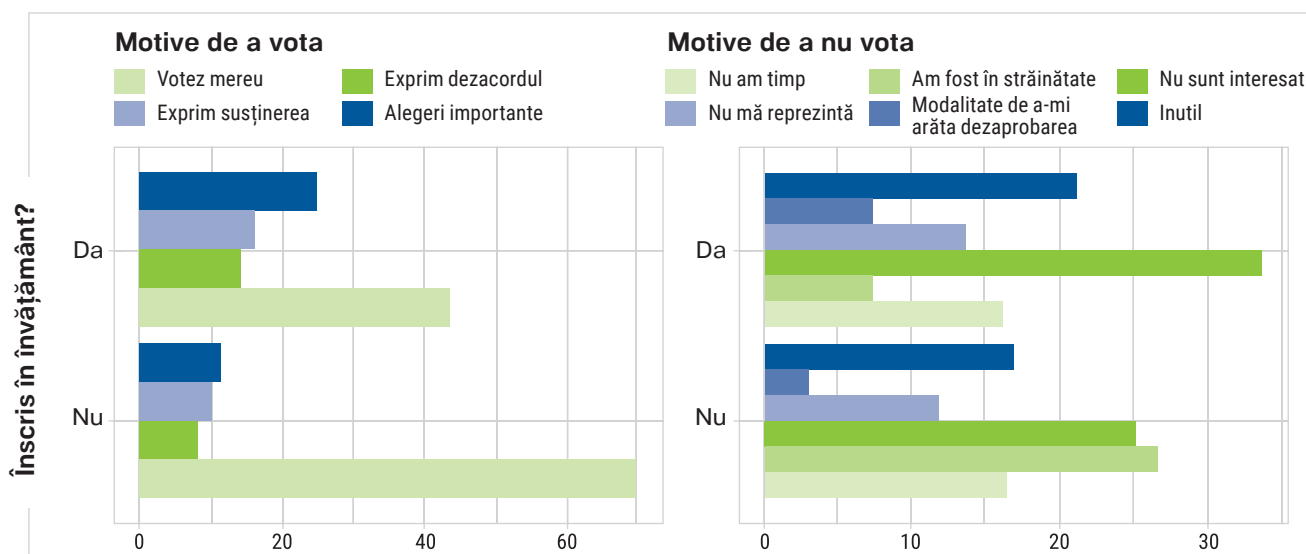

Este interesant de observat că motivele invocate privind participarea la alegeri, precum și motivele pentru care tinerii nu au votat, variază în funcție de statutul de înscriere în învățământ (Figura 20). Pentru tinerii înscriși în învățământ, argumentul că alegerile sunt importante este mai răspândit decât în cazul celor care nu sunt înscriși. În schimb, cei care nu sunt înscriși cred mai des că votează doar

pentru că „votază întotdeauna”. Trecând în tabăra non-alegătorilor, pentru cei înscriși în învățământ principalul motiv pentru care nu participă este că „nu sunt interesați”, argumentul „alegerile sunt inutile” plasându-se pe locul doi. Pentru cei care nu sunt înscriși în învățământ, principalul motiv invocat a fost „mă aflu în străinătate”, urmat de „nu sunt deloc interesat” de alegeri.

Figura 20.

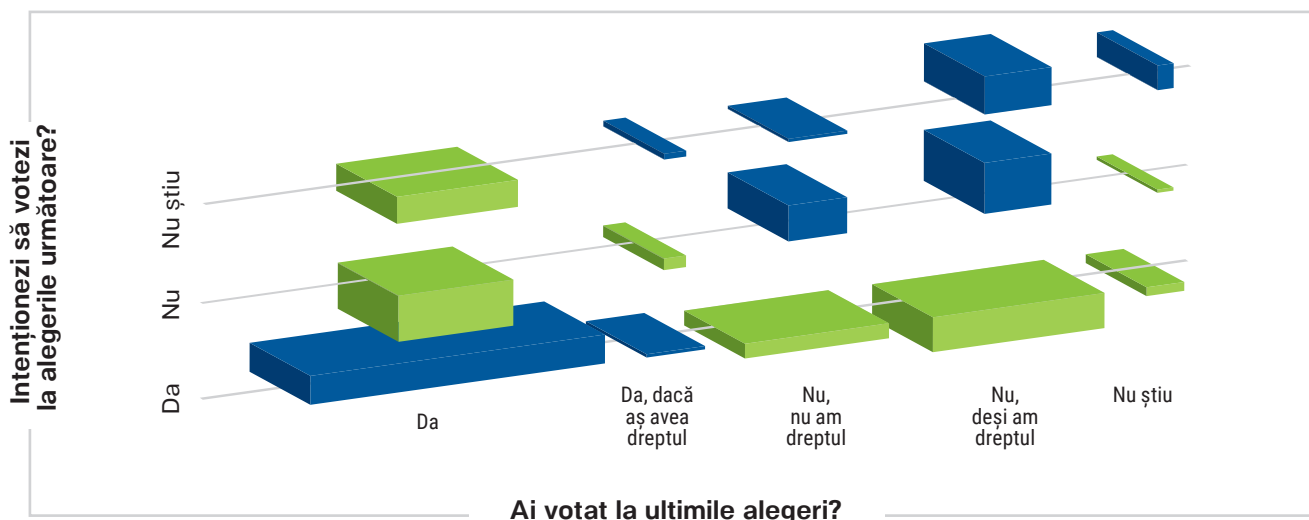
Motive de a vota versus motive de a nu vota, în funcție de statutul de înscriere în învățământ, %

Sondajul a inclus și o întrebare cu privire la interesul respondenților de a vota la următoarele alegeri. Peste 76% din tineri arată că sunt pregătiți să voteze, 11% nu sunt dispuși să voteze, în timp ce 13% nu știu ce vor face. O asociere clară poate fi constatată între comportamentul de vot în timpul alegerilor anterioare

și intenția de a vota la următoarele scrutine electorale (Figura 21). Cei care au votat la ultimele alegeri se arată dispuși să voteze și data viitoare, respectiv cei care nu au votat nu au de gând să o facă nici în viitor. Sunt evidente, astfel, simptomele unui model comportamental care se auto-perpetuează.

Figura 21.
Asocierea dintre comportamentul electoral și intențiile de vot

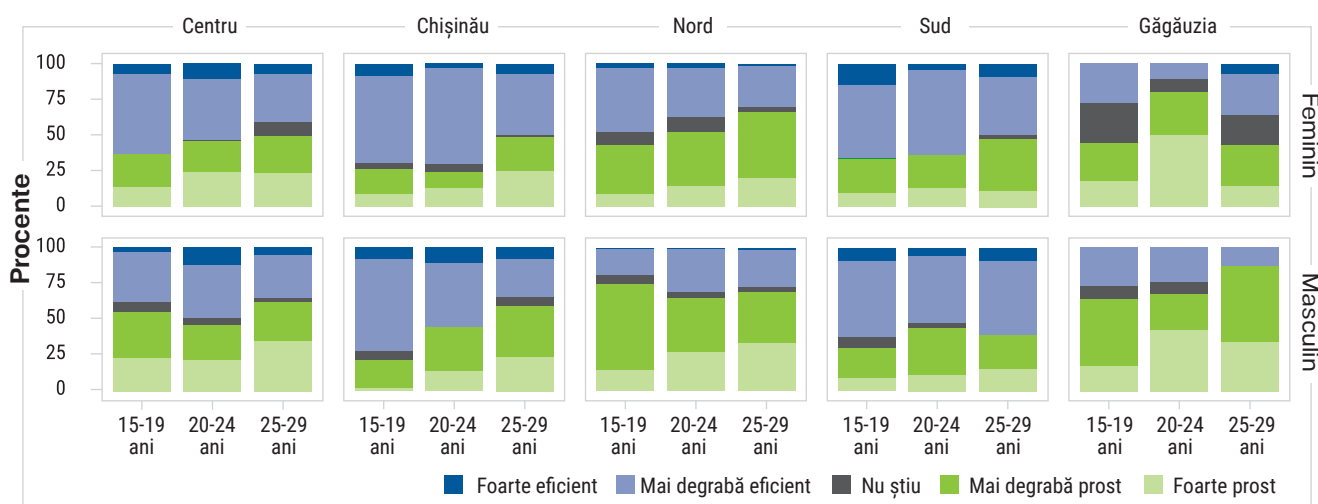

Percepții privind calitatea guvernării și încrederea în guvernare

Pandemia de COVID-19 a fost o criză mondială la scară largă, care a testat până la limită capacitățile de răspuns guvernamentale și societale, precum și rezistența instituțiilor și a statelor. Din această perspectivă, experiența COVID poate fi folosită pentru a evalua ce crede publicul despre calitatea managementului guvernamental. Bilanțul răspunsurilor în acest

sens este mai degrabă negativ, jumătate dintre respondenți considerând că Guvernul Republicii Moldova a gestionat criza „destul de prost” sau „foarte prost”. Circa 39% consideră că Guvernul a avut un management „destul de eficient” al crizei pandemice, în timp ce doar 6% au venit cu aprecierea de „foarte eficient”. Aproape 5% nu au știut ce să răspundă.

Figura 22.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum a gestionat în general guvernul pandemia de COVID-19”, în funcție de gen, grup de vârstă și regiune, %

Răspunsurile în cauză diferă dramatic în funcție de vârstă, sex și regiune (Figura 22). În general, femeile tind să acorde mai mult credit eficienței Guvernului în gestionarea crizei de COVID-19. Cohortele cele mai tinere și cele mediane, de asemenea, tind să fie mai

optimiste în comparație cu cele mai în vârstă, legat de subiectul dat. Spre deosebire de cei din Chișinău, tinerii din Găgăuzia și din regiunea Nord înclină mai puțin să gândească favorabil despre modul în care Guvernul a gestionat criza pandemică. În cazul Găgăuzi-

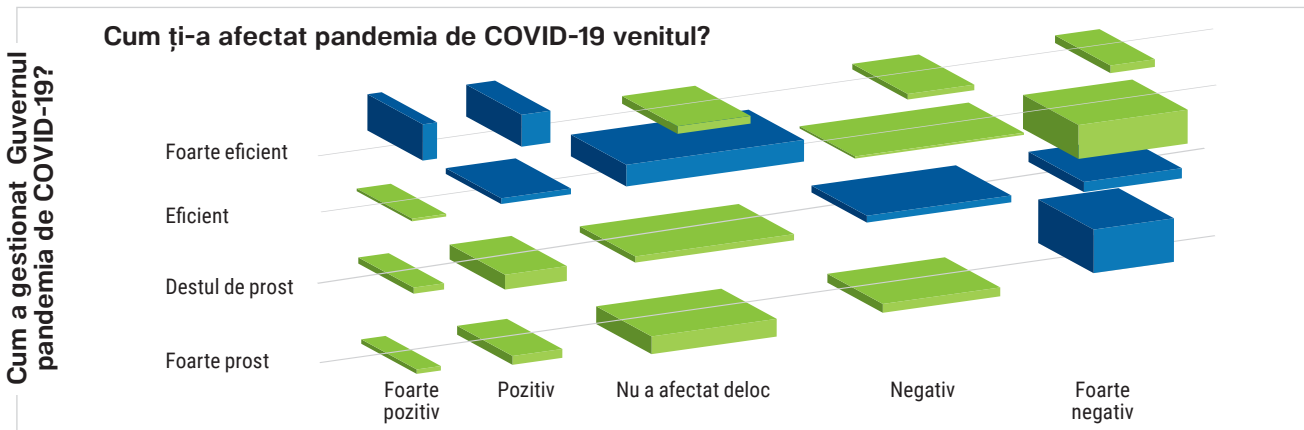
ei, acest lucru poate fi explicat prin bula informațională în care se află regiunea (subiect abordat mai detaliat în capitoul următor).

Opiniile respondenților despre eficiența guvernamentală în gestionarea crizei de COVID-19 sunt, probabil, modelate de propriile lor experiențe cu privire la impactul pandemiei asupra veniturilor personale, asupra economiei țării și asupra calității serviciilor oferite de

sistemul sanitar. Seria diagonală a coloanelor roșii în diagrama de asociere din Figura 23 arată clar că răspunsurile favorabile (nefavorabile) privind eficacitatea Guvernului în gestionarea crizei de COVID-19 sunt asociate cu un impact scăzut (înalț) asupra venitului gospodăriei. Există o asociere la fel de puternică în cazul impactului crizei de COVID-19 asupra economiei țării și asupra calității serviciilor în cadrul sistemului de protecție a sănătății.

Figura 23.

Asocierea dintre percepțiile privind gestionarea crizei de COVID-19 și impactul acesteia asupra veniturilor gospodăriei

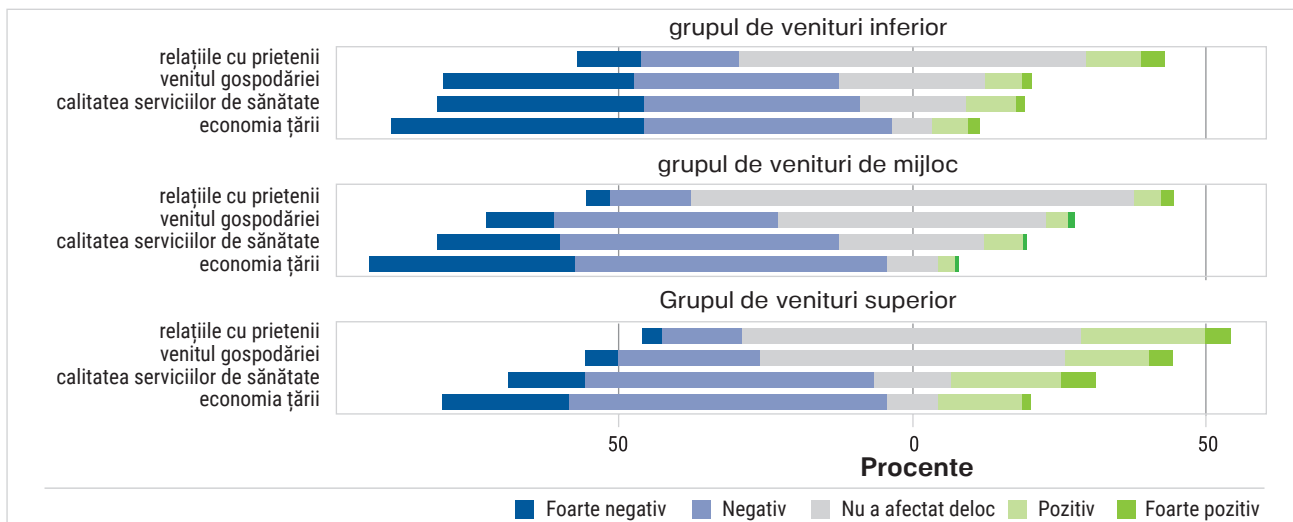

Este posibil ca aceste percepții să fi fost modelate de caracterul „regresiv” al crizei de COVID-19. Pe baza datelor sondajului, clasificăm gospodăriile în trei grupuri de venituri: inferioare (formate din cei care aleg răspunsurile „nu sunt suficienți bani nici măcar pentru mâncare” și „bani suficienți doar pentru nevoile minime de trai” la întrebarea privind situația financiară a gospodăriilor), de mijloc („suficienți bani pentru mâncare, dar nu și pentru haine”, „destui bani pentru haine, dar nu și pentru

electrocasnice” și „destui bani pentru electrocasnice, dar nu și pentru o mașină nouă”) și superioare („destui bani pentru o mașină, dar nu și pentru o casă” și „fără dificultăți materiale”). Cu cât mai săracă este gospodăria, cu atât este mai profund impactul perceput al crizei de COVID-19 (Figura 24). Aceasta se referă nu doar la veniturile gospodăriei, ci și la relațiile cu prietenii, precum și la impactul asupra economiei țării și asupra calității serviciilor oferite de sectorul de sănătate.

Figura 24.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum a afectat pandemia de COVID-19...?”, în funcție de grupul de venit, %

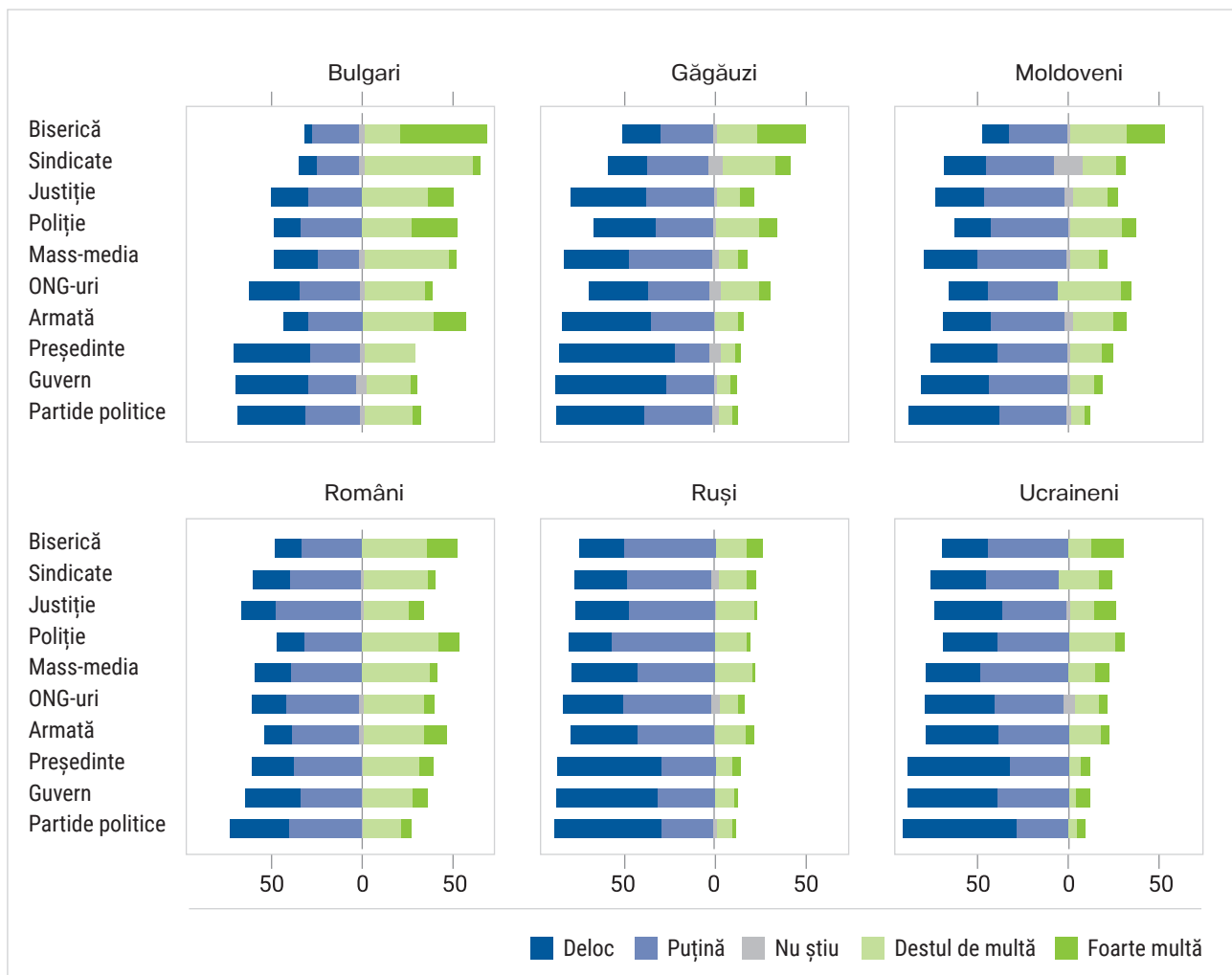

Studiul a inclus un set de zece întrebări care abordează nivelul de încredere în diverse instituții statale și nestatale. Analiza răspunsurilor relevă o prevalență generală a nivelului scăzut de încredere în organele executive și judiciare, și un nivel ușor mai ridicat de încredere în instituțiile nestatale, în special în Biserică și în Sindicate. Cu toate acestea, Sindicatele atrag și o pondere semnificativă a răspunsurilor „nu știu”, ceea ce, ipotetic, poate fi explicat prin doi factori. Factorul structural - sindicalizarea este mai frecventă în sectoarele publice sau cvasi-publice (învățământ, administrație publică, sănătate), unde ponderea tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani în rândul angajaților este destul de mică (și în scădere). Acest grup este semnificativ înclinat să aleagă ocupații în sectorul privat, unde Sindicatele din Moldova sunt aproape absente sau foarte

slabe. De asemenea, ar fi important și factorul cultural: Sindicatele pur și simplu nu sunt „interesante” pentru tineri și în rândul lor nu există un interes activ pentru mișcarea sindicală și apartenența la Sindicate.

De asemenea, nivelul de încredere diferă semnificativ în funcție de grupurile etnice (Figura 25). Bulgarii și cei care se identifică drept români au niveluri mai ridicate de încredere în autorități, în general, iar încrederea lor în partide, Guvern și președintele țării este relativ mai mare (deși trebuie să se țină cont de faptul că în sondaj sunt relativ puțini reprezentanți ai acestor două grupuri). Rușii, moldovenii, găgăuzii și ucrainenii raportează cel mai scăzut nivel de încredere în aceste instituții. Biserica se bucură de un nivel net pozitiv de încredere între bulgari, moldoveni, găgăuzi și români.

Figura 25. Nivelul de încredere în diverse instituții, în funcție de naționalitate, %

O constatare foarte interesantă ține de faptul că răspunsurile referitoare la încredere sunt într-o relație de reciprocitate foarte puternică. De exemplu, încrederea în președintele țării este asociată pozitiv cu încrederea în Gu-

vern, și anume, cei care au un nivel ridicat de încredere în președinte au un nivel ridicat de încredere și în Executiv - și invers. De asemenea, încrederea în poliție este asociată foarte puternic cu încrederea în instanțe.

Atitudini privind politica externă, integrarea în UE și afacerile internaționale

Capitolul patru abordează percepțiile tinerilor cu privire la prietenii externi ai Republicii Moldova și modul în care aceste percepții variază în funcție de criteriile-cheie. Apoi, este analizat sprijinul pentru integrarea europeană a Moldovei, proces care din anul 2022 este o chestiune definitorie în politica internă și externă a țării. Capitolul se încheie cu o discuție despre atitudinile tinerilor moldoveni față de războiul din Ucraina și despre potențialii factori ce stau în spatele acestor atitudini.

Context

Anul 2022 a adus unele schimbări de maree pentru Moldova. După declanșarea, de către Federația Rusă, a războiului împotriva Ucrainei, Republica Moldova (împreună cu Ucraina și Georgia) a primit statutul de țară candidată pentru aderarea la UE. Conform celor mai recente sondaje sociologice care cuprind populația generală, realizate de Institutul de Politici Publice, 51% din respondenți au declarat că vor vota cu siguranță pentru aderarea la UE într-un ipotetic referendum, în timp ce 30% au spus că vor vota împotriva⁵. Tinerii cu vârsta cuprinsă între 18-29 de ani, în general, nu sunt cu mult mai în favoarea aderării la UE (52%), în comparație cu media națională. Cu toate acestea, tinerii sunt în mod clar mai puțin antagonici decât adulții față de integrarea europeană.

Tinerii moldoveni au doar puțin mai multă simpatie față de Ucraina, în contextul războiului purtat de Federația Rusă împotriva țării vecine, în comparație cu populația generală. Astfel, în timp ce 38% din populația generală a Republicii Moldova, chestionată în cadrul Barometrului de Opinie Publică din noiembrie 2022, consideră că ceea ce se întâmplă în Ucraina este o invazie nejustificată din partea Federației Ruse, în cazul tinerilor ponderea este de 42%.

Aproximativ 35% din generația actuală de tineri sunt în favoarea reunificării cu România, ceea ce este puțin sub nivelul de sprijin exprimat de generația de 45-59 de ani, care a asistat sau a participat la evenimentele politice de la începutul anilor 1990 și care se pronunță în proporție de 38 la sută în favoarea reunificării. Nici diferența dintre nivelul de sprijin pentru aderarea Republicii Moldova la NATO nu este semnificativă (25% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 18-29 de ani și 24% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 45-59 de ani).

Constatări-cheie

- *O treime dintre tinerii chestionați consideră că cel mai bun prieten al Republicii Moldova este UE, în timp ce aproximativ 27% cred că România este cel mai bun prieten al țării. Circa 14,3% cred că Federația Rusă este prietenul principal al Moldovei în străinătate, 5% consideră că acest rol le revine Statelor Unite ale Americii și 2% sunt de părere că prietenul nostru este Ucraina. De menționat că aproximativ 20% dintre respondenți au declarat că nu știu să răspundă la această întrebare.*
- *Aproximativ 42% dintre respondenți sunt „mândri și optimiști” în privința obținerii de către Republica Moldova a statutului de țară candidată pentru aderarea la UE, în timp ce aproape 35% spun că „nu se așteaptă la nicio schimbare” în urma acestui fapt. Puțin mai mult de 11% cred că Moldova va regreta mișcarea în cauză. Unui număr de aproximativ 5% dintre tineri pur și simplu „nu le pasă” de acest lucru, iar circa 8% „nu știu” ce să creadă despre subiectul dat.*
- *Perspectivile asupra războiului declanșat de Federația Rusă în Ucraina relevă o scindare dramatică în rândul tinerilor cetățeni ai Republicii Moldova. Circa 50% dintre ei cred că acțiunile militare ce au loc în țara vecină sunt „un război nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei”. Aproximativ o cincime sunt de părere că ceea ce se întâmplă în Ucraina este „un război nedeclarat între Rusia și NATO/ Occident”, în timp ce 11% consideră că războiul din Ucraina este o „operație militară specială a Rusiei*

⁵ Institutul pentru Politici Publice/ FES, „Barometrul Opiniei Publice. Noiembrie 2022”, https://moldova.fes.de/fileadmin/user_upload/ForeignPolicyNewsLetters/BOP_11.2022_final.pdf

justificată”. Circa 5% au spus că „nu au niciun sentiment, nu le pasă”, în timp ce 11% nu au știut să definească acest război.

- În toate cazurile, există un model regional/național clar în răspunsurile la aceste întrebări. Răspunsurile din autonomia găgăuză apar ca fiind în mod evident îngăduitori față de Rusia, urmași la mică distanță de etnicii bulgari. Sursele predominante de informare se dovedesc a fi factorul-cheie din spatele acestor preferințe, găgăuzii și bulgarii trăind aparent într-un spațiu informațional separat, care este puternic modelat de perspectivele Federației Ruse asupra războiului din Ucraina și a relațiilor internaționale.

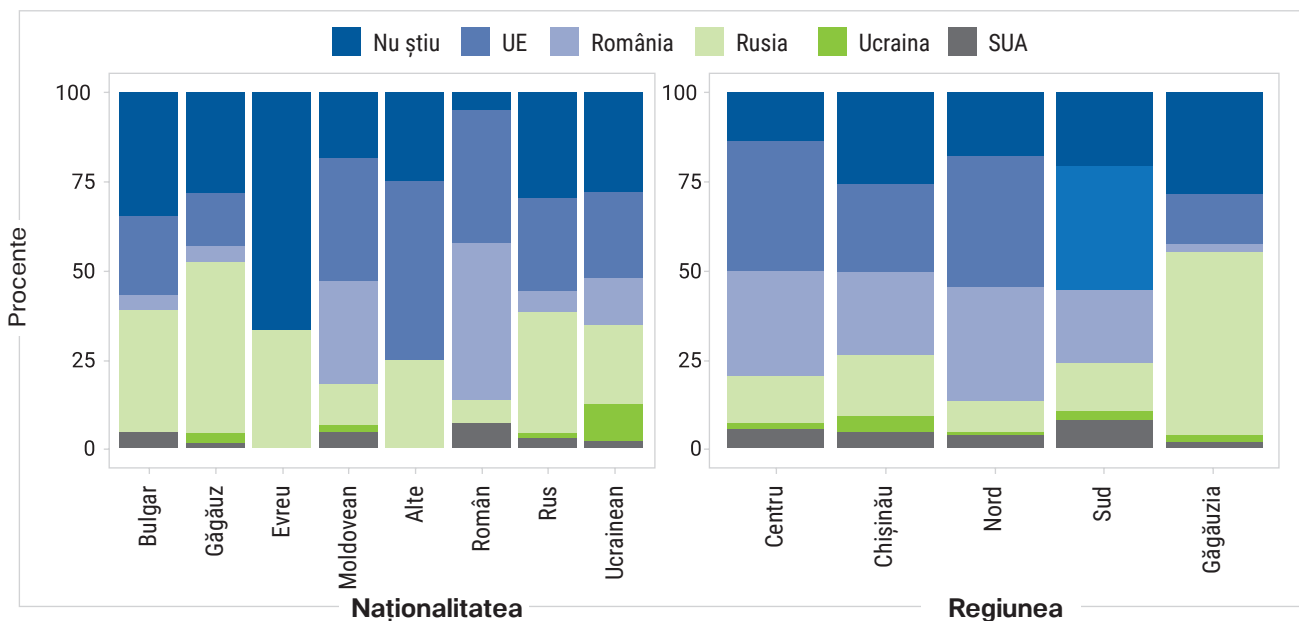
Prieteniile Moldovei

Percepțiile tinerilor cu privire la cine sunt cei mai mari prieteni ai Republicii Moldova sunt destul de fragmentate. În contextul dat vom menționa, înainte de toate, faptul că aproximativ 20% din tineri nu au putut să spună cine este cel mai mare prieten al Moldovei. În mod surprinzător, ponderea răspunsurilor „nu știu” crește odată cu vârsta și cu nivelul de educație. Aproximativ 33% din tineri cred că UE este cel mai mare prieten al Moldovei, în timp ce 27% tind să gândească la fel despre vecinul de vest al țării noastre, România. Circa 14,3% consideră că Federația Rusă este prietenul-cheie al Moldovei în străinătate, iar cohortele mai în vârstă sunt mai înclinate să vadă Rusia ca principalul prieten al Moldovei. Aproape 5% cred că Statele Unite ale Americii sunt cel mai mare prieten al Moldovei. Celălalt vecin - Ucraina - a acumulat 2% din răspunsurile la această întrebare.

Deși există unele diferențe în funcție de sex, vârstă sau nivel de educație, răspunsurile nu diferă la fel de dramatic în cazul acestor criterii, precum în ceea ce ține de naționalitatea respondenților (Figura 26). Găgăuzia ca regiune și găgăuzii ca naționalitate demonstrează o înclinație geopolitică foarte clară, aproximativ jumătate dintre tinerii de aici văzând, în mod corespunzător, Rusia drept cel mai mare prieten al Moldovei. În același timp, România lipsește din preferințele lor, iar UE este menționată la o rată de jumătate din media națională. Acest model este comun și în rândul tinerilor bulgari. Un aspect deosebit de izbitor ține de faptul că, printre găgăuzi și bulgari, simpatia față de Federația Rusă este mai puternică decât în rândul tinerilor de naționalitate rusă din țară.

Figura 26.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Din perspectiva dumneavoastră, cine este cel mai mare prieten al Republicii Moldova?”, în funcție de naționalitate și de regiune, %

Această întrebare arată, de asemenea, că alinierea externă este, potențial, un factor semnificativ care-i diferențiază pe cei ce se identifică drept moldoveni de cei ce se identifică drept români (care de facto împărtășesc aceași limbă și cultură). Persoanele care se iden-

tifică drept români consideră că România este cel mai mare prieten al Moldovei (44%), în timp ce UE ocupă locul al doilea (37%). În cazul celor care se consideră moldoveni, pentru UE au optat 34% dintre respondenți, în timp ce pentru România - 29%.

O constatare ce se impune remarcată aici este ponderea neașteptat de mare de simpatie față de Rusia, văzută ca cel mai mare prieten al Moldovei, în rândul ucrainenilor (22% dintre tinerii de etnie ucraineană intervievați). Ucrainenii, care sunt al doilea grup etnic din țară după moldoveni/români, par să fie puțin reprezentați în Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022. Totuși, este izbitor să descoperim că, în ciuda războiului Federației Ruse împotriva țării lor de origine și în ciuda dificultăților economice pe care acest conflict militar le-a provocat țării în care locuiesc astăzi, o proporție atât de mare de ucraineni consideră Rusia ca fiind prietenul principal al Moldovei.

Dat fiind numărul mic de observații, corelația dintre răspunsurile tinerilor ucraineni și sursele dominante de informare cu privire la război nu este semnificativă din punct de vedere statistic. Cu toate acestea, este simptomatic faptul că, în Barometrul Opiniei Publice din noiembrie 2022, aproximativ o treime dintre ucrainenii care locuiesc în Republica Moldova au considerat războiul din Ucraina drept unul de apărare a „republicilor” Donețk și Lugansk (comparativ cu 17,1% în medie în rândul populației moldovenești), în timp ce circa 26% au fost de părere că ceea ce se întâmplă în Ucraina este un război de eliberare de nazism (comparativ cu 15% în rândul populației generale).

Atitudini față de integrarea europeană a Republicii Moldova

În ultimele două decenii, opiniile privind integrarea europeană au fost, în mod tradițional, un reper politic central în dezbaterile publice din Republica Moldova. Odată cu obținerea, în iunie 2022, a statutului de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană, subiectul a devenit și mai important. Ce părere au tinerii din Republica Moldova despre integrarea europeană a țării lor?

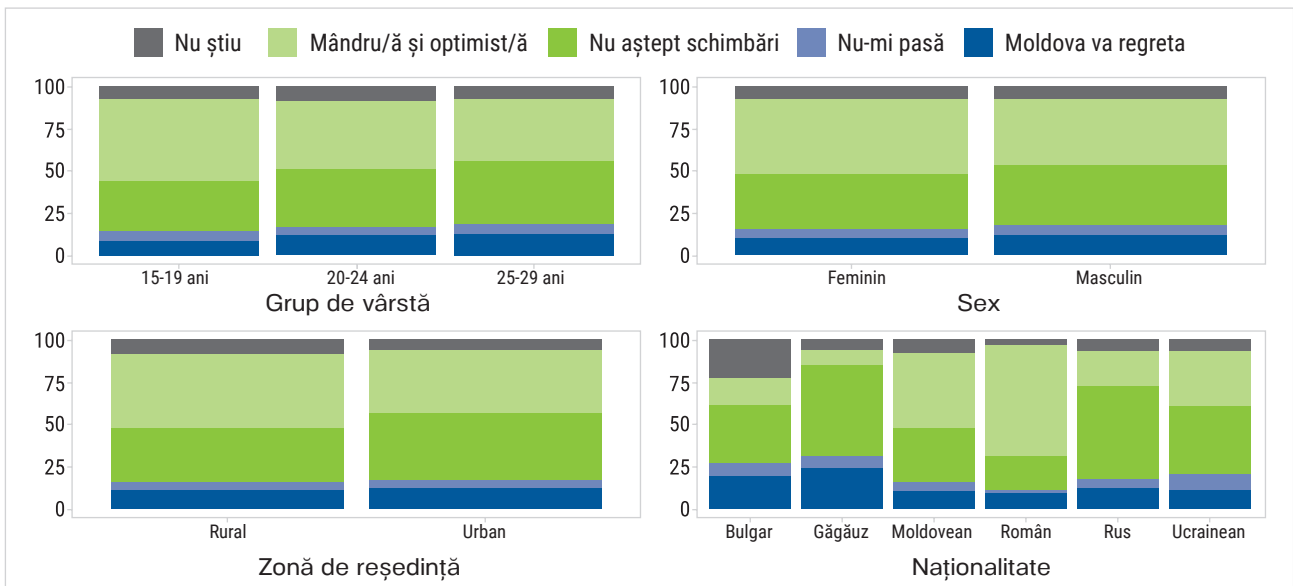
Potrivit sondajului, doar 42% dintre respondenți sunt „mândri și optimiști” în legătură cu obținerea de către Republica Moldova a statutului de țară candidată pentru aderarea la UE. Aproape 35% dintre tinerii chestionați nu se așteaptă la nicio schimbare după ce Moldova a primit acest statut. Puțin mai mult de 11% cred că Moldova va regreta mișcarea în cauză. Unui număr

de circa 5% pur și simplu „nu le pasă”, în timp ce aproximativ 8% „nu știu” ce să creadă despre subiectul dat.

Atitudinile față de integrarea europeană a țării diferă dramatic în funcție de mai multe criterii (Figura 27). Destul de interesant, grupul de vârstă mai înaintată este mai puțin entuziasmat, decât grupul cel mai tânăr, de faptul că Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată pentru aderarea la UE. Bărbații, în general, sunt mai puțin optimiști decât femeile. În mediul rural, cei care sunt mândri și optimiști (44,1%) prevalează numeric asupra celor care nu se așteaptă la nicio schimbare (31,5%). În mediul urban, dimpotrivă, ponderea celor care nu se așteaptă la nicio schimbare (39,2%) este puțin mai mare decât a celor care se simt mândri și optimiști (37,4%).

Figura 27.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ce sentimente aveți în privința obținerii de către Republica Moldova a statutului de țară candidată pentru aderarea la UE?”, în funcție de grup de vârstă, gen, zonă de reședință și naționalitate, %

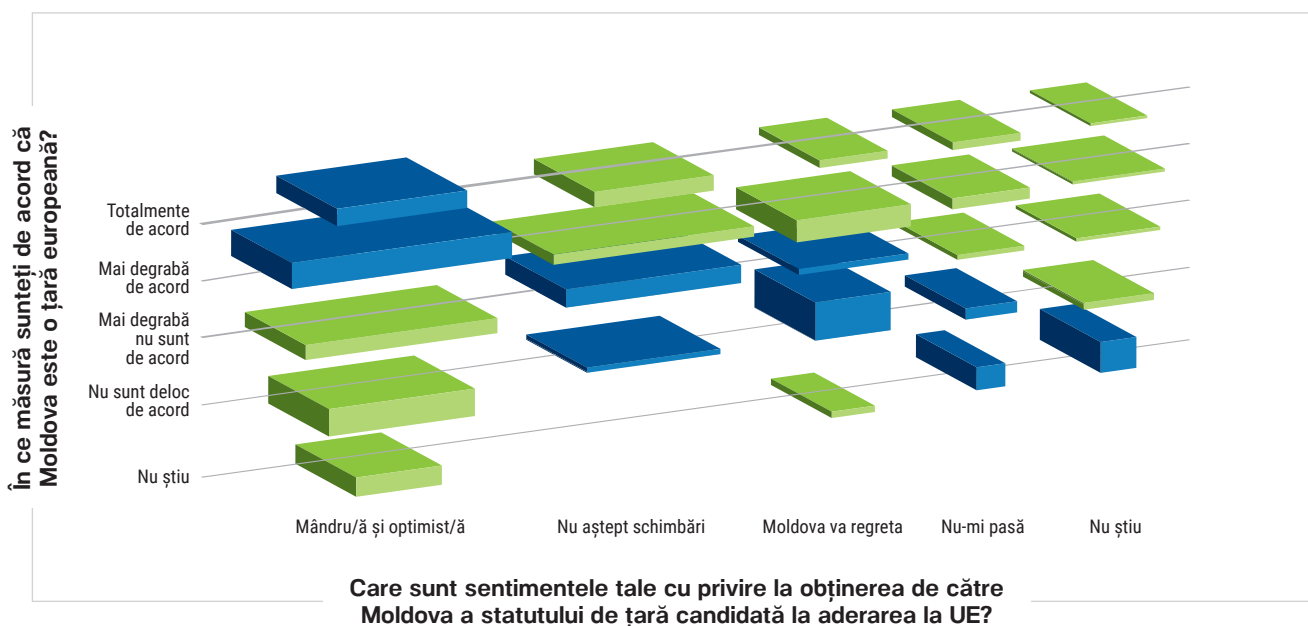

Din nou, naționalitatea (care se suprapune cu regiunile în multe cazuri) apare ca un factor ce diferențiază puternic respondenții. Doar 9% dintre găgăuzi și 15% dintre bulgari se simt „mândri și optimiști”, în timp ce 54%, respectiv 34,6%, nu se așteaptă să se schimbe nimic după ce Moldova a devenit țară candidată pentru aderarea la UE. Rușii, de asemenea, sunt sceptici - 56% nu se așteaptă la nicio schimbare și doar 20% se simt „mândri și optimiști”. Românii/moldovenii sunt principalii susținători ai integrării europene a Moldovei. Peste 66% dintre cei care se identifică români și 44% dintre cei ce se identifică moldoveni sunt „mândri și optimiști” în legătură cu statului de țară candidată la UE, în timp ce 21% și, respectiv, 32,6% nu se așteaptă la nicio schimbare. Opinia că „Moldova va regreta” această mișcare este cea mai răspândită în rândul etnicilor găgăuzi (24%) și bulgari (19%). Doar 9% dintre etnicii ruși și 11% dintre ucrainenii împărtășesc acest sentiment.

Sentimentele legate de faptul că Republica Moldova devine o țară candidată pentru aderarea la UE pot fi adânc înrădăcinate în percepțiile culturale despre Moldova ca parte a civilizației europene. Acest lucru este demonstrat clar de asocierea foarte intensă dintre răspunsurile la întrebarea despre sentimentele legate de integrarea europeană și cele la întrebarea „În ce măsură sunteți de acord că Moldova este o țară europeană?”. După cum arată în mod clar Figura 28, cei care consideră că Moldova este o țară europeană tind să fie „mândri și optimiști” cu privire la statutul de candidată pentru aderarea la UE. Cei care nu sunt de acord cu ideea că Moldova este o țară europeană cred în mod constant că statutul de candidată pentru aderarea la UE nu este de natură să schimbe nimic sau că Moldova va regreta această mișcare. În cele din urmă, cei care nu știu dacă Moldova este o țară europeană tind să fie „agnostici” cu privire la soarta sa europeană sau să nu le pese de alegerea europeană.

Figura 28.

Asocierea dintre percepțiile despre Republica Moldova ca fiind o țară europeană și sentimentele privind statutul ei de țară candidată pentru aderarea la UE

Războiul din Ucraina

Chiar de la începutul său, războiul declanșat de Federația Rusă contra Ucrainei a fost un factor semnificativ, care a polarizat și mai mult societatea moldovenească, deja divizată foarte mult. Ceea ce cred oamenii despre război spune multe despre convingerile lor intime referitor la cine are dreptate și cine greșește în acest conflict militar, dezvăluie preferințele lor geopolitice și chiar modul lor de a vedea lumea. Din această perspectivă, datele din sondaj relevă o divizare dramatică în rândul tinerilor din Republica

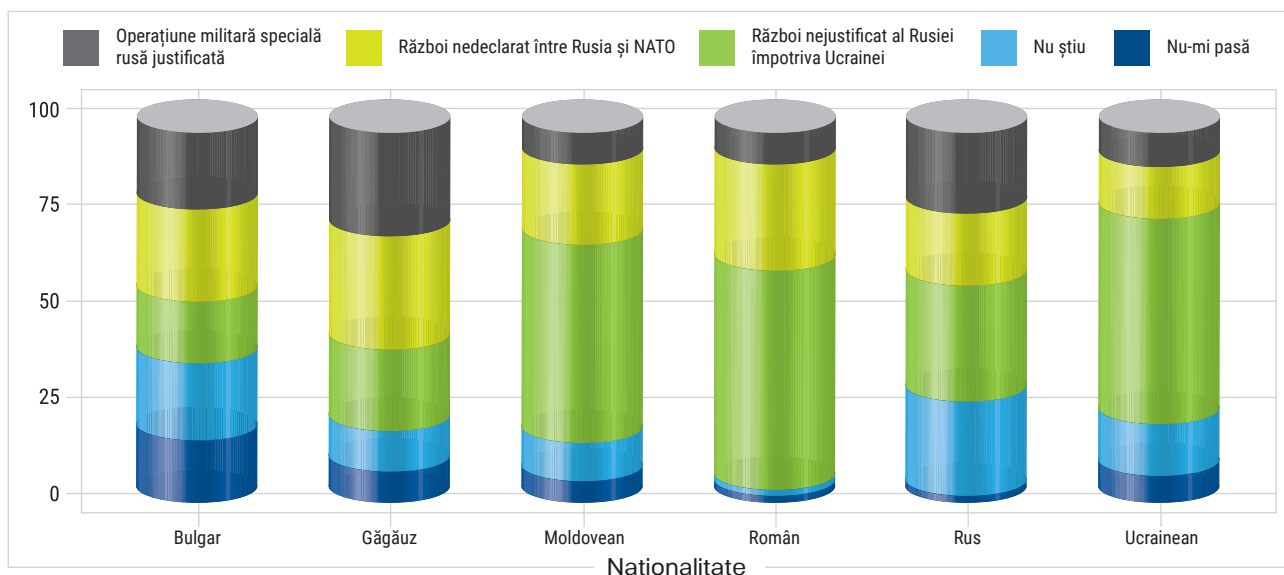
Moldova. Doar 50% dintre ei cred că acțiunile militare care au loc în Ucraina reprezintă „un război nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei”. Aproape 22% sunt de părerea că ceea ce se întâmplă în Ucraina este „un război nedeclarat între Rusia și NATO/Occident”. Alți 11% consideră că războiul din Ucraina este o „operație militară specială a Rusiei justificată”. Aproximativ 5% au spus că „nu au niciun sentiment, nu le pasă”, în timp ce 11% nu au știut să definească acest război.

În timp ce diferențele de gen nu sunt atât de semnificative, cohorta de tineri cu vârsta între 15 și 19 ani este mai înclinată să numească războiul din Ucraina război (58%), pe când cei cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani sunt puțin mai puțin dispuși să considere la fel (52%), iar cei din categoria de vârstă de 25-29 de ani tind și mai puțin să facă acest lucru (44%). Sprijinul pentru opinia conform căreia conflictul este un „război nedeclarat între Rusia și NATO/Occident” merge exact în direcția opusă pe grupurile de vârstă: 18%, 22% și, respectiv, 25%.

Din nou, naționalitatea este cel mai important factor ce determină atitudinile cu privire la războiul din Ucraina (Figura 29). În timp ce printre români (60%), moldoveni (53%), ucrai-

neni (56%) și chiar ruși (32%) opinia predominantă este că acțiunile militare reprezintă un război nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei, găgăuzii consideră că ceea ce se întâmplă în țara vecină este fie un „război nedeclarat între Rusia și NATO” (30%), fie o „operație militară specială rusească justificată” (28%). În cazul bulgarilor, proporțiile sunt de 25% și, respectiv, 21%. Numărul bulgarilor și al găgăuzilor care au răspuns la această întrebare este destul de mic (31, respectiv 69 de persoane). Cu toate acestea, chiar dacă îi adunăm împreună pentru a obține un grup mai mare pentru locuitorii din regiunile în care aceștia locuiesc compact, distribuția răspunsurilor se păstrează în mare parte neschimbată, aceștia rămânând preponderent simpatizanți ai discursului rusesc privind războiul din Ucraina.

Figura 29. Clasificarea acțiunilor militare din Ucraina, în funcție de naționalitate, %

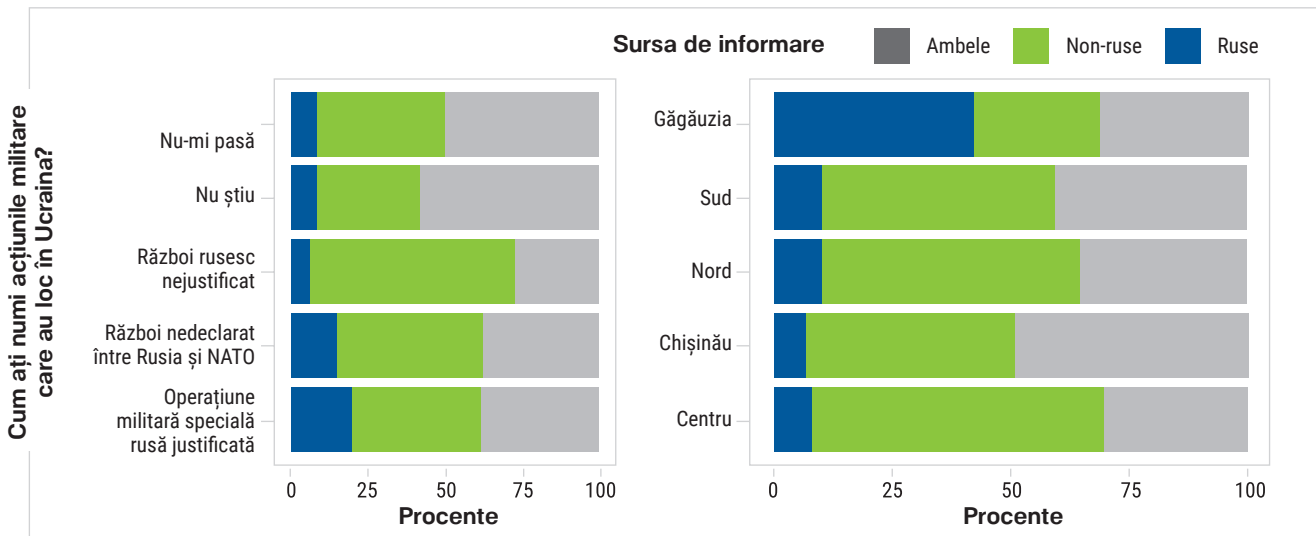
Ce factori ar putea explica paternul de naționalitate/regional al acestor răspunsuri? În cazul găgăuzilor și bulgarilor, factori importanți sunt, probabil, doar faptul că ei trăiesc în grupuri regionale compacte și omogene din punct de vedere etnic. Sentimentul lor istoric de „a fi sub asediu” poate crea o tendință de a gândi, mai curând, la fel, decât diferit. În plus, este posibil ca amplasarea lor regională să le fi creat și un fel de izolare culturală și informațională în raport cu restul țării. Pentru a testa această ipoteză, au fost analizate sursele informaționale pe care respondenții le folosesc pentru a se informa despre evenimentele din Ucraina.

Studiul furnizează date despre preferințele cu privire la tipurile de surse de informare (rețele sociale, TV, radio și ziare) și originea acestora (rusești și non-rusești). Pentru fiecare res-

pondent am calculat mai întâi numărul total de surse preferate după origine și apoi am creat o nouă variabilă, numită „sursă dominantă”. Aceasta din urmă primește valoarea de „rusească”, dacă numărul total de surse rusești preferate este mai mare decât numărul total de surse non-rusești selectate; valoarea de „non-rusească” - dacă se aplică opusul; și „ambele” - dacă numărul surselor rusești este egal cu cel al surselor non-rusești alese de respondent. Apoi, analizând din nou clasificarea preferată pentru acțiunile militare din Ucraina în funcție de sursa dominantă de informare, se poate observa imediat rolul acesteia în modelarea percepțiilor despre războiul din Ucraina (Figura 30). Analiza distribuției respondenților pe regiuni și pe sursele dominante de informare relevă bula informațională în care trăiesc locuitorii găgăuzi. Acest lucru poate fi extrapolat, cel mai probabil, și la grupul bulgar.

Figura 30.

Structura răspunsurilor privind acțiunile militare din Ucraina și structura naționalității, în funcție de sursa dominantă de informare, %

Capitolul 5

Viziuni despre URSS și tranziție

Al cincilea capitol abordează un subiect de interes deosebit - percepțiile tinerilor moldoveni referitoare la dizolvarea URSS și la perioada de tranziție ce a urmat după aceasta, în special la ceai de la începutul anilor '90. Subiectul este cu atât mai interesant, cu cât tinerii chestionați (cel mult 29 de ani, deci născuți după colapsul Uniunii Sovietice) nu au experiență personală sau amintiri individuale despre epoca sovietică. Din același motiv temporar, experiența și amintirile lor din anii 1990 sunt vagi, fragmentate sau, în unele cazuri, nu există în general.

Context

URSS s-a destrămat acum mai bine de 30 de ani, ceea ce înseamnă că niciunul dintre tinerii chestionați nu are amintiri personale despre viața în regimul sovietic. Din același motiv - s-au născut după 1991 -, puțini ar fi de așteptat să-și amintească bine perioada de tranziție timpurie și „sălbatici” ani 1990. Prin urmare, este cu atât mai interesant să înțelegem atitudinea tinerilor de astăzi cu privire la căderea URSS și la impactul anilor 1990 asupra nivelului de trai al oamenilor.

Orice răspuns, altul decât „nu știu”, la întrebările ce necesită atitudini personale ar trebui interpretat ca reflectând impactul asupra respondenților a surselor culturale formale sau informale (școală, familie, prieteni mai vechi) sau al propagandei. Care dintre ele este mai dominantă - cultura sau propaganda intenționată? Acest lucru nu poate fi dedus din datele oferite de Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022. Totuși, merită de menționat că partidele politice din Moldova, care își construiesc platforma și discursul politic pe nostalgiile după URSS, se bucură de o susținere importantă în rândul tinerilor, ceea ce înseamnă că ambii factori sunt, cel mai probabil, valabili.

Constatări-cheie

- În ciuda faptului că nu au amintiri personale despre viața din epoca sovietică, 34% dintre tinerii respondenți consideră că destrămarea URSS a fost un lucru bun, 29% cred că nu a fost nici bun, nici rău, 22% că a însemnat o evoluție proastă și doar 15% - că nu știu.
- Situația socioeconomică este una dintre cele mai puternice determinante ale atitudinilor privind dispariția URSS. Cei aflați într-o situație mai vulnerabilă din punct de vedere financiar sau/și cei care sunt șomeri tind să regrete destrămarea Uniunii Sovietice, în timp ce cei aflați la limita financiară superioară sau care au locuri de muncă bine plătite tind să privească acest fenomen în termeni opuși.
- Legătura naționalitate-regiune apare din nou ca un factor puternic ce determină opinia cu privire la destrămarea URSS. Astfel, jumătate dintre locuitorii regiunii găgăuze regretă dispariția Uniunii Sovietice, față de mai puțin de un sfert în restul țării.
- Contrar a ceea ce ar putea sugera intuiția, nu există o asociere puternică între atitudinile referitoare la destrămarea URSS și cele despre perioada anilor 1990. Deosebit de interesant este însă că 30% dintre respondenți „nu știu” despre impactul anilor 1990, comparativ cu 15% care răspund „nu știu” la întrebarea despre destrămarea Uniunii Sovietice, care a avut loc mai devreme.
- Peste 70% dintre respondenți consideră că în zilele noastre este „oarecum mai ușor” sau „mult mai ușor”, în comparație cu anii 1990, să decizi în privința propriilor convingeri religioase, să primești îngrijiri medicale calificate, să te simți în siguranță, să trăiești independent, să câștigi bani și să participi la viața politică. Cea mai tânără cohortă tinde să fie puțin mai optimistă privind perspectivele sale de viitor, comparativ cu cea mai în vârstă

Regrete cu privire la destrămarea URSS

Cei mai în vârstă respondenți din cadrul sondajului au 29 de ani, ceea ce înseamnă că nu au nicio amintire personală despre destrămarea Uniunii Sovietice. Drept urmare, ar fi destul de surprinzător să găsim răspunsuri ferme la întrebarea „Crezi că sfârșitul URSS a fost un lucru bun sau rău?”. Cu toate acestea, 34% dintre ei consideră că dispariția URSS a fost un lucru bun, 29% spun că nu a fost nici bun, nici rău, 22% sunt de părerea că a însemnat o evoluție negativă și doar 15% nu au știut ce să răspundă.

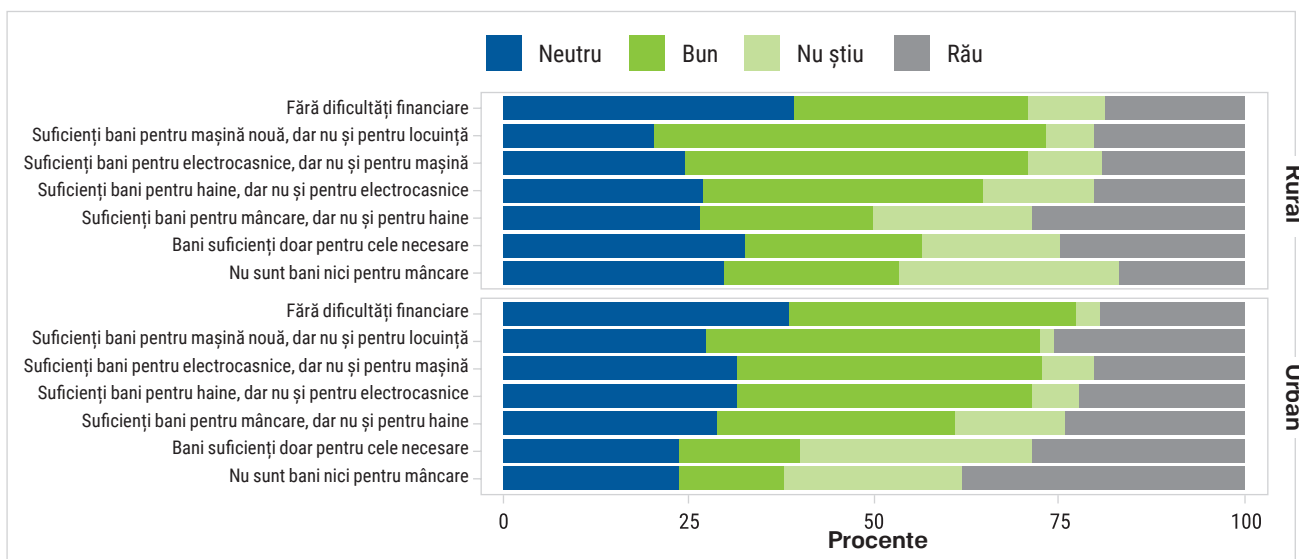
Diferențele de gen în răspunsurile la această întrebare nu sunt semnificative, deși bărbații sunt puțin mai înclinați să creadă că destrămarea URSS a însemnat o evoluție negativă. Criteriul de vârstă este mai relevant, 26% din grupul de tineri mai în vârstă și 20% din cei din cohorta cea mai tânără considerând că dispariția Uniunii Sovietice a fost un lucru rău. Nivelul de educație este într-o relație ceva mai complexă cu atitudinile față de căderea URSS. Astfel, 42% dintre cei cu un nivel de

educație ridicat consideră că destrămarea URSS a fost un lucru bun, ceea ce este cu zece puncte procentuale peste cei cu studii primare și secundare. În același timp, 32% dintre cei cu studii superioare sunt neutri în privința destrămării URSS, față de 26% în cazul celor cu studii primare.

Este deosebit de interesant de observat că există un nivel destul de puternic de corelare între opiniile privind destrămarea URSS și situația financiară a gospodăriilor. În general, cei aflați într-o situație mai vulnerabilă din punct de vedere financiar tind să regrete dispariția Uniunii Sovietice, în timp ce cei din partea superioară a segmentului bunăstării financiare tind să privească destrămarea URSS în termeni pozitivi. La fel, 32% dintre șomerii consideră că destrămarea URSS a însemnat o evoluție negativă, față de 21% în cazul celor care au un loc de muncă cu normă întreagă. În general, legătura dintre dificultățile economice și nostalgia față de URSS este bine evidențiată în zonele urbane (Figura 31).

Figura 31.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că destrămarea URSS a fost un lucru bun sau rău?”, în funcție de situația financiară a gospodăriei și de zona de reședință, %

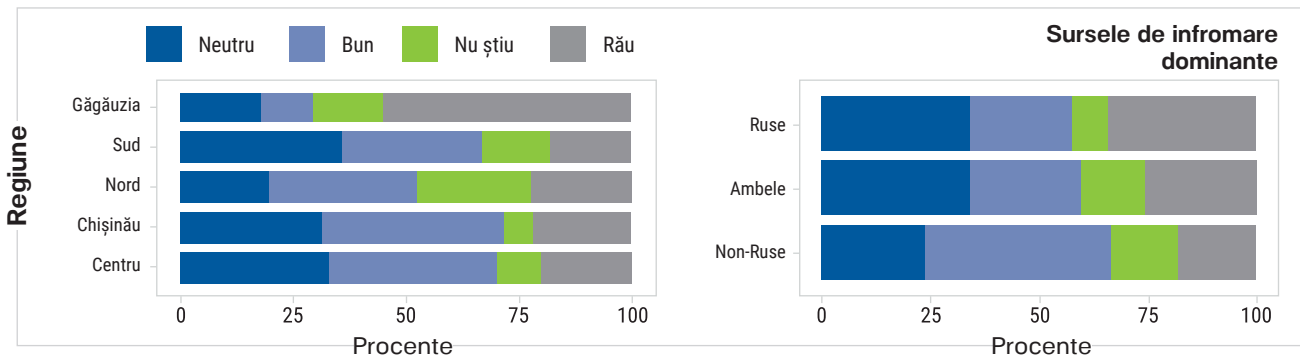

Criteriile de naționalitate/regiune apar, din nou, ca factori determinanți puternici cu referire la URSS (Figura 32). Jumătate dintre găgăuzii regretă destrămarea imperiului sovietic, față de mai puțin de 25% în restul țării. Există, de asemenea, dovezi foarte clare că sursele de informare la care au acces sau pe care le consultă respondenții cu privire la războiul din Ucraina reprezintă un alt factor determinant puternic al atitudinilor față de URSS. În această ordine de idei, aproape 40% dintre cei care

preferă surse rusești regretă și destrămarea URSS, în timp ce 30% sunt mai degrabă neutri. De ce se întâmplă astfel? Singura explicație rezonabilă este că sursele de informare care promovează viziunea rusească asupra războiului din Ucraina promovează și valorile și credințele pro-URSS, prezentând destrămarea URSS drept o „tragedie geopolitică” și influențându-i - iar într-un final, determinându-i - pe cei, care nu au trăit niciodată sub regimul sovietic, să regrete acest fapt.

Figura 32.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că destrămarea URSS a fost un lucru bun sau rău?, în funcție de regiune și de sursa dominantă de informare, %

„Amintiri” despre anii ‘90

Perioada anilor ‘90 a fost, în mod obiectiv, una dintre cele mai dificile din istoria Republicii Moldova din ultimele trei decenii. În memoria colectivă, perioada de la începutul și mijlocul anilor ‘90 este uneori numită „sălbaticii ani ‘90”, și asta pentru că se asociază cu colapsul economic, criza financiară, pierderea locurilor de muncă, criminalitatea înaltă și începutul migrației în masă a forței de muncă. Este, astfel, util să obținem aprecierile subiective ale tinerilor chestionați cu privire la acea perioadă. Menționăm totodată că, având în vedere vârsta respondenților, cei mai mulți dintre ei vor avea amintiri vagi din anii ‘90.

În mod curios, doar 30% dintre respondenți au ales răspunsul „Nu știu” la întrebarea „Credeți că anii ‘90 au adus țării mai mult bine sau mai mult rău?”. Deosebit de ciudat este faptul că ponderea răspunsurilor „nu știu” la această întrebare este mai mare decât în cazul întrebării despre destrămarea URSS - eveniment care, din punct de vedere cronologic, este unul mai îndepărtat. Distribuția răspunsurilor „nu știu” cu privire la impactul anilor ‘90 nu depinde însă de grupul de vârstă al respondentului. Aproximativ 38% au ales răspunsul „mai degrabă rău”, cu un model clar de vârstă: 36% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani au optat pentru acest răspuns, comparativ cu 37% dintre cei cu vârsta între 20-24 de ani și 41% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 25-29 de ani. În medie, 32% consideră că anii ‘90 au adus țării „mai mult bine” - din nou, cu o tendință de vârstă: 34% în grupul celor de 15-19 ani, 33% în grupul următor și 31% în grupul celor de 25-29 de ani.

În plus, există o asociere puternică între gen și impactul perceput al anilor ‘90 (Figura 33), precum și între zona de reședință și impactul perceput (Figura 34). Astfel, bărbații tind în mod clar să perceapă impactul anilor ‘90 ca fiind negativ, abordare valabilă și pentru locuitorii din orașe. Acest fapt poate avea unele conexiuni importante cu impactul efectiv al anilor ‘90 - bărbații au fost afectați mai mult decât femeile, atât financiar, cât și psihologic. În același timp, sectorul industrial urban a suferit șocuri mai profunde în anii ‘90 în comparație cu zonele rurale, care depind semnificativ de agricultura de subsistență.

Figura 33.

Asocierea dintre gen și impactul perceput al anilor ‘90

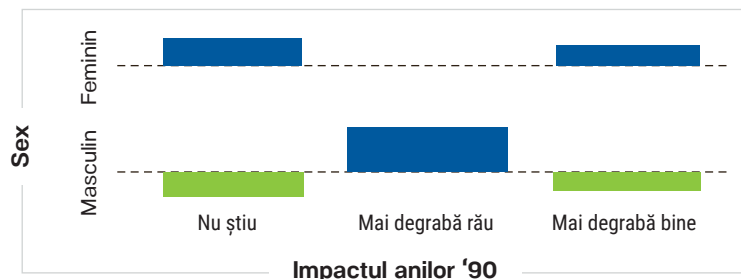
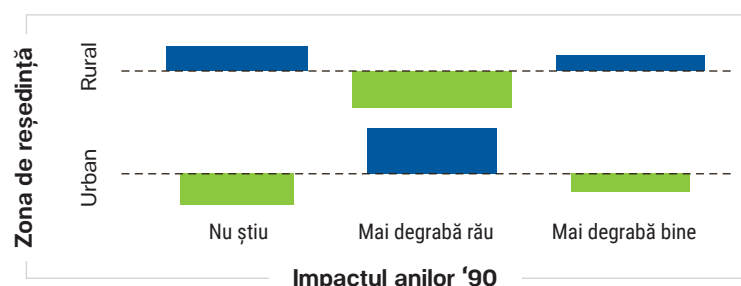

Figura 34.

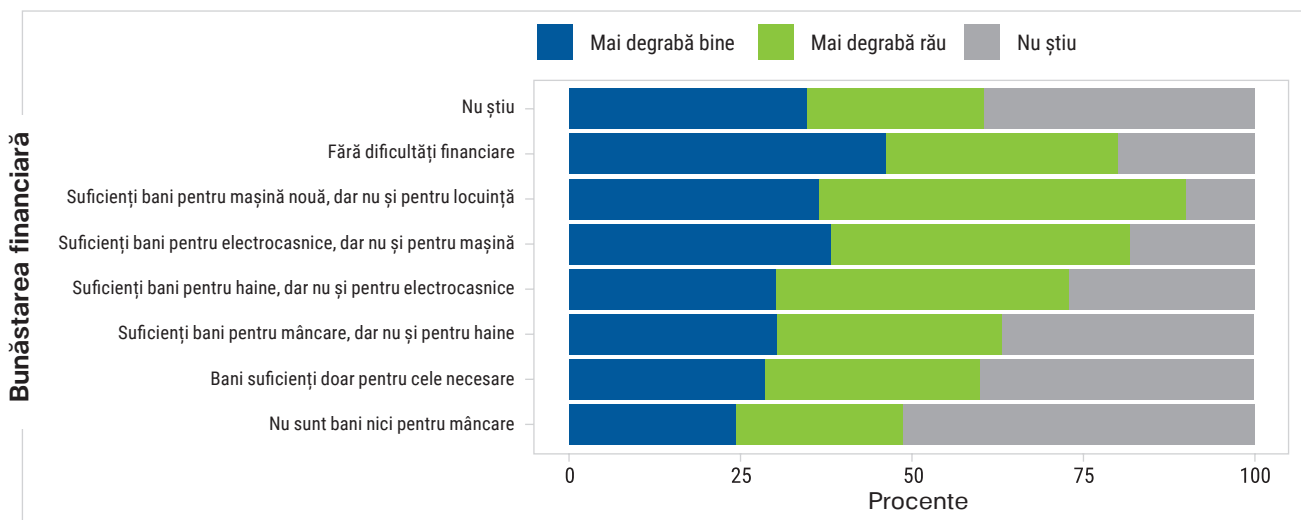
Asocierea dintre zona de reședință și impactul perceput al anilor ‘90

Datele confirmă o corelare foarte strânsă și dintre situația financiară a tinerilor și percepțiile acestora asupra impactului anilor '90 (Figura 35). Respondenții cu o situație mai bună din punct de vedere financiar văd impac-

tul anilor '90 drept pozitiv, la valoarea netă. Astfel de percepții pozitive sunt cu atât mai puține, cu cât gospodăriile o duc mai prost, respectiv ponderea celor care răspund „Nu știu” crește semnificativ.

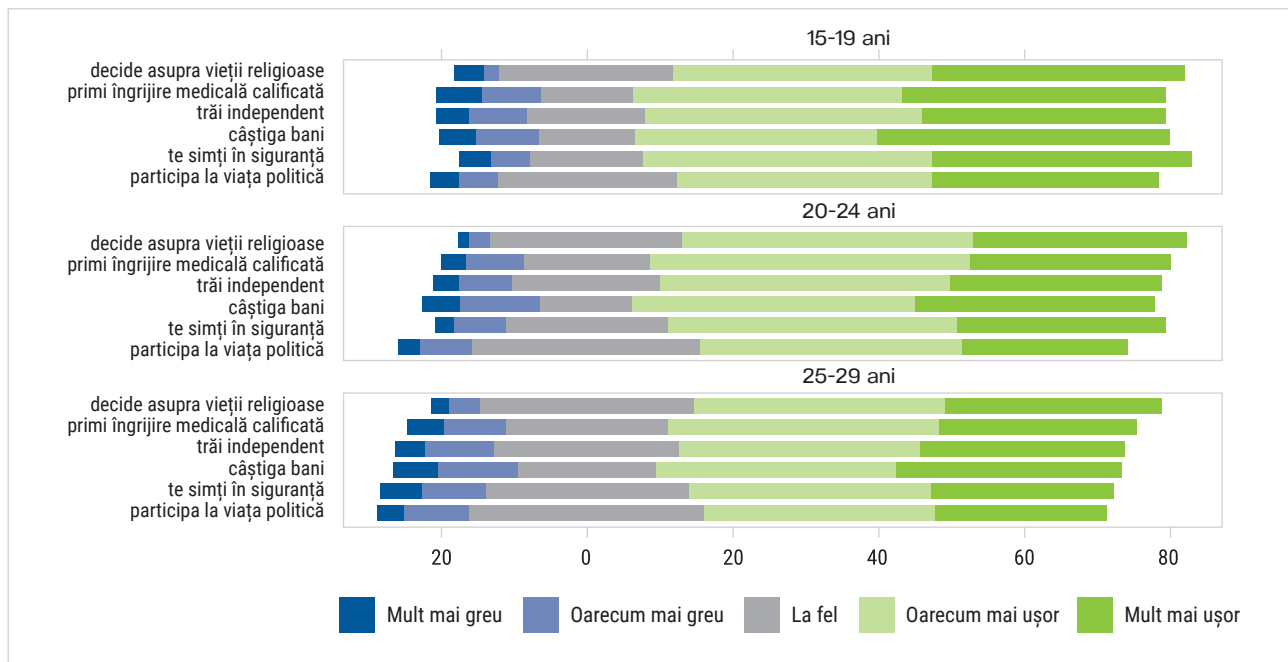
Figura 35. Asocierea dintre situația financiară a gospodăriei și impactul perceput al anilor '90

Chestionarul include și întrebări specifice care urmăresc să compare situația actuală cu cea din anii '90 pe șase dimensiuni: libertatea religioasă, calitatea asistenței medicale, participarea politică, oportunitățile de câștig de bani, percepțiile privind siguranța personală și șansele de a începe o viață indepen-

dentă. Pe fiecare dimensiune, răspunsurile „mai ușor” prevalează asupra răspunsurilor „mai dificil”. O comparație a răspunsurilor pe principalele grupuri de vârstă dezvăluie că cea mai tânără cohortă este puțin mai optimistă în păreriile lor în comparație cu cea mai în vârstă (Figura 36).

Figura 36. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Comparativ cu anii '90, a devenit mai ușor sau mai dificil de a ...?”, pe grup de vârstă, %

Capitolul 6

Identitate și valori

Al șaselea capitol cercetează modul în care tinerii se identifică în relația cu ceilalți și care sunt valorile lor dominante, inclusiv cele religioase. De asemenea, capitolul în cauză ia în considerare metrica importantă a respingerii „celorlalți”, măsurată prin distanța socială, din punctul de vedere al toleranței față de străini, persoane dependente de droguri și alte grupuri.

Context

La începutul anilor '90, sentimentele politice și sociale în favoarea unificării cu România erau destul de pronunțate în Republica Moldova. În timp, valul s-a întors, sentimentele pro-unire devenind mai pragmatice și în culori mai puțin „roz”. Cu toate acestea, datorită legăturilor istorice, lingvistice și culturale strânse cu România, precum și datorită faptului că au redobândit cetățenia română, mulți moldoveni se identifică drept români. În același timp, cei 180 de ani de separare de România și diferitele influențe pe care Moldova/Basarabia le-a experimentat încă de la începutul secolului al XIX-lea au păstrat și au consolidat o identitate moldovenească distinctă. În plus, un procent mare de moldoveni provin din medii familiale etnice mixte.

Aceste evoluții au dat naștere la trei grupuri distincte: 1) cetățeni moldoveni care se simt moldoveni și vorbesc „moldovenește” ca limbă maternă; 2) cetățeni moldoveni care se simt moldoveni și vorbesc limba română; și 3) cetățeni moldoveni care se simt români și vorbesc româna.

Moldova a fost, din punct de vedere istoric, o regiune multietnică, iar relațiile etnice sunt în general considerate bune în țară, deși există anumite nuanțe regionale și istorice. În nordul țării, moldovenii și ucrainenii au trăit împreună în pace de secole și împărtășesc trăsături culturale și preferințe politice comune. La sud, la începutul anilor '90, Republica Moldova era aproape de un conflict deschis între găgăuzi și moldoveni, dar, din fericire, acesta a fost menținut sub nivelul violenței la scară largă. În prezent, găgăuzii se bucură de un înalt nivel de autonomie culturală, economică și politică în regiunea lor. Totuși, rădăcinile conflictului nu au fost eradicate, așa cum arată dialogul politic actual tensionat dintre Chișinău și Comrat, precum și rezultatul alegerilor din regiune, din mai 2023.

În stânga Nistrului, de peste 30 de ani, avem o regiune separatistă nerecunoscută, rezultată dintr-un conflict politic și ideologic artificial, alimentat de Kremlin și pe care, în primăvara lui 1992, Federația Rusă l-a folosit pentru a declanșa un război împotriva autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Conflictul s-a soldat cu circa 1000 de victime, cu zeci - dacă nu sute - de mii de persoane strămutate, cu trupe rusești pe teritoriul suveran al statului și cu necesitatea de a reintegra țara. În pofida acestor realități, conflictul transnistrean nu a fost niciodată unul etnic sau religios, ci bazat strict pe criterii (geo)politice, alimentat de interese (geo)politice și, ulterior, economice. Totodată, oamenii de pe cele două maluri au continuat să interacționeze între ei și cu Republica Moldova.

Constatări-cheie

- Majoritatea tinerilor chestionați se identifică, înainte de toate, ca cetățeni ai Republicii Moldova, apoi ca aparținând regiunilor unde locuiesc sau de unde provin, apoi comunităților lor și abia pe final grupurilor etnice pe care le reprezintă. Afinitatea cu civilizația europeană are pentru ei o relevanță mai mică decât, bunăoară, sentimentul că sunt „cetățeni ai lumii”. Identitatea de sine depinde în mare măsură de naționalitate.
- Tinerii din națiunea titulară (moldoveni/români) se identifică puternic ca fiind moldoveni, doar 6% dintre ei considerându-se români. În același timp, doar 35% dintre cei care se identifică drept moldoveni au ales ca maternă limba „moldovenească” - 51% au optat pentru română ca limbă maternă și aproximativ 9% au ales deopotrivă „moldovenească” și româna ca limbă maternă.

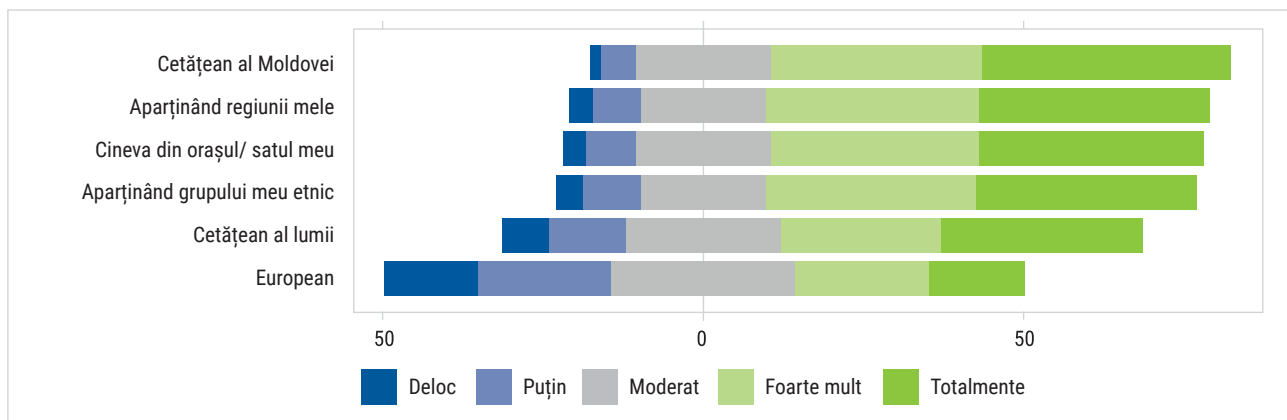
- În ceea ce privește ideologia politică, majoritatea respondenților se poziționează în mod clar pe partea stângă a eșichierului politic, unii chiar fiind foarte apropiați de extrema stângă. Totuși, această poziționare nu este susținută de clasificarea (în general greșită) pe care tinerii au făcut-o cu privire la un set de declarații politice de stânga sau de dreapta.
- Datele arată că valorile de viață ale tinerelor femei sunt în concordanță deplină cu cele ale bărbaților tineri. Ambele sexe consideră de cea mai mare importanță valori precum asumarea responsabilității, fidelitatea față de partener și independența personală. Alimentarea sănătoasă apare ca un factor mai important decât a avea o carieră de succes, a te îmbogăți și a avea copii. Atât bărbații, cât și femeile acordă o importanță foarte scăzută activității politice și participării la acțiuni civice.
- Peste 83% dintre tinerii chestionați au declarat că practică o religie, iar majoritatea absolută din aceștia, de 94%, sunt ortodocși. Datele sugerează totuși că religiozitatea lor este mai degrabă una interiorizată, deoarece majoritatea preferă să se roage mai degrabă acasă, decât în locașurile de cult.
- Contrar presupunerilor pe larg răspândite, studiul a constatat o incidență relativ scăzută a experiențelor personale de discriminare, pe orice motiv. Cel mai frecvent întâlnită pare să fie discriminarea bazată pe condiția economică a unei persoane, 1% dintre respondenți fiind discriminați „foarte des” și 4% „des” din această cauză. Tinerii din gospodăriile cu un nivel mai jos al veniturilor sunt mai expuși discriminării economice decât cei din gospodăriile cu o situație financiară mai bună.
- Datele studiului relevă un nivel destul de scăzut de toleranță în societatea moldovenească, cu procente foarte mici de respondenți dispuși să accepte persoane din grupuri „suspecte” în familie sau ca prieteni apropiați. Unele grupuri sunt respinse mult mai mult decât altele. Studenții străini trezesc cele mai puține preocupări: aproximativ jumătate dintre respondenți sunt dispuși să-i accepte cel puțin ca vecini. În partea de jos a preferințelor sociale se află persoanele dependente de droguri, cele care anterior au fost condamnate și cele homosexuale. Peste 70% dintre respondenți nu ar permite persoanelor dependente de droguri să intre în Republica Moldova, iar 50% nu ar permite accesul în țară pentru persoanele homosexuale.

Cine sunt tinerii moldoveni?

Sondajul a inclus un set de întrebări care se referă la sentimentele tinerilor de a fi cetățeni ai Republicii Moldova, de a aparține unei regiuni, comunități sau grup etnic, sau de a fi cetățeni ai lumii/europeni. Distribuția răspunsurilor generale la aceste întrebări constituie o lectură foarte interesantă. Examinând cadrul moldovenesc, constatăm că sentimentul de a fi cetățean al Republicii Moldova se află în fruntea percepției de sine a respondenților,

fiind urmat de sentimentele de apartenență la propria regiune, apoi la oraș/sat și apoi la grupul etnic (Figura 37). Deosebit de interesant este faptul că mai mulți tineri se identifică drept cetățeni ai lumii, decât cetățeni europeni. Doar circa 35% dintre respondenți se consideră „foarte mult” sau „complet” europeni, ceea ce reprezintă o proporție similară cu cei care se cred „puțin” europeni sau „deloc” europeni.

Figura 37.
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „Te vezi ca...”

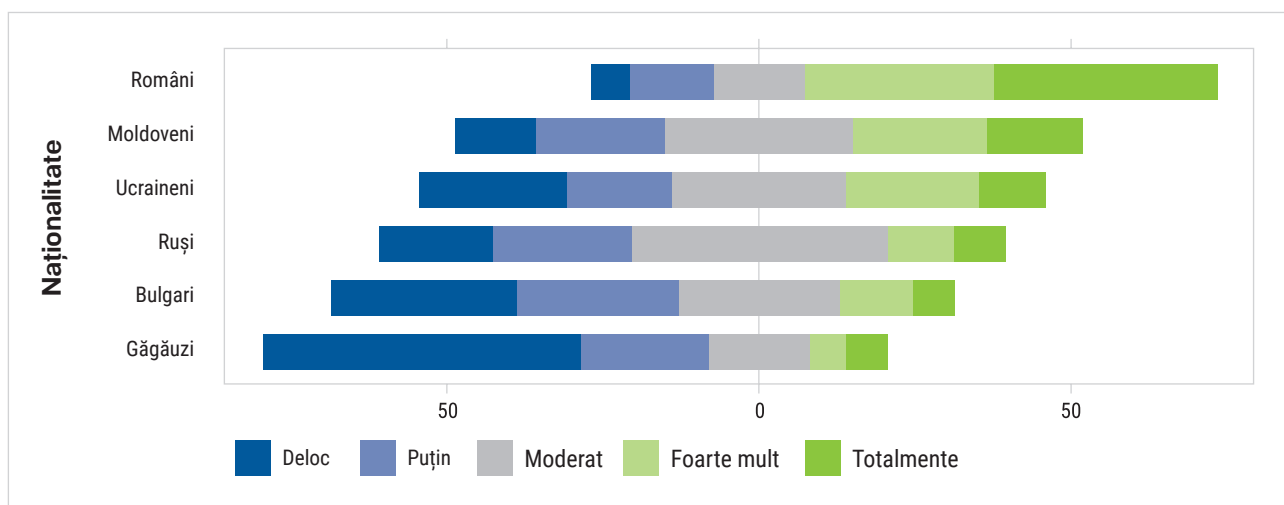

Întrucât integrarea europeană a Republicii Moldovei este, în prezent, o perspectivă mai realistă decât era acum câțiva ani, este util să analizăm mai atent structura răspunsurilor la întrebarea „Te vezi ca european?”. Percepțiile cu privire la identitatea europeană nu diferă semnificativ în funcție de gen sau grup de vârstă. Există însă o deosebire interesantă între zonele rurale și cele urbane.

Puțin mai mulți locuitori din mediul rural se simt europeni „foarte mult” sau „complet”, comparativ cu cei urbani, care sunt ceva

mai reticenți. În același timp, există o scindare dramatică a sentimentului de a fi european în funcție de naționalitate (Figura 38). Cei care se declară români se văd clar ca fiind europeni. În cazul celor care se consideră moldoveni, sentimentul de a fi europeni („foarte mult” sau „complet”) prevalează într-o măsură mică asupra sentimentului de a nu fi european („puțin” sau „deloc”). Alte grupuri naționale sunt foarte înclinate să se considere „puțin” sau „deloc” europeni. Aceste din urmă sentimente sunt deosebit de puternice în rândul etniei găgăuze, unde jumătate au optat pentru „deloc european”.

Figura 38.
Distribuția sentimentului de a fi european, în funcție de naționalitate, %

De un interes deosebit este diferențierea, în funcție de criteriile de naționalitate (moldoveni versus români) și limbă („moldovenească” versus română), în cadrul populației locale de limbă română. Pe criteriul de naționalitate, 6% din tinerii vorbitori de limbă română se consideră români, în timp ce 94% se consideră moldoveni. Educația este, în acest sens, un element important de diferențiere: cu cât nivelul de educație este mai înalt, cu atât este mai mare ponderea tinerilor ce se identifică drept români. Totuși, chiar

și în cazul tinerilor vorbitori de limbă română cu studii superioare, doar 9% se consideră români.

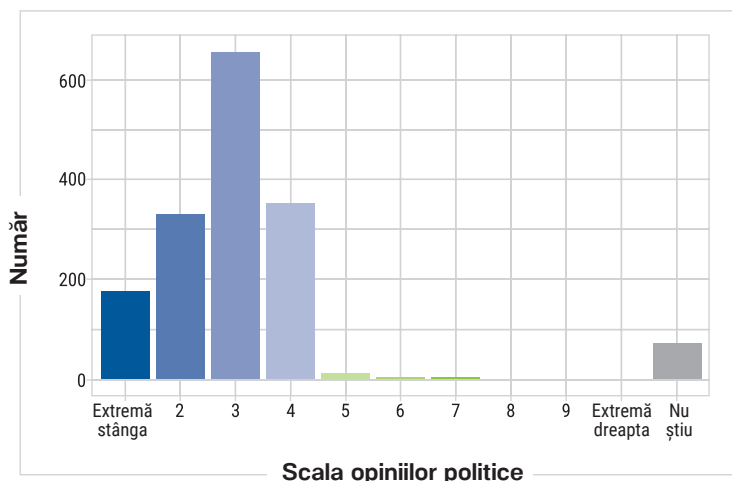
Cât privește divizarea între limbile „moldovenească”/română, lucrurile nu sunt atât de alb-negru în acest sens. Doar 35% dintre moldoveni au ales ca limbă maternă „moldovenească”, în timp ce 51% au optat pentru limba română. Aproximativ 9% dintre moldoveni au ales ca maternă deopotrivă limba „moldovenească” și cea română.

De dreapta sau de stânga

Respondenților li s-a cerut să se poziționeze de la extrema stângă (indexată la 1) la extrema dreaptă (indexată la 10) a eșichierului politic. Opiniile sunt concentrate în mod clar pe jumătatea stângă a eșichierului politic

(Figura 39). Cu toate acestea, concentrarea excesivă prezentată în Figura 39 ridică unele îndoieli cu privire la faptul că respondenții au o înțelegere coerentă a eșichierului politic de la stânga la dreapta.

Figura 39.
Histograma răspunsurilor la întrebarea „Cum ați plasa propriile opinii politice pe această scală de la stânga la dreapta?”

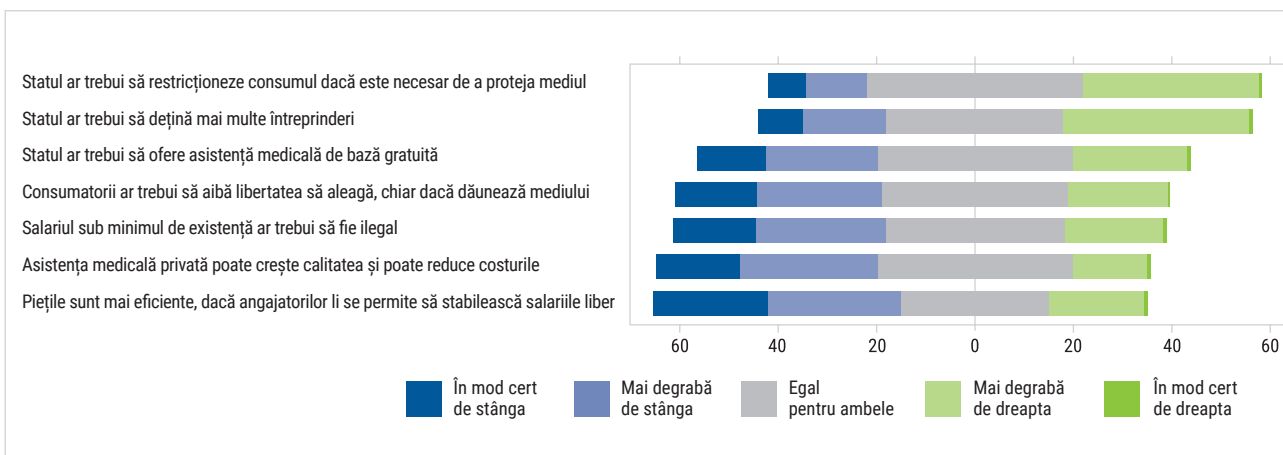
Verificări substanțiale ale înțelegerii adevăratului sens și a diferențelor dintre opiniile politice „de stânga” și „de dreapta” pot fi efectuate, utilizând setul de șapte întrebări din sondaj, prin care respondenților li s-a cerut să clasifice afirmațiile ideologice de bază pe o scală politică de la stânga la dreapta. Trei dintre aceste afirmații sunt în esență „de dreapta”, în timp ce patru sunt în esență „de stânga”. Majoritatea respondenților au greșit complet atunci când au clasificat aceste declarații politice (Figura 40).

De exemplu, afirmațiile „Statul ar trebui să restricționeze consumul, dacă este necesar de a proteja mediul” și „Statul ar trebui să dețină mai multe întreprinderi” sunt idei politice de stânga, în timp ce majoritatea respondenților le-au in-

dicat ca fiind de dreapta. În schimb, ideile potrivit cărora „Piețele sunt mai eficiente, dacă antreprenorilor li se permite să stabilească liber salariile” și „Asistența medicală privată poate crește calitatea și poate reduce costurile”, care sunt împărtășite pe larg de partidele politice de dreapta, au fost declarate de majoritatea respondenților ca fiind de stânga.

Răspunsurile „nu știu” nu au fost reprezentate în Figura 40, ponderea acestora pornind de la 4% în cazul întrebării „proprietatea de stat a companiilor” și ajungând la 13% pentru întrebarea „libera alegere a consumatorului”. Clasificarea afirmațiilor ideologice după stânga sau dreapta nu devine mai exactă nici dacă nivelul de educație al respondenților este mai ridicat.

Figura 40.
„De stânga sau de dreapta?”- distribuția răspunsurilor generale la declarațiile politice

Valori în viață

Datele studiului arată clar că, spre deosebire de stereotipurile sociale predominante, valorile de viață ale femeilor (Figura 41) seamănă foarte mult cu cele ale bărbaților (Figura 42). Ambele sexe acordă o mare importanță valo-

rilor personale și sociale, cum ar fi asumarea responsabilității, fidelitatea față de partener și independența personală. Este interesant de observat că a te alimenta sănătos pare să fie puțin mai important pentru respondenți

decât a avea o carieră de succes. A te îmbogăți și a avea copii sunt la fel de importante pentru ambele sexe, deși par să fie ceva mai puțin importante decât a arăta bine și a face

sport. Ceea ce este izbitor în ambele cazuri este importanța redusă pe care atât bărbații, cât și femeile o acordă activității politice și participării la acțiuni civice.

Figura 41.

Distribuția răspunsurilor femeilor la întrebările „Cât de important este să ...?”

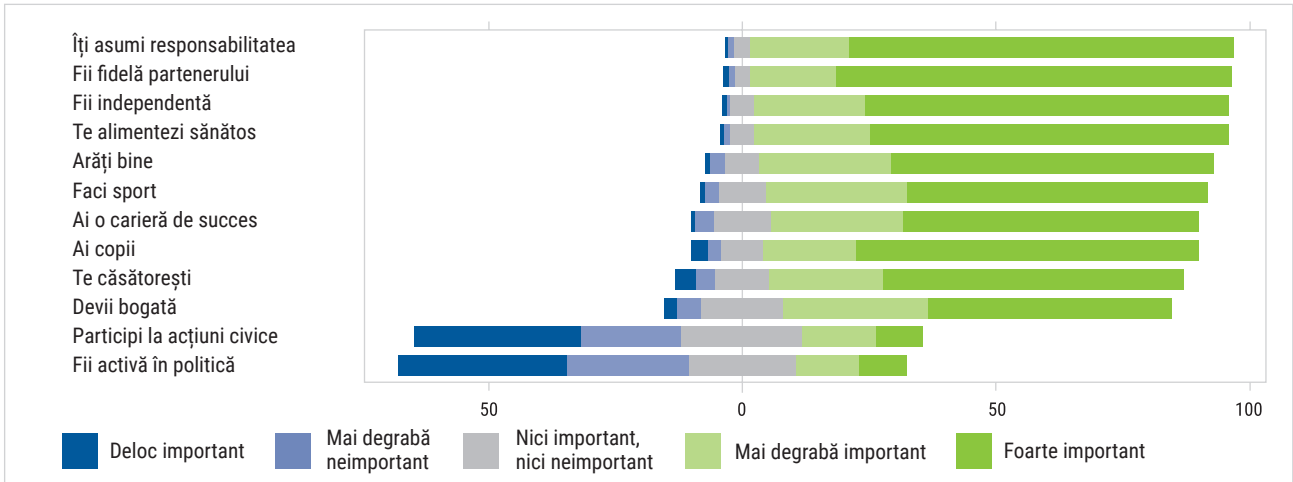
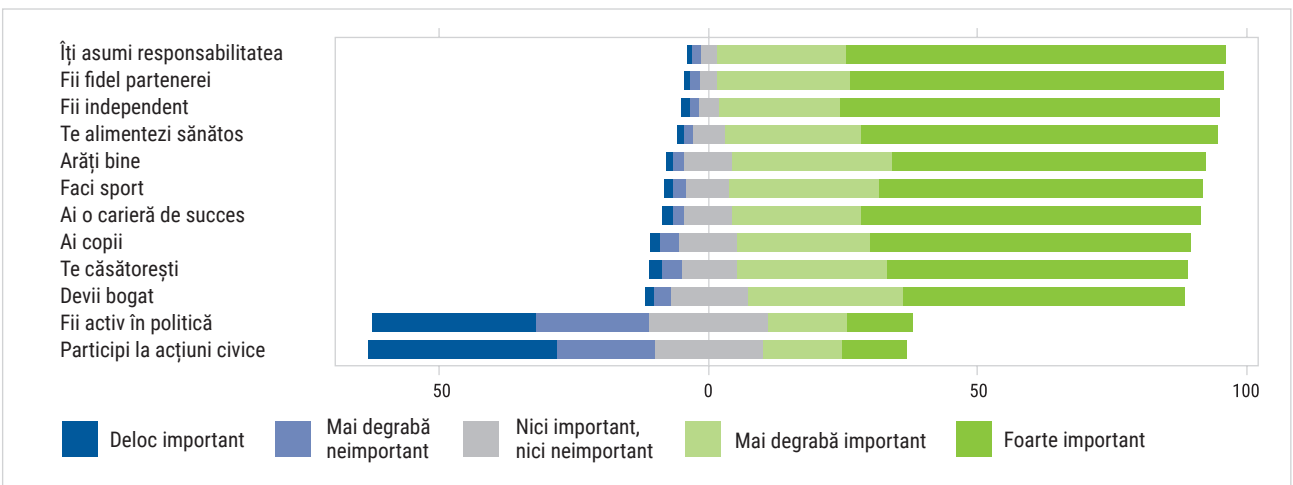

Figura 42.

Distribuția răspunsurilor bărbaților la întrebările „Cât de important este să ...?”

Importanța acordată valorilor variază în funcție de diferite criterii. De exemplu, în cazul locuitorilor din mediul rural, „alimentația sănătoasă” este pe locul al doilea, iar „a fi fidel față de partener” se află doar pe locul patru. Pentru locuitorii din mediul urban, „a deveni independent” este puțin mai important decât „a fi fidel”.

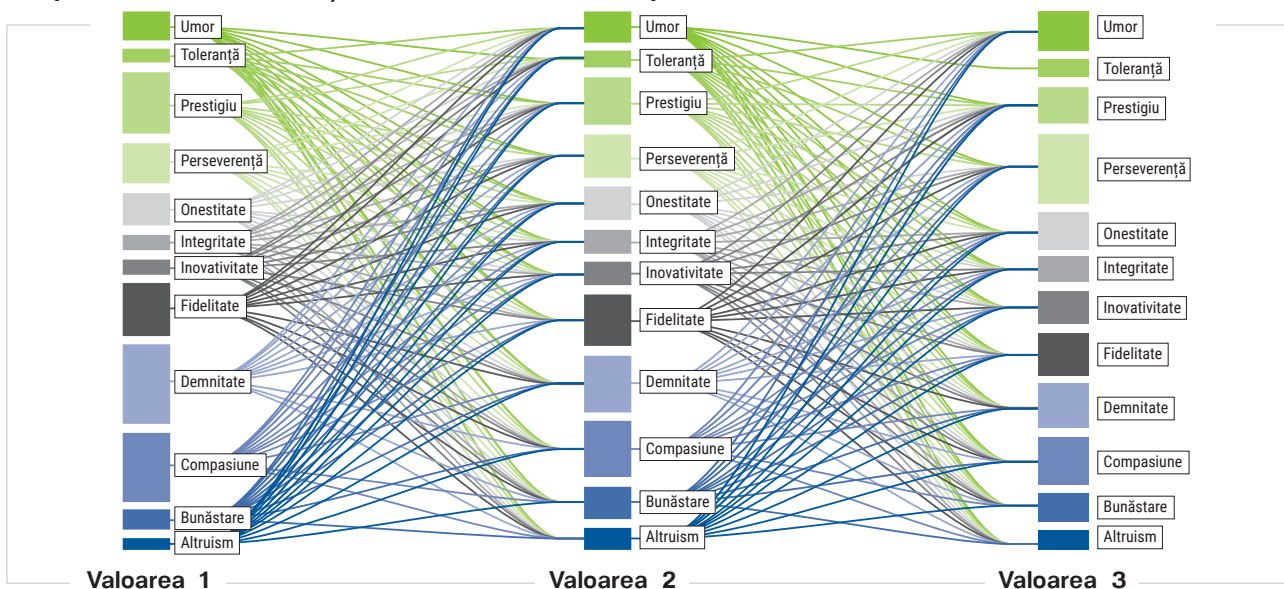
De asemenea, respondenților li s-a cerut să aleagă pentru ei prima, a doua și a treia cea mai importantă valoare dintr-un set de 12 valori, și anume: demnitate, prestigiu, altruism, bogăție materială, toleranță, spirit luptător, corectitudine, onestitate, inovație, solidaritate, umor și fidelitate. Aceste valori sunt interconectate și decurg unele din altele, ceea ce face puțin dificilă vizu-

alizarea lor în întregime. O modalitate utilă de înțelegere a legăturilor dintre prima, a doua și a treia cea mai importantă valoare este utilizarea așa-numitei diagrame Sankey (Figura 43).

După cum se poate observa, „credința” este văzută ca fiind cea mai importantă valoare, iar cei care selectează această opțiune tind să aleagă „onestitatea” și „demnitatea” drept a doua ca importanță valoare și „bogăția materială” pentru a treia. „Altruismul”, „umorul”, „inovația” și „prestigiul” primesc cele mai puține voturi la categoria cea mai importantă valoare. Totuși considerat ca fiind mai semnificativ, „umorul” este văzut ca a treia valoare ca importanță.

Figura 43.

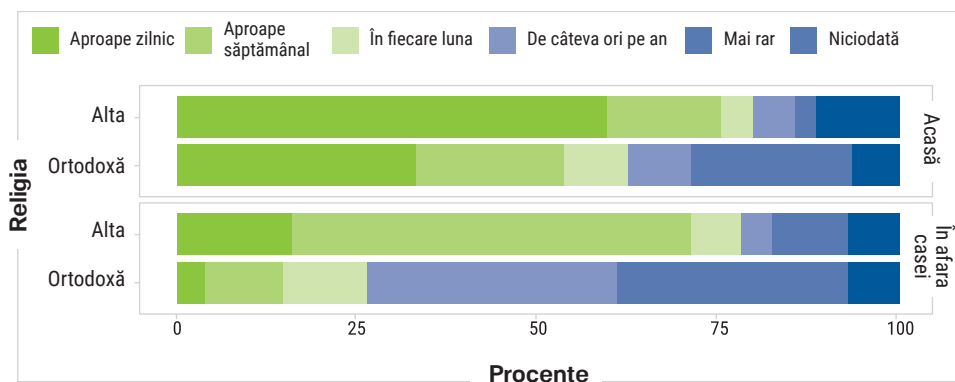
Diagrama Sankey de alegeri pentru cea mai importantă valoare, a doua cea mai importantă valoare și a treia cea mai importantă valoare

Din date, religia pare să joace un rol important în viața tinerilor din Republica Moldova. Aproximativ 79,3% dintre respondenți se identifică drept ortodocși, 5,2% practică alte religii, în timp ce 15,5% declară că nu au nicio religie. Datele disponibile nu relevă nivelul de activitate implicat în practicarea religiei. Cu toate acestea, judecând după frecvența raportată a rugăciunilor acasă și în afară, se pare că atât persoanele din rândul ortodocșilor, cât și cele care aparțin altor culte religioase, sunt mai înclinate să se roage acasă, decât într-un locaș de cult (Figura 44). În plus, cei de religie ortodoxă tind să raporteze o frecvență semnificativ mai mică a rugăciunilor, atât acasă, cât și în exterior, în comparație cu alte religii. Răspunsurile sunt strâns corelate - cei care se roagă mai des acasă tind să se roage, de asemenea, mai des în exterior, în locașurile de cult.

Figura 44.

Frecvența raportată a rugăciunilor, în funcție de religie și de locaș de cult, %

Experiența de a fi discriminat

Contrar unei posibile dominante în percepțiile sociale generale, respondenții care au participat la sondaj nu raportează o incidență foarte mare a experiențelor de discriminare, pe niciun motiv (Figura 45). Contextul economic pare să fie principalul motiv pentru care 1% dintre respondenți declară că au fost discriminați „foarte des” și 4% - „des”. Peste 85% afirmă că nu au trăit asemenea experiențe „niciodată”, iar 7% spun că „rar” sunt discriminați pe motive religioase. În cazul discriminării bazate pe gen, 85% spun că nu li s-a întâmplat „niciodată”, iar 6% raportează că „rar” se confruntă cu acest fenomen.

Totuși, aceste percepții generale pot să se prezinte destul de diferit, dacă analizăm mai în profunzime datele. De exemplu, catolicii și adepții cultului „Martorii lui Iehova” din Republica Moldova tind să raporteze mai des cazuri de discriminare. Cu toate acestea, numărul lor în sondaj este atât de mic, încât nu este posibil să se deducă probleme sistematice de discriminare.

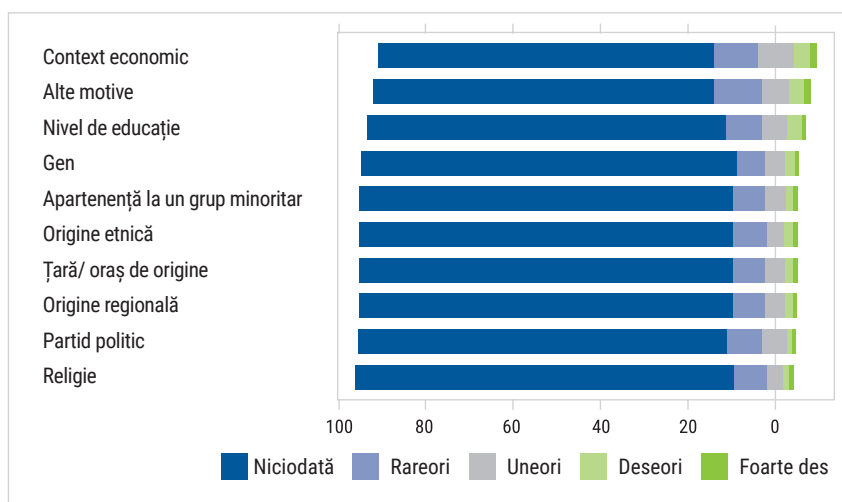
Femeile tind să declare că se confruntă cu discriminare bazată pe gen mai des decât bărbații (Tabelul 3). Faptul că 81% dintre respondente declară că nu au fost niciodată

discriminate pentru că sunt femei înseamnă totuși, prin metoda deducției, că fiecare a cincea femeie s-a confruntat cel puțin uneori cu cazuri de discriminare.

Tabelul 3 nu dezvăluie diferențe semnificative de gen în experiențele de discriminare pe motiv de context economic. În același

timp, există o tendință clară de discriminare pe motiv de context economic, atunci când această experiență este analizată pe grupuri cu niveluri diferite de bunăstare materială (Tabelul 4). Tinerii din grupuri mai vulnerabile din punct de vedere financiar tind să se simtă mai des discriminați pe motiv de context economic.

Figura 45.
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe unul dintre următoarele motive?”, %

Tabelul 3.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe unul dintre următoarele motive?”, în funcție de sex, %

	Discriminare pe criteriu de gen		Discriminare pe motiv de situație economică	
	Femei	Bărbăți	Femei	Bărbăți
Foarte des	1.1	0.4	1.1	1.1
Deseori	2.4	2.0	4.0	4.0
Uneori	6.3	3.0	8.8	7.5
Rar	7.7	5.2	7.8	10.9
Niciodată	81.3	88.5	77.2	75.4
Nu știu	1.3	1.0	1.1	1.1

Tabelul 4.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cât de des ați fost discriminat pe motiv de context economic?”, în funcție de nivelul de bunăstare materială, %

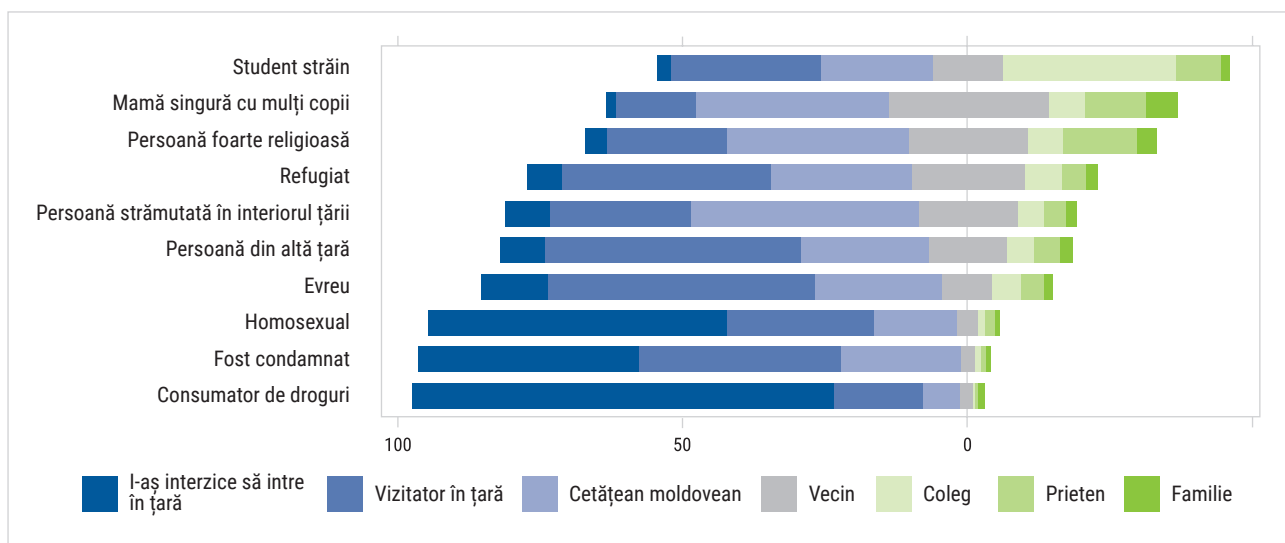
	Nu sunt bani suficienți nici pentru alimente	2	3	4	5	6	Nicio dificultate materială
Foarte des	5.6	2.0	2.2	0.2	0.4	0.0	0.0
Deseori	11.2	7.4	5.2	2.3	2.5	0.0	2.8
Uneori	12.2	11.3	11.3	5.7	6.8	5.2	7.0
Rar	13.1	11.7	6.9	7.0	12.8	8.7	1.4
Niciodată	57.0	66.2	73.6	84.4	76.5	82.6	87.3
Nu știu	0.9	1.6	0.9	0.4	1.1	3.5	1.4

Distanța socială

Figura 46 arată distanța socială a respondenților față de alte persoane. În general, nivelul de toleranță este destul de scăzut printre tinerii din Moldova, după cum reiese din procentele foarte mici ale celor dispuși să accepte alte persoane în familiile lor sau ca prieteni. Unele grupuri sunt respinse mai puternic decât altele. Studenții străini par să prezinte cele mai puține probleme, întrucât aproximativ 50%

dintre respondenți declară că sunt gata să-i accepte cel puțin ca vecini. În partea de jos pe scală se află persoanele dependente de droguri, cele care au fost condamnate anterior și cele homosexuale. De exemplu, peste 70% dintre respondenți nu le-ar permite persoanelor dependente de droguri nici măcar să intre în Republica Moldova, iar 50% nu le-ar permite homosexualilor accesul în țară.

Figura 46.
Distribuția răspunsurilor generale la întrebarea „În ce calitate ați accepta următoarele persoane...?”, %

Datele scot în evidență câteva diferențe importante de gen. De exemplu, bărbații par mai puțin toleranți decât femeile față de persoanele homosexuale: 54% dintre bărbați le-ar interzice intrarea în Moldova, față de 46% în cazul femeilor. În cazul foștilor condamnați, femeile tind să fie mai puțin tolerante: 40% le-ar interzice intrarea în țară, față de 34% dintre bărbați.

În plus, oamenii care se identifică drept religioși sunt mai puțin toleranți față de persoanele dependente de droguri și cele homosexuale, în comparație cu cei care aleg opțiunea „niciuna” pentru religie. Mai mult de jumătate dintre persoanele religioase le-ar interzice homosexualilor să intre în Moldova, comparativ cu o treime în cazul persoanelor

nereligioase. Când privește persoanele dependente de droguri, intrarea acestora în Moldova ar fi interzisă de către 73% dintre cei care practică anumite religii și de 63% dintre cei nereligioși. Astfel de diferențe între respondenții religioși și cei nereligioși nu se manifestă în ceea ce privește, să zicem, persoanele strămutate în interior sau mamele singure cu mulți copii.

Sursele dominante de informare cu privire la războiul din Ucraina pot avea și ele un impact semnificativ asupra distanței sociale manifestate de respondenți. De exemplu, 12% dintre cei care se informează din surse rusești nu ar permite refugiaților să intre în Republica Moldova, față de 4% în cazul celor care folosesc surse de informare non-rusești.

Sentimente legate de schimbările climatice

Acest capitol abordează în mod exclusiv poziția respondenților cu privire la schimbările climatice. Începe prin a discuta despre cât de presantă este, în opinia tinerilor, problema schimbărilor climatice globale, după care se trece la o analiză a sentimentelor și a cunoașterii cauzelor acestui fenomen. Fiind o problemă existențială pentru umanitate, subiectul este analizat din mai multe perspective relevante

Context

Deși contribuie foarte puțin la emisiile globale de gaze cu efect de seră, Republica Moldova este puternic afectată de schimbările climatice globale. În ultimele trei decenii, cinci episoade severe de secetă (1994, 2007, 2011, 2012 și 2015) au fost clasificate de autoritățile meteorologice naționale drept extreme în intensitatea lor și catastrofale în acoperirea lor geografică⁶.

Aceste secete au avut un impact social și economic sever, așa cum a arătat seceta din 2007, care s-a soldat cu consecințe grave pentru securitatea alimentară a țării și a cauzat costuri economice directe de aproximativ un miliard USD. Schimbările climatice se traduc direct în pierderi de productivitate și de competitivitate, întrucât sectorul agricol, care este foarte expus și foarte vulnerabil la schimbările climatice globale, generează aproximativ 12% din PIB și angajează, în funcție de sezon, de la 25% la 30% din populația Republicii Moldova.

Constatări-cheie

- *Ca o întrebare deschisă cu privire la problemele-cheie cu care se confruntă Republica Moldova, schimbările climatice nu sunt în, mod clar, de interes pentru tineri.*
- *În același timp, aproximativ trei sferturi dintre respondenți recunosc că schimbările climatice reprezintă o urgență globală. Absolvenții universităților și femeile sunt mai înclinați/inclinate să considere schimbările climatice ca pe o urgență.*
- *Frica și neputința sunt sentimentele cele mai puternice pe care schimbările climatice le provoacă în rândul tinerilor din Moldova, în timp ce indiferența și furia sunt menționate cel mai rar. Locuitorii din mediul rural tind să fie mai puțin speriați de aceste fenomene, în comparație cu cei din mediul urban, și nu se simt la fel de neputincioși în fața lor ca oamenii din orașe. Legăturile dintre religiozitate și sentimentele legate de schimbările climatice sunt complexe. Pe de o parte, tinerii moldoveni nereligioși sunt mai înfricoșați și se simt mai neputincioși în comparație cu cei religioși; de asemenea, ei au sentimente mai puternice de furie și de speranță. Pe de altă parte, mai multe persoane religioase sunt mai încrezătoare.*
- *În același timp, mai multe persoane religioase sunt, în mod evident, mai înclinate să nu aibă încredere în dovezile științifice cu privire la cauzele schimbărilor climatice. Cei care preferă sursele rusești de informare sunt, de asemenea, semnificativ mai înclinați să considere schimbările climatice mai curând ca un eveniment natural, decât ca un proces cauzat de om.*

⁶ Serviciul Hidrometeorologic de Stat al Republicii Moldova, „Riscul de secetă în Republica Moldova”, http://www.meteo.md/index.php/ro/description_codes/hazards/8.

Cât de presantă este problema schimbărilor climatice?

Schimbările climatice nu sunt percepute de tinerii moldoveni ca fiind o problemă semnificativă pentru țară. Doar un (!) respondent din cei 1609 de participanți la sondaj a declarat că schimbările climatice sunt problema numărul unu cu care se confruntă Republica Moldova și doar alți opt respondenți au spus că este problema numărul doi pentru țară. Această lipsă de îngrijorare poate fi explicată, într-o oarecare măsură, prin faptul că destul de puțini tineri lucrează în sectorul agricol, care este direct expus și vulnerabil la schimbările climatice. În plus, schimbările climatice ar putea adăuga puțin la provocările deja complexe cu care se confruntă tinerii moldoveni în viața lor.

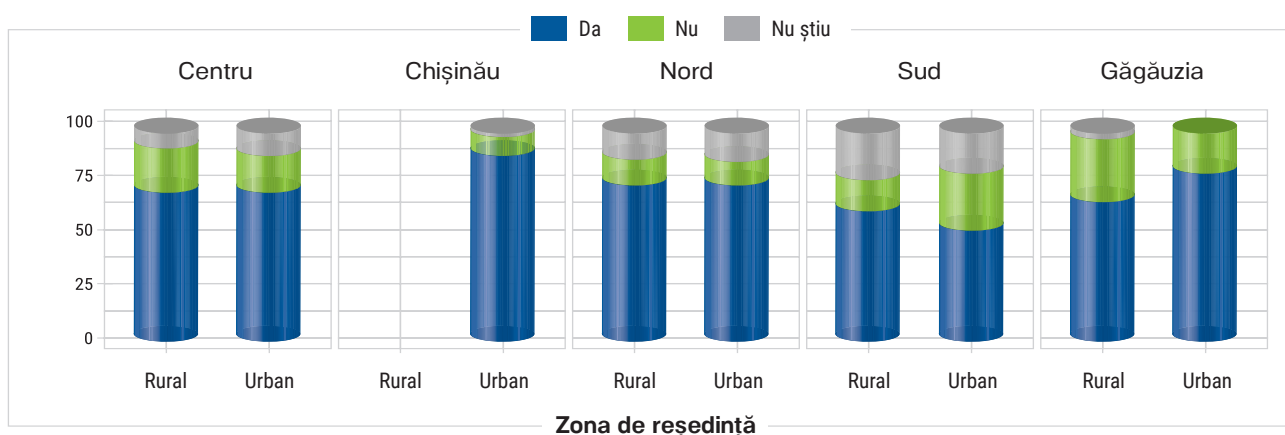
Totuși, aproximativ 75% dintre tineri sunt de acord că schimbările climatice reprezintă o urgență globală. Alți 16% nu consideră că schimbările climatice sunt o urgență globală, în timp ce puțin mai puțin de 10% nu știu dacă este sau nu. Peste 83% dintre cei cu studii superioare văd schimbările climatice ca pe o urgență globală și, astfel, se distanțează în mod clar de cei cu studii doar primare și secundare (71%). Destul de interesant, femeile sunt mult mai înclinate să vadă schimbările climatice la nivel global ca pe o urgență (78%), în comparație cu bărbații, care sunt puțin mai sceptici (70%).

Cea mai dramatică și intrigantă deosebire se atestă între locuitorii rurali și cei urbani. Întrucât agricultura este activitatea economică-cheie în zonele rurale și sectorul care, în ultimele trei decenii, a suferit pierderi dramatice din cauza secetelor, ar fi firesc să ne așteptăm ca sătenii să fie mai conștienți și mai preocupați de schimbările climatice. În contradicție totală cu această ipoteză, relativ mai mulți locuitori urbani consideră că schimbările climatice sunt o problemă globală (80%, comparativ cu 70% în sate). Ponderea răspunsurilor „nu știu” este, de asemenea, considerabil mai mare în zonele rurale. Este îngrijorător să vedem nivelul scăzut de conștientizare sau de scepticism cu privire la schimbările climatice globale exact în acele regiuni ale Republicii Moldova, care au suferit și continuă să sufere cel mai mult din cauza secetei - Sudul și Găgăuzia (Figura 47).

Cei care muncesc în sectorul agricol nu sunt mai conștienți de caracterul urgent și global al schimbărilor climatice. Este adevărat însă că în sondaj au fost chestionați foarte puțini subiecți angajați în agricultură (49 de persoane). Totuși, doar 30 dintre ei sunt de acord că schimbările climatice reprezintă o urgență globală.

Figura 47.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeti că schimbările climatice sunt o urgență globală?”, în funcție de zonă de reședință și de regiune, %

Sentimente și cunoștințe legate de schimbările climatice

Răspunsurile la întrebările referitoare la sentimentele respondenților, atunci când aud despre încălzirea globală, sunt destul de contradictorii și nu sunt neapărat consecvente. În-

tr-adevăr, în timp ce sentimentul „neputincios” este în mare măsură opus sentimentului de „speranță”, în timp ce „frica” este în contrast cu „încrederea”, aproximativ 5% dintre respon-

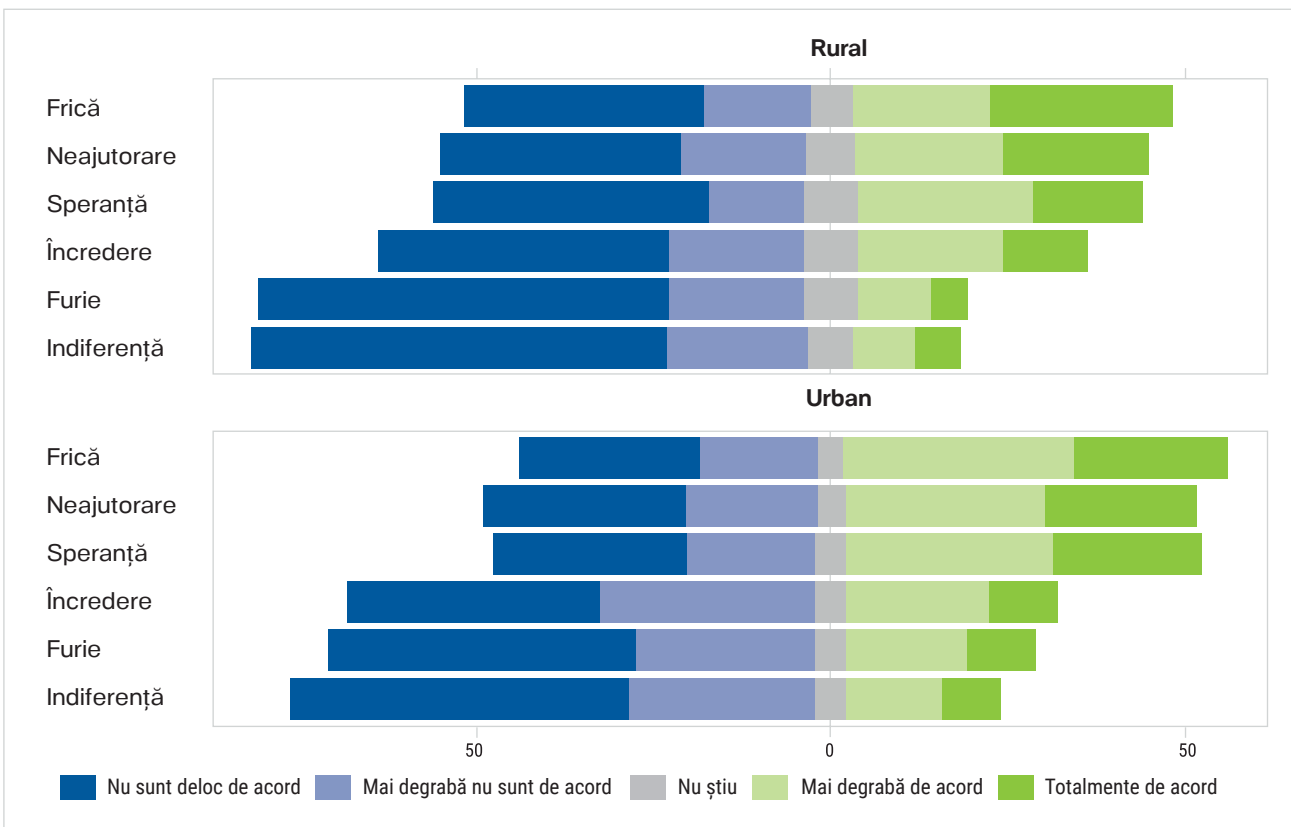
denți au declarat că simt în egală măsură frică și încredere, iar aproximativ 8% au spus că simt atât neajutorare, cât și speranță.

Distribuția răspunsurilor este prezentată în Figura 48, care arată că locuitorilor din mediul rural le este mai puțin frică, în comparație cu cei din mediul urban, atunci când vine vorba de schimbările climatice globale. Cei din sate, de asemenea, nu se simt nici la fel de neputincioși ca cei din orașe. În același timp, sentimentele de speranță și de furie sunt semnificativ mai accentuate în zonele urbane comparativ cu cele rurale.

O întrebare interesantă este dacă sentimentele legate de schimbările climatice diferă sistematic în funcție de religiozitatea oamenilor. De exemplu, ne-am aștepta ca mai mulți oameni religioși să fie mai plini de speranță. În acest sens, datele arată un model mixt (Figura 49). Persoanele nereligioase sunt mai înfricoșate și mai neajutorate în comparație cu cele religioase; în același timp, sentimentele lor de furie și de speranță sunt mai puternice. Persoanele religioase sunt semnificativ mai încrezătoare decât cele nereligioase.

Figura 48.

Distribuția răspunsurilor la afirmația „Când aud despre încălzirea globală și despre eforturile de a o atenua, în cea mai mare parte simt...”, în funcție de zona de reședință, %

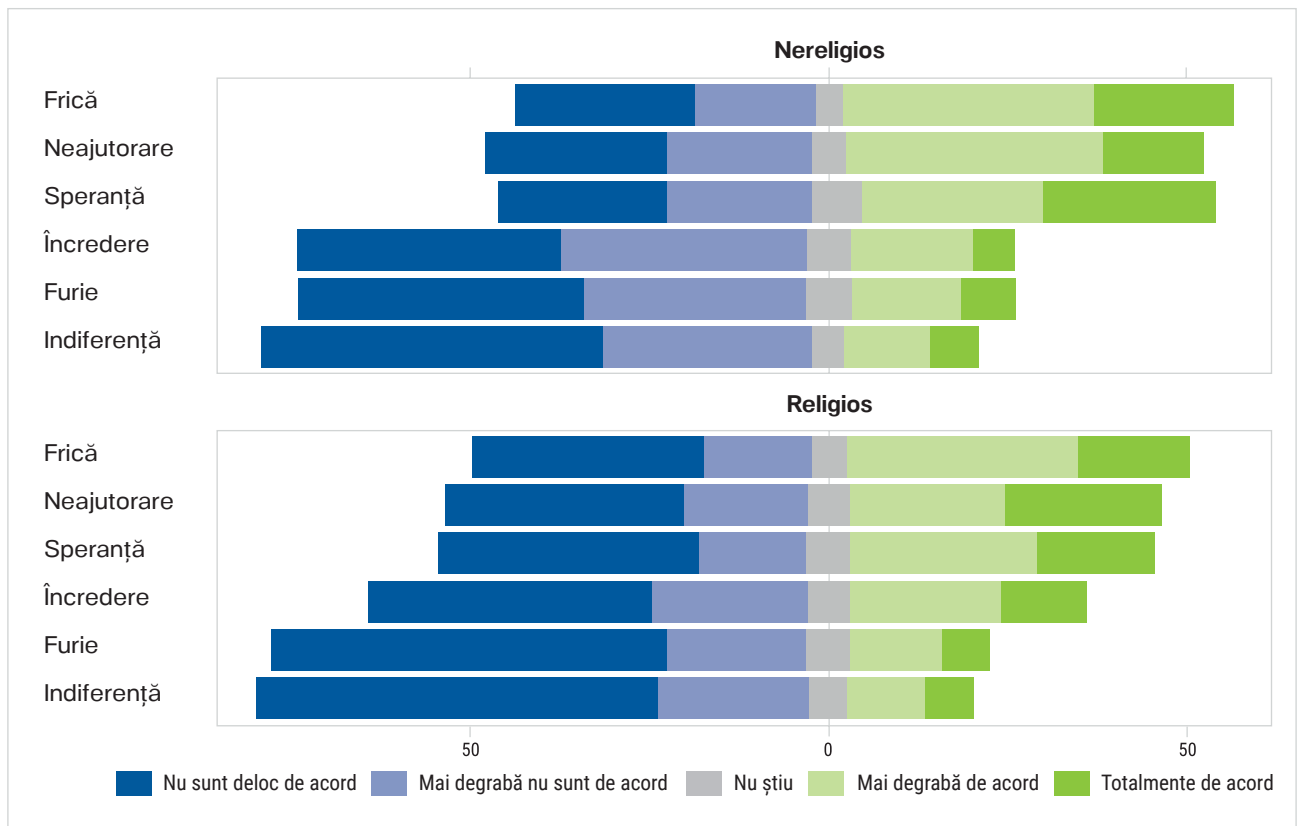
Există o gamă destul de largă de opinii în rândul respondenților cu privire la cauzele schimbărilor climatice. 39% din ei consideră că schimbările globale sunt cauzate de activitatea umană, în timp ce 36% cred că acestea sunt cauzate, în principal, de activitatea umană, dar și de procesele naturale. Aproximativ 7% sunt de părerea că schimbările climatice au loc din cauza proceselor naturale, în timp ce alți 13% adaugă și activitatea umană drept cauză secundară. Este util de a cunoaște mai multe despre acești 20% dintre respondenți, care văd procesele naturale

drept singura sau principala cauză a schimbărilor climatice (ceea ce este greșit).

Genul nu este un factor de predicție puternic, vârsta însă este - cu cât respondenții sunt mai în vârstă, cu atât sunt mai puțin înclinați să aibă încredere în știință cu privire la cauzele antropogene ale schimbărilor climatice. Mai mult decât atât, scepticii climatici din Republica Moldova tind în mod clar să fie mai religioși și să-și formeze opiniile în principal pe baza surselor rusești de informare.

Figura 49.

Distribuția răspunsurilor la afirmația „Când aud despre încălzirea globală și despre eforturile de a o atenua, în cea mai mare parte simt...”, în funcție de religiozitate, %

Capitolul 8

Aspirații, planuri și așteptări

Capitolul opt începe cu o încercare de a înțelege modul în care tinerii moldoveni privesc viitorul, în ceea ce ține de bunăstarea familiilor lor și a țării lor. Apoi, abordează planurile lor referitoare la familie și copii. Capitolul se încheie cu o analiză a aspirațiilor migraționiste ale tinerilor din Republica Moldova, inclusiv motivele migrației, durata preferată de ședere în străinătate și țările de destinație predilecte.

Context

După criza financiară din Federația Rusă din 1998, migrația forței de muncă s-a transformat treptat într-un fenomen definitoriu pentru dezvoltarea Republicii Moldova. De-a lungul timpului, migrantul median a devenit mai tânăr, iar până în anul 2014 aspectul dat a fost cel mai îngrijorător în contextul migrației forței de muncă. Ulterior, ponderea tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani din cohorta totală de migrați de muncă a scăzut - de la 35% în 2014 la 30% în 2022. Faptul respectiv este o consecință a scăderii ponderii tinerilor în totalul populației, de la 23% la 17%, în aceeași perioadă. Totuși, după cum se poate observa din cifrele de mai sus, cei cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani sunt suprareprezențați în populația migrantă, în special în cazul bărbaților din mediul rural - ei reprezintă 34% din toți migrații de sex masculin din mediul rural, constituind în același timp doar mai puțin de 20% din totalul populației masculine din mediul rural⁷.

Emigrația, împreună cu tranziția demografică mai generală, are implicații vaste pentru fertilitate și, implicit, pentru planurile familiale. Rata totală de fertilitate a femeilor a scăzut de la 2,0 în 1994 la 1,7 în 2021, în timp ce vârsta medie a mamelor care nasc a crescut de la 25 la 28 de ani în aceeași perioadă. Aceasta înseamnă că femeile preferă să nască mai puțini copii și să facă acest lucru mai târziu în viață⁸.

Constatări-cheie

- *Mai mult de jumătate dintre respondenții din Republica Moldova sunt destul de optimiști cu privire la nivelul de trai al familiilor lor în următorii cinci ani. Cu toate acestea, mai puțin de o treime sunt optimiști cu privire la nivelul de trai din țară în general. Femeile din orașe, din segmentul de vârstă de 20-24 de ani, par a fi grupul cel mai optimist în ceea ce privește atât perspectivele pentru familie, cât și pentru țară.*
- *Aproximativ două treimi dintre tinerii chestionați nu au copii, dar dintre aceștia 66% sunt „siguri” că vor avea copii în viitor, în timp ce 26% cred că „probabil” vor avea copii. În medie, numărul dorit de copii este de doi.*
- *Printre cei care nu doresc să aibă copii în viitor, argumentul simplu „nu vreau” este dominant. Printre alte motive de a nu avea copii, invocate de respondenți, se numără: „copiii sunt scumpi”, „nu-mi plac copiii”, este „prea devreme”, ar fi „greu din punct de vedere financiar”, „nu am timp”, „nu sunt gata” și „boală”.*
- *Intenția de a migra în străinătate este foarte puternică, 50% dintre persoanele chestionate considerând că vor pleca „cu siguranță” în străinătate la studii sau la muncă, iar alte 30% raportând că „probabil” vor face acest lucru. Intenția de a migra pe termen lung (mai mare de un an) este predominantă. Un factor-cheie care îi descurajează pe tineri de a migra pe termen lung este acela că au copii, aceasta fiind valabil în special în cazul femeilor tinere.*
- *Destinațiile geografice ale migrației depind de naționalitate. Cei care se identifică drept moldoveni optează pentru Germania și Italia; cei care se declară români preferă să meargă în Italia și Franța; rușii ar alege Germania și SUA, în timp ce preferința în rândul găgăuzilor, bulgarilor și ucrainenilor rămâne, constant, Federația Rusă.*
- *În contextul războiului din Ucraina, doar 17% dintre bărbați și 3% dintre femei au declarat că s-ar înrola în armată, dacă Republica Moldova ar fi invadată militar. 43% și, respectiv, 49% au spus că ar părăsi Moldova într-o asemenea situație. Sentimentul de „plecare” în cazul unei invazii este cu atât mai puternic, cu cât respondenții sunt mai tineri și cu cât situația financiară a familiei lor este mai bună.*

7 Calculated by the author based on National Bureau of Statistics data from the Statbank database "Usual residence population", https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/en/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP010__POPPro/POP010400rclreg.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774, accessed 26 May 2023.

8 Idem

Viziuni despre viitor

Aproximativ 58% dintre respondenți se așteaptă ca nivelul de trai al familiei lor să crească puțin sau mult în următorii cinci ani, în timp ce aproximativ 15% se tem că acesta va scădea, chiar dacă puțin. Circa 23% cred că nimic nu se va schimba. Pentru țară în general, balanța răspunsurilor este mai degrabă negativă: 29% sunt optimiști, 33% sunt pesimiști, iar 32% nu se așteaptă la nicio schimbare.

Părerile respondenților cu privire la situația familiei lor în următorii cinci ani se corelează puternic cu așteptările lor referitoare la situația țării pe același orizont de timp. Cei care au mai multă speranță cu privire la perspectivele propriei familii tind să fie mai optimiști și în ceea ce privește țara. Totuși, pentru toate grupurile de vârstă, zonele de reședință și sexe, respondenții sunt mai optimiști în ceea ce privește îmbunătățirea nivelului de trai al familiei lor (Figura 50), decât în ceea ce privește țara în general (Figura 51). Dacă, în cazul familiei, nu există diferențe statistice semnificative între bărbați și femei, în ceea ce privește viitorul

țării, femeile sunt mai optimiste decât bărbații.

Locuitorii din mediul urban tind să fie mai optimiști cu privire la perspectivele familiei lor, în comparație cu locuitorii din mediul rural. Aceasta este, probabil, o reflecție a vieții economice și a pieței muncii mai vibrante din orașe, comparativ cu satele din Republica Moldova.

Vârsta este, de departe, cea mai importantă determinantă a optimismului, mai puternică decât sexul sau zona de reședință. Peste 62% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani sunt optimiști în ceea ce privește nivelul de trai al familiei lor, comparativ cu 60% în cazul celor cu vârsta cuprinsă între 20-24 de ani și 54% în rândurile celor cu vârsta cuprinsă între 25-29 de ani.

Femeile din mediul urban cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani sunt de departe cel mai optimist grup în ceea ce privește perspectivele atât ale familiei, cât și ale țării pe o perioadă de cinci ani.

Figura 50.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că în cinci ani nivelul de trai al familiei dumneavoastră va...”, în funcție de zonă de reședință, sex și grup de vârstă, %

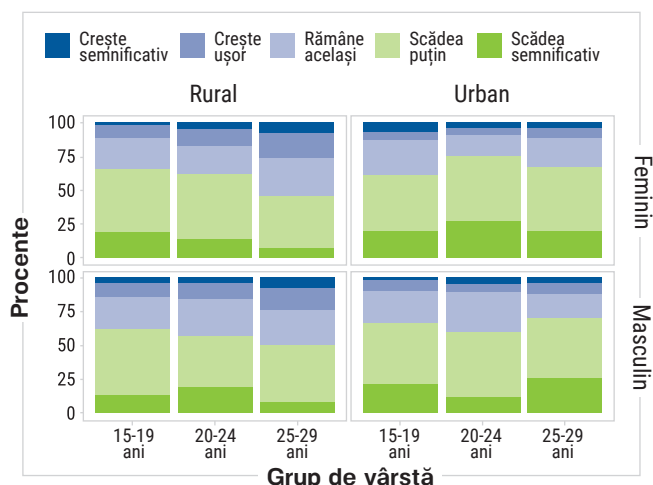
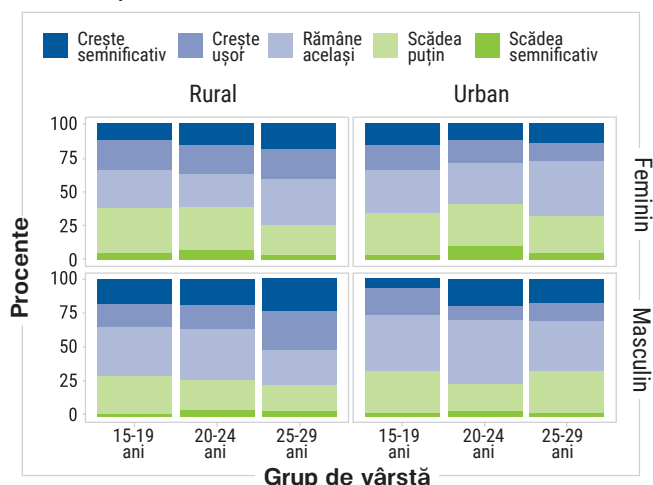

Figura 51.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeți că în cinci ani nivelul de trai în Republica Moldova va...”, în funcție de zonă de reședință, sex și grup de vârstă, %

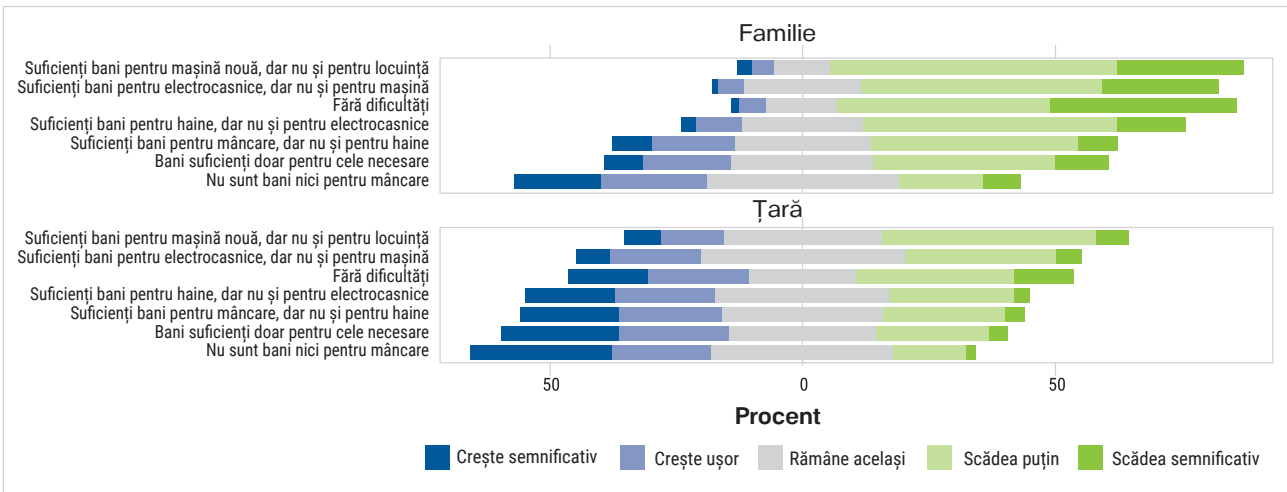

În același timp, datele sondajului demonstrează în mod clar existența unei legături virtuoză (sau vicioasă, în funcție de perspectiva adoptată) între bunăstarea actuală și cea viitoare a unei persoane (Figura 52). În ceea ce privește opiniile despre perspectivele țării, această legătură este mai puțin puternică, dar este totuși destul de vizibilă. Familiile cu un nivel de trai deja mai bun se așteaptă ca bunăstarea lor să crească și mai mult, respectiv se așteaptă și

la un viitor mai luminos pentru țară în ansamblu. Opusul se aplică în cazul familiilor cu un nivel de trai mai redus. Tinerii din gospodăriile care nu au suficienți bani nici măcar pentru mâncare sunt, în general, foarte pesimiști în ceea ce privește nivelul de trai atât personal, cât și al țării în următorii cinci ani. De fapt, ultimele patru grupuri au, în general, o părere negativă în ceea ce privește nivelul de trai în întreaga țară în viitor.

Figura 52.

Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Credeti că în cinci ani nivelul de trai va...”, în funcție de obiectul întrebării și de situația financiară a gospodăriei, %

Familia și copiii

Doar 33% dintre tinerii chestionați sunt căsătoriți. Sondajul nu conținea nicio întrebare clară care să abordeze planurile familiale ale respondenților. Cu toate acestea, am constatat că tinerii chestionați acordă o importanță relativ mare căsătoriei: dintre cei care nu sunt căsătoriți, 28% consideră că aceasta este ceva „destul de important”, iar 49% - ceva „foarte important”.

De asemenea, 34% dintre tinerii chestionați au copii, iar cei mai mulți dintre ei (82%) îi au în cadrul unei căsătorii înregistrate legal. 66% dintre cei care nu au copii sunt „siguri” că vor avea copii în viitor, în timp ce 26% vor avea „probabil” copii. În medie, numărul dorit de copii este de doi. Doar aproximativ 6% dintre toți respondenții sunt destul de siguri că nu vor

avea copii în viitor. Datele arată că mai mulți tineri religioși sunt mai siguri că vor avea copii în viitor (70%), comparativ cu tinerii nereligioși (51%).

În cazul celor care nu sunt dispuși să aibă copii în viitor, motivele acestei decizii au fost exprimate sub formă de afirmații libere. Modul optim de a vizualiza aceste motive într-o formă simplă este utilizarea unui nor de cuvinte. În norul de cuvinte din Figura 53, mărimea cuvintelor depinde de frecvența cu care au fost enunțate acestea. Argumentul că „nu vor” copii este cel central; există totuși și alte motive pentru a nu avea copii, precum: „copiii sunt scumpi”, „nu-mi plac copiii”, este „prea devreme”, ar fi „greu din punct de vedere financiar”, „nu am timp”, „nu sunt pregătit”, „boală” și altele.

Figura 53.

Nor de cuvinte cu motive pentru a nu avea copii

Experiență de migrație și planuri de migrare

Aproximativ 70% dintre persoanele chestionate au fost în străinătate, iar 29% dintre ele au stat peste hotare mai mult de șase luni. Dintre cei cu experiență de peste șase luni, munca a fost principalul motiv pentru care au plecat în străinătate (85%), în timp ce restul au plecat din motive de educație - în aproximativ jumătate din aceste cazuri, șederea a fost legată de studiile superioare.

Intenția de a pleca în străinătate în viitor este foarte puternică în rândul tinerilor moldoveni. Peste 50% dintre persoanele chestionate au declarat că vor pleca „cu siguranță” în străinătate, la studii sau la muncă, în timp ce alți 30% vor pleca „probabil”. Doar 10% sunt siguri că nu vor pleca în străinătate în viitor, invocând diverse motive.

Diferențele în funcție de sex, regiune și zonă de reședință, deși există, sunt mai mici în comparație cu diferențele pe grupuri de vârstă (Figura 54) și situație financiară (Figura 55). Cei din categoria 15-19 ani sunt cu aproximativ zece puncte procentuale mai înclinați să plece în străinătate decât cei cu vârsta cuprinsă între 20-24 de ani și cu aproape 20 de puncte procentuale față de cohorta superioară de 25-29 de ani. În același timp, cu cât gospodăria este mai săracă, cu atât tinerii sunt mai puțin dispuși să migreze în curând. Cei din grupul cu situația materială cea mai proastă au cele mai mici intenții de migrare, ceea ce poate fi explicat prin faptul că pentru ei costurile migrării sunt inaccesibile.

Figura 54.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați dori să plecați în străinătate pentru a studia sau a lucra?”, în funcție de grupul de vârstă, %

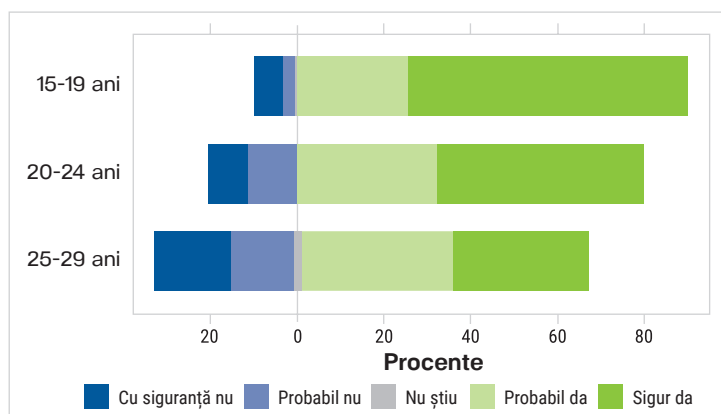
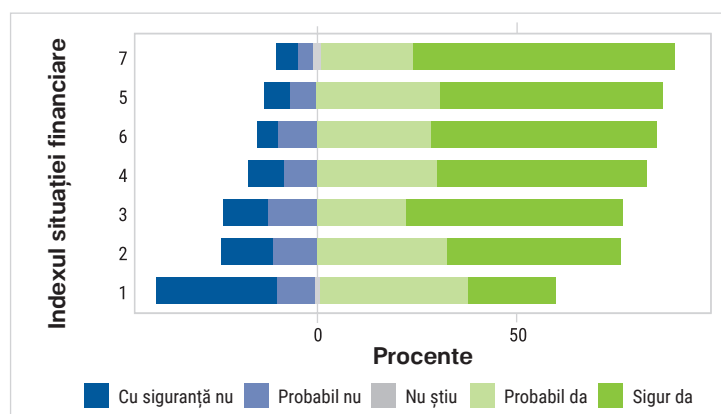

Figura 55.
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ați dori să plecați în străinătate pentru a studia sau a lucra?”, în funcție de indicele situației financiare a gospodăriei, %

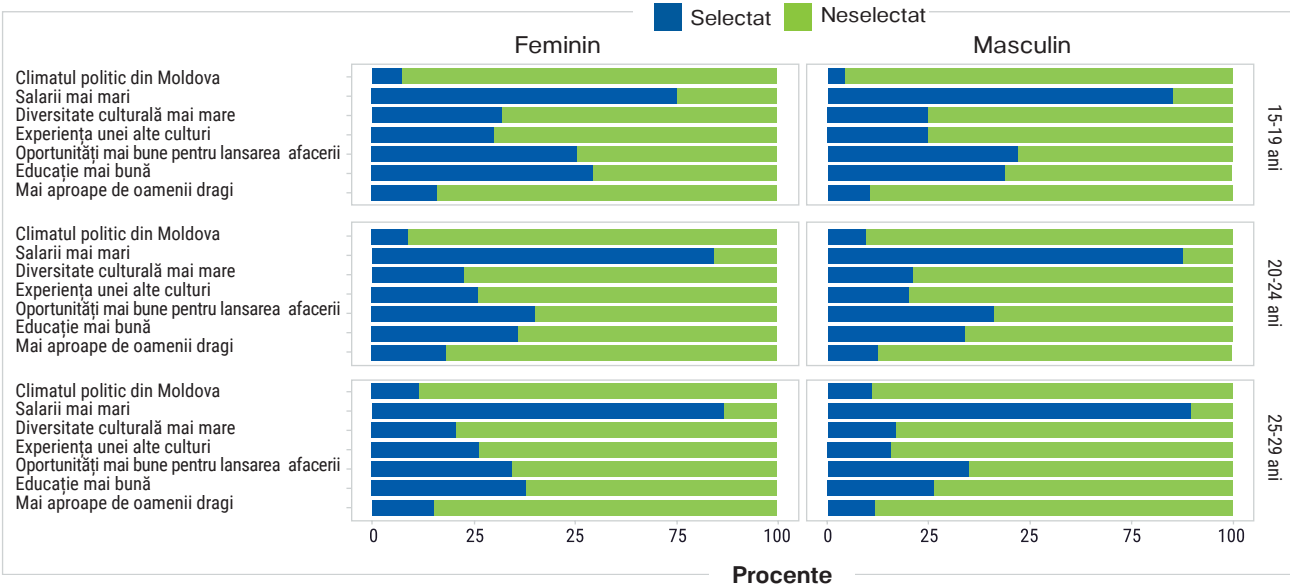
De departe, principalul motiv pentru mutarea în străinătate este unul pragmatic, și anume, de a primi salarii mai mari (Figura 56) - peste 85% dintre toți respondenții au indicat acest motiv. Bărbații sunt mai înclinați decât femeile să plece în străinătate din cauze financiare, la fel cum respondenții mai în vârstă sunt mai înclinați să indice aceste motive în comparație cu respondenții mai tineri.

Ambițiile de natură mai pe termen mediu - cum ar fi să obțină o educație mai bună sau să

înceapă propria afacere în străinătate - ocupă locul al doilea (raportate de 39% și, respectiv, 41% dintre respondenți) și sunt mai proeminente pentru cohorte mai tinere. Experiența unei culturi diferite și a unei diversități culturale mai mari nu pare să fie atât de importantă pentru respondenți, în timp ce climatul politic din Republica Moldova abia dacă reprezintă un motiv pentru a se muta în străinătate (selectat de doar 9% dintre toți tinerii chestionați și fiind puțin mai important pentru respondenții mai în vârstă decât pentru cei mai tineri).

Figura 56.

Motive pentru mutarea în străinătate în funcție de sex și de grup de vârstă, %

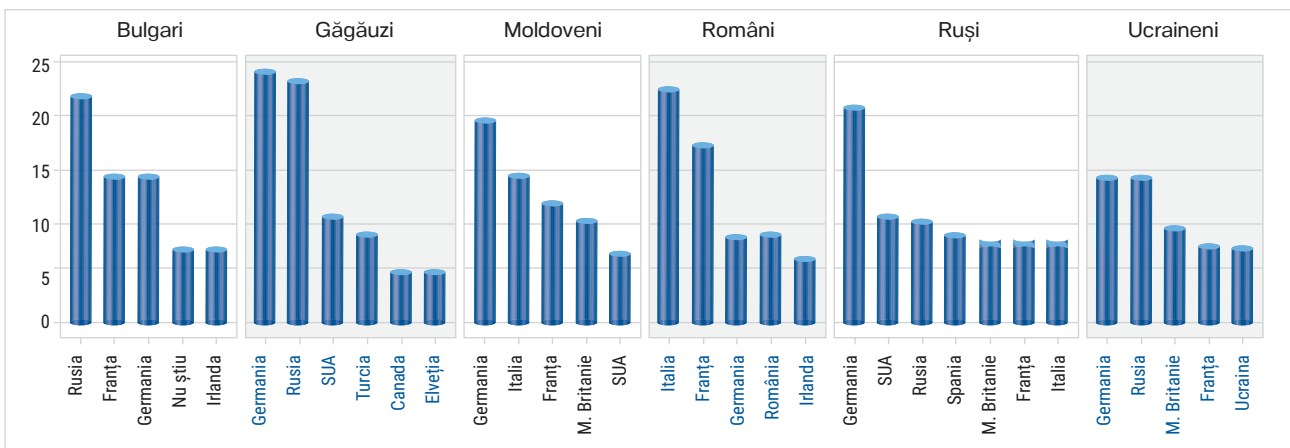

Durata șederii preconizate în străinătate este o dimensiune importantă a planurilor viitoare de migrație. Planurile de migrație perpetuă sau pe termen lung par să prevaleze printre potențialii migranți. Jumătate din ei ar pleca în străinătate pentru o perioadă mai lungă de un an. Aceasta include aproximativ 19% dintre tinerii chestionați ce ar analiza posibilitatea părăsirii definitive a Republicii Moldova, alți 10% care admit că ar putea face acest lucru pentru o perioadă de la cinci până la zece ani și mai mult de 19% ce ar pleca pentru o perioadă de la unu la cinci ani.

Diferențele de gen nu sunt atât de semnificative în acest sens, atât bărbații, cât și femeile luând în calcul perioade destul de lungi de ședere în străinătate. Doar 14% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani iau în calcul perioade de migrație mai scurte de șase luni, față de 23% în cazul celor cu vârsta cuprinsă între 20-24 de ani și mai mult de 26% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 25-29 de ani. Aparent, acest lucru se datorează faptului că existența copiilor este un factor ce descurajează semnificativ respondenții - în special, femeile - să planifice perioade de ședere mai lungi în străinătate.

Figura 57.

Primele cinci țări de destinație preferate, în funcție de naționalitate, %

În ce țări ar dori tinerii moldoveni să meargă? În general, Germania, Italia, Franța, Regatul Unit și SUA sunt primele cinci țări de destinație. Cu toate acestea, destinațiile preferate variază foarte mult în funcție de naționalitate (Figura 57). Pentru cei care se identifică drept moldoveni, Germania și Italia sunt primele două priorități, în timp ce pentru cei care se

declară români prioritare sunt Italia și Franța. În cazul bulgarilor și găgăuzilor, Federația Rusă este în topul preferințelor, deși găgăuzii preferă puțin mai mult Germania. Pentru grupul național rus, Germania este cea mai atractivă destinație, pe când în cazul ucrainenilor, Germania și Rusia împart primele două locuri.

Dacă Moldova ar fi atacată?

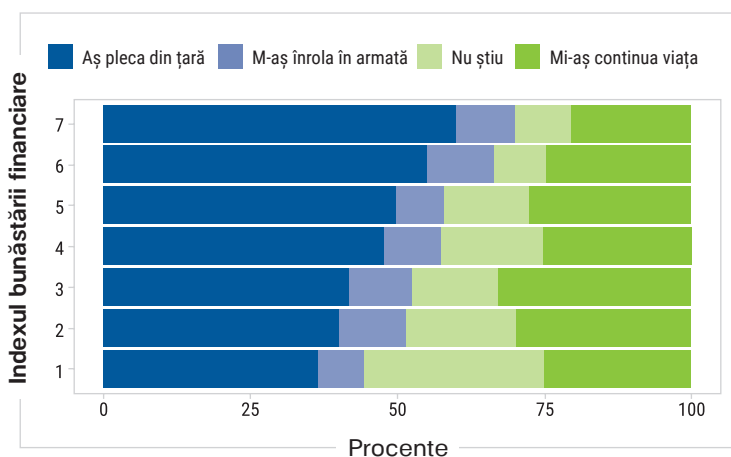
Având în vedere faptul că războiul din Ucraina vecină durează de mai bine de un an, am considerat întrebarea din titlul de mai sus și binevenită, și necesară. Dacă Republica Moldova ar fi invadată, doar 17% dintre bărbați și 3% dintre femei spun că s-ar înrola în armată pentru a apăra țara, în timp ce 43% și, respectiv, 49% mărturisesc că ar părăsi Moldova. Aproximativ 24% și 30% din respondenți speră că își vor putea continua viața. Circa 16-17% din fiecare gen nu știu ce ar face într-un astfel de caz.

Există variații semnificative în răspunsuri, în funcție de grupurile de vârstă. De exemplu, 52% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 15 și 19

ani, 45% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani și 41% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 25 și 29 de ani ar părăsi țara în cazul unui atac.

Cu toate acestea, cea mai surprinzătoare legătură se atestă între situația financiară a tinerilor și dorința lor de a apăra țara: cu cât bunăstarea financiară a respondenților este mai mare, cu atât e mai puternică înclinația lor de a părăsi Republica Moldova în eventualitatea unui asemenea scenariu (Figura 58). Este dificil de găsit o interpretare economică sau sociologică adecvată a acestei constatări, care este totuși foarte semnificativă în termeni statistici.

Figura 58
Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Dacă Moldova ar fi invadată, ce ați face cel mai probabil?”, în funcție de indicele situației financiare

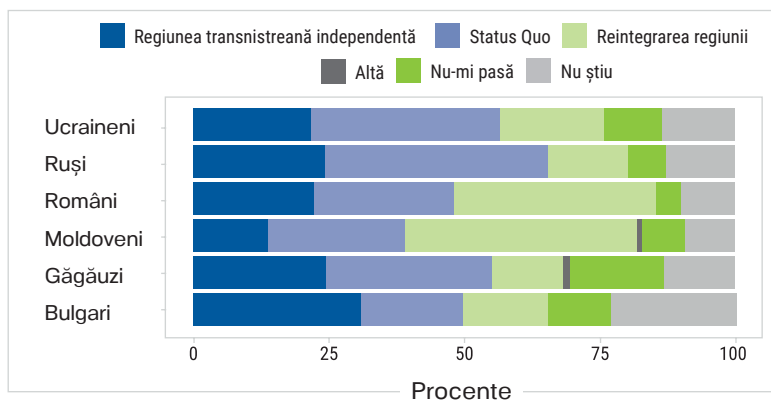

Reintegrarea țării

Majoritatea tinerilor (39% din total) consideră că Republica Moldova și regiunea separatistă transnistreană ar trebui să se reintegreze, în timp ce 26% preferă status quo-ul. Aproximativ 16% dintre respondenți cred că regiunea din stânga Nistrului ar trebui să-și obțină independența. O pondere semnificativă spun că nu le pasă de viitorul reintegrării (9%) sau nu știu ce să răspundă (10%). Naționalitatea este în mod clar un factor important ce modelează

percepțiile privind relațiile viitoare dintre regiunea transnistreană și restul țării (Figura 59). Moldovenii/românii sunt cel mai puțin înclinați să accepte independența regiunii (14%), pe când în cazul altor naționalități această opțiune depășește 20% și chiar 30%, în cazul bulgarilor. Majoritatea rușilor și ucrainenilor sunt în favoarea actualului status quo, în timp ce 44% dintre moldoveni consideră că reintegrarea este soluția corectă.

Figura 59.
„Ce sentimente aveți în legătură cu relația Moldovei cu regiunea separatistă transnistreană?”, după naționalitate

Capitolul 9

Concluzii-cheie

Studiul despre tinerii din Republica Moldova 2022 a scos la iveală o populație foarte diversă de tineri cu vârsta cuprinsă între 15 și 29 de ani, care au preocupări, planuri, atitudini, valori și așteptări diferite. Cu toate acestea, există două trăsături definitorii ale tinerilor moldoveni: alienarea și polarizarea.

Pentru început, cu referire la alienarea economică, studiul a constatat că o pondere foarte mare a tinerilor chestionați nu au un loc de muncă, educație sau formare, în special în zonele rurale. Acest lucru poate fi rezultatul mai multor cauze, cum ar fi baza economică nediversificată, impactul negativ al remitențelor migranților asupra dorinței de a munci și mobilitatea teritorială limitată a forței de muncă. Deși există în mod clar nepotriviri între educația pe care au primit-o și calificările necesare pe piața muncii, tinerii din Republica Moldova nu doresc să lucreze pentru nivelul de salarizare predominant, în timp ce angajatorii, probabil, consideră că așteptările salariale ale tinerilor sunt exagerate în comparație cu productivitatea lor. După cum arată datele studiului, perspectivele slabe de salarizare acasă pot fi factorul-cheie care explică ponderea foarte mare a tinerilor ce sunt dispuși să părăsească Moldova pentru perioade lungi de timp sau chiar definitiv.

În același timp, majoritatea covârșitoare a tinerilor chestionați nu simt că preocupările și interesele lor sunt reprezentate adecvat în agenda politică națională. Acest lucru, cuplat cu dezamăgirea economică, ar putea explica gradul foarte înalt de absenteism electoral în rândul tinerilor.

Aceasta poate fi, de asemenea, principala explicație a felului în care au reacționat tinerii la faptul că Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană. Mulți dintre ei, probabil, nu văd încă o legătură directă între traiectoria europeană a Moldovei și

perspectivele tinerilor în ceea ce privește creșterea personală și bunăstarea.

Există, de asemenea, indicii clare că tinerii din Republica Moldova sunt deconectați de la preocupările globale, cum ar fi schimbările climatice. Chiar dacă Moldova este direct expusă și extrem de vulnerabilă la consecințele schimbărilor climatice globale, în mod evident, acest fenomen nu este considerat de tinerii moldoveni ca punând probleme semnificative pentru țara lor. Mai mult, o mare parte a tinerilor nu cred în dovezile științifice și consideră că schimbările climatice sunt mai curând un proces natural, decât provocate de om.

Cu referire la polarizare, în pofida războiului violent care se desfășoară de mai bine de un an în Ucraina vecină, aproape jumătate dintre respondenți fie nu știu cum să catalogheze acest conflict militar, fie nu le pasă de el, fie consideră că este o operațiune militară specială justificată sau o confruntare între Rusia și NATO. Aceste opinii reprezintă o opoziție puternică față de cealaltă jumătate a respondenților, care consideră că ceea ce se întâmplă în Ucraina este un război neprovocat și nedrept al Federației Ruse. Indicatori similari ai polarizării populației tinere din Republica Moldova sunt evidenți în raport cu multe alte probleme, abordate de prezentul studiu, precum pandemia de COVID-19, destrămarea URSS, impactul anilor '90, politica externă a țării și atitudinea față de grupurile minoritare.

Cel mai important factor, care explică polarizarea tinerilor din Republica Moldova, este vulnerabilitatea lor la influența propagandei. Acesta este, mai ales, cazul tinerilor care locuiesc în Găgăuzia, la Taraclia și la Bălți, regiuni care par să existe într-un univers informațional complet diferit de restul țării. Neabordată, aceasta realitate prezintă riscuri semnificative pentru coeziunea și securitatea pe termen lung a Republicii Moldova ca stat.

Pornind de la concluziile studiului, se impun mai multe recomandări de politici, după cum urmează:

- Integrarea economică a tinerilor ar trebui să reprezinte o prioritate de politici în Republica Moldova. În acest domeniu, politicile ar trebui să-i sprijine pe cei care sunt în căutarea unui loc de muncă, precum și pe cei care caută oportunități antreprenoriale. De facto, ținând cont de implicațiile socioeconomice și politice, acestea din urmă pot fi și mai importante pe termen lung, în comparație cu formele clasice de sprijin pentru ocuparea forței de muncă.
- Tinerii ar trebui să fie descurajați să accepte locuri de muncă informale, respectiv să fie încurajați să activeze în câmpul legal de muncă. Deși această din urmă prioritate implică anumite costuri individuale mai mari pe termen scurt (impozite, contribuții obligatorii), ea va crește bunăstarea personală a diverse categorii de persoane pe termen lung (prin pensii mai mari). De asemenea, Guvernul ar trebui să sprijine educația financiară a tinerilor.
- Este extrem de important de a asigura o mai bună aliniere a ofertei sectorului educațional cu cererea de pe piața muncii. Aceasta se referă atât la calitatea formării inițiale oferite (relevanța competențelor), cât și la alinierea structurală (specializări și piste profesionale).
- Școlile, ONG-urile și centrele de tineret ar trebui să ofere oportunități mai structurate pentru o adevărată manifestare a inițiativelor de voluntariat ale tinerilor. Elevii și studenții ar trebui mai degrabă încurajați, decât forțați să identifice nevoile altora și să se implice în inițiativele comunitare ce abordează aceste nevoi.
- În același timp, ar fi imperativ ca partidele politice, pe lângă munca politică tradițională pe care o desfășoară cu tinerii (dezbateri, întâlniri educaționale), să se implice mai mult în activitățile comunitare la nivel local.
- În plus, partidele politice trebuie să-și revizuiască și să-și ajusteze ofertele politice pentru o mai bună reprezentare a aspirațiilor și a preocupărilor tinerilor. Va fi foarte dificil de a crește nivelul de participare politică a tinerilor, fără a da dovadă de un interes mai mare față de ei în procesul politic.
- În această privință, este foarte important ca partidele politice să funcționeze ca centre multiculturale, unde tinerii de diferite etnii să se întâlnească și să desfășoare activități comune, depășind astfel diferențele etnice, regionale ș.a.
- În definitiv, toate proiectele inițiate de mass-media, școli, universități, ONG-uri, care vizează cultivarea și modelarea gândirii critice și educația media, ar trebui să fie susținute activ. Fără aceasta, tinerii din Republica Moldova vor rămâne foarte vulnerabili la informația falsă și la dezinformarea privind schimbările climatice, ordinea internațională, drepturile omului etc.

STUDII INTERNAȚIONALE DESPRE TINERI:

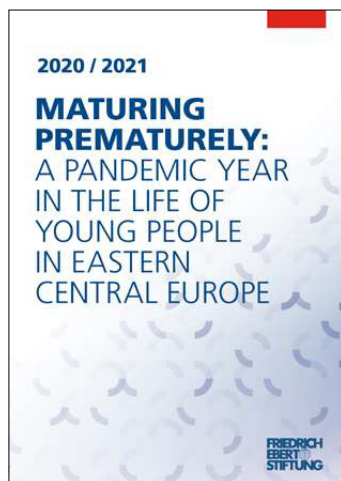
Această publicație este parte a inițiativei Fundației „Friedrich Ebert” (FES) „Studii internaționale despre tineri”. Începând cu 2009, FES a realizat numeroase studii despre tineri în mai multe țări ale lumii. Din 2018, studiile despre tineri au vizat în mod special țări din Europa de Sud-Est, Federația Rusă, Asia Centrală, Europa Centrală și de Est, și statele baltice. Astfel de studii sunt în proces de realizare în Orientul Mijlociu și Africa de Nord, precum și în state individuale. Studiile internaționale despre tineri este un proiect de referință al Fundației „Friedrich Ebert” în efortul său de a cerceta, modela și întări democrația viitorului. Acest efort își propune să contribuie la discursul european despre modul în care tinerele generații văd dezvoltarea societăților lor, precum și viitorul lor personal, într-o perioadă de transformare națională și globală. Studiile reprezentative combină elemente calitative și cantitative de cercetare realizate în strânsă colaborare cu echipele regionale, axate pe standarde înalte în cercetare și o analiză exhaustivă a atitudinilor și așteptărilor tinerilor.

AUTOR:

Valeriu Prohnițchi

este economist și consultant în analiza datelor. A absolvit Academia de Studii Economice din Moldova (licență în Economie și Finanțe, 2000), Universitatea de Stat din Moldova (MA în Modelarea Matematică a Proceselor Socioeconomice, 2010) și Școala Doctorală a Academiei de Studii Economice din Moldova (teză de doctor, Impactul politicilor macroeconomice asupra echilibrului economic general, 2021). De-a lungul carierei profesionale a activat în calitate de director executiv al Centrului Analitic Independent Expert-Grup (2005-2013), consilier economic al Prim-ministrului Republicii Moldova (2013-2015) și Specialist Politici al PNUD Moldova (2017-2018). Este director executiv și fondator al centrului analitic „Polisistem”. A studiat comportamentul tinerilor pe piața muncii regionale (2006), a implementa primul sistem al Conturilor Naționale de Transfer în Moldova (2018) și a studiat cauzele decalajelor de gen la salarii și pensii în Moldova (2020). Domeniile sale de cercetare includ modelarea proceselor economice și demografice, modelarea dinamicii de sistem, econometria aplicată și utilizarea algoritmilor de învățare asistată de calculator pentru analiza și prognoza economică.

ALTE PUBLICAȚII DESPRE TINERI

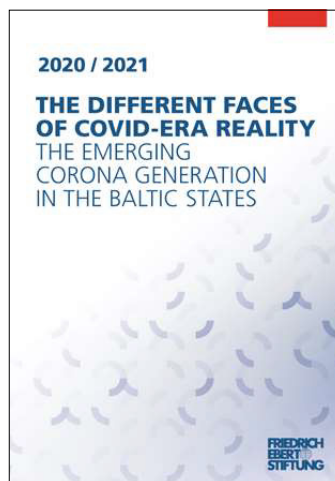

Pandemia COVID-19 a constituit un șoc major pentru societățile din Europa Centrală. Restricțiile impuse de guverne au fost ample și străine tinerei generații care nu își amintește vremurile de dinaintea instaurării regimurilor democratice în această regiune. În acest raport, au fost studiate experiențele tinerilor din primul an de pandemie în patru țări – Republica Cehă, Ungaria, Polonia și Slovacia. Au fost realizate zece interviuri detaliate în fiecare din cele 4 țări, în care tinerii au vorbit despre o varietate de subiecte și probleme cu care s-au confruntat și care le-au afectat viața. Studiul concluzionează că în domenii precum sănătatea, relațiile inter-generaționale și educație, tinerii au fost nevoiți să se maturizeze prematur.

DISPONIBIL LA:

<http://library.fes.de/pdf-files/id/18498.pdf>

Scopul acestui raport de cercetare este de a explora viața tinerilor din țările baltice în timpul pandemiei de COVID-19 (2020-2021). Raportul este focusat pe cum percep și înțeleg tinerii schimbările sociale și psihologice cauzate de pandemie și cum se poziționează în ceea ce privește aceste schimbări. Studiul analizează comportamentul social al tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 29 de ani. În cadrul acestuia au fost efectuate interviuri online cu 30 de respondenți în aprilie 2021. Câte zece respondenți au fost intervievați în fiecare dintre statele baltice.

DISPONIBIL LA:

<http://library.fes.de/pdf-files/id/18503.pdf>

EDITOR:

Friedrich-Ebert-Stiftung Moldova
Str. Bucuresti, 111.
MD2012 Chișinău, Republica Moldova

PERSOANĂ RESPONSABILĂ:

Dan Marius Palihovici, FES
danmarius.palihovici@fes.de

Ana Mihailov, FES
ana.mihailov@fes.de

AUTOR:

Valeriu Prohnițchi

CONCEPTUL DESIGNULUI:

Dragoș Popa

OLDOV

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

CHIȘINĂU 2023